

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_206036

UNIVERSAL
LIBRARY

శ్రీ రస్తు.

రుక్మాంగదచరిత్రమను

నికాదశీమాహాత్మ్యము

ప్రౌఢకవి మల్లనార్యప్రణీతము.

చెన్నపురి :

పావిళ్ల. రామస్వామి శాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రకటితము.

1924

All Rights Reserved.

PRINTED
AT THE 'VAVILLA' PRESS,
MADRAS—1924.

శ్రీ రస్తు.

పక్షాంగ దచరిత్రము.

పీఠిక.

ఉ. శ్రీమయపత్తముల్ జ¹డయుఁ జెల్వగు నభ్రతరంగిణీకణ
స్తామముపుష్పముల్ ఫలముసోముఁడునై పాలు²పొందిపార్వ
తీ, కోమలదేహవల్లెఁ బెనఁగొన్న సమంచిత దక్షవాటికా
భీమయదేవకల్పక మభీష్టఫలంబులు మాకు నీవుతా³. 1

చ. కలశపయోధికస్య మృదుగండమరీచుల నీడఁజూచుచు
దిలకము కమ్మకస్తురిఁ బ్రదీప్తముగాఁ గొనగోట దిద్దును
త్పలనశ మేచకద్యుతికనంబశరీరుఁడుమాధవుండుని, చ్చలుఁ
గరుణాకటాక్షముల సన్మతితో మముఁ ⁴జూచుఁ గావుతా³.

చ. శ్రుతులు పురాణముల్ మునులుసోమదినేశులు సర్వజేవతా
తతులును జేరి కొల్వఁబ్రమదంబున భారతి⁴తోడఁ గూడి సం
తతమునులోకస్పృష్టి విదితంబుగ సంభవమొందఁ జేయు⁵వా
క్పతి పరమేష్ఠిమాకుఁగలకాలమభీష్టము లిచ్చుఁగావుతా³.

1 డలు. 2 పొందు; పొందఁ. 3 బ్రోచుఁ. 4 జేవితోడ.
నాకృతి.

ఉ. ఆదిమశక్తి శంకరుని యరశరీరమున న్వసించుము
 తైదు: మంచుగుబ్బలికి నాత్మజ వణ్ణులు: గన్నతల్లి బ్ర
 హ్మాదీనమ న్నదైవతసమర్పితపాదసరోజయుగ్మయ
 త్యాదరలీలశాంకరిదయాగరిమౌ మముఃప్రోచుఃగావుతౌ.

చ. తలిరులుకూర్తముల్ సుణులుతారలుబంతులుమట్టిపండ్లుకా
 హళులనలుల్ సుమంజరిగుహాహిబయల్ తెఱలద్రులంబు
 జం, బలరులిగుర్లతల్వసువులన్దములిందుఁడు శ్రీలుముత్యము
 ల్, తొలకరివీలువిండ్లు నెలతుమ్మెనలిర్లలిసిందిరాంగముల్.

నీ. తమము ¹క్రాన్తెలవిండ్లు తమ్ములు శ్రీ లద్ద
 ములు చంపకము ముక్తిములు నవడిము
 శశికంఠకము సంకుజక్కల్ వసుగుహల్
 బిసము లబ్జంబులు పెసరుగాయ
 లలరులు ఫణి నీచు లభ్రంబు సుడి రావి
 యాకు సైకత మంటు లతను దొనలు
 మట్టిపండ్లు ప్రసూనమంజరుల్ కూర్తముల్
 సుణులు తార లిగుళ్లు మరునిపలక

త్రే.యనంగఁ జగుముప్పదియు నాల్గు నంగకముల
 గంధగజయాన కలకంఠీ కనకవర్ణ
 పుష్పగంధి లతాంగి కహ్నూరహాస
 నీరనిధికన్య మాయించు నిలుచుఁగాత.

6

క. వాణిక్ బురాణిక్ బుస్తక
 పాణిక్ శుకవాణిక్ గమలభవురాణి గుణ

శ్రేణి నలివేణి నుతగీ

ర్వాణి గల్యాణి గొల్తు వాక్చతుర్థి.

7

మ. ప్రసనాథప్రియకంఠ కాళిమము మోదం బొప్పు నీక్షించి చ
య్యన జంబూఫలమంచుడానిజహస్తాగ్రంబువేసాచియే
పునఃబల్తాగునుబిట్టురాదిగుచువేల్పుంబ్రోడవిఘ్నేశ్వరుం
డినుమోదంబునఁ జేయు మత్కృతికి నత్యంతంబునివ్వెను

క. మదిఁ దలఁతు నిభిషణు నా

[ముఖ.

రదు హ్యసు వసిష్ఠు నరుఁ బరాశరు దుక్తాం

గదుఁ బుండరీకు భిష్ఠు శు

ను బాల్కున్ బ్రహ్మాదు శౌనరు న్నా భాగుఁ.

9

చ. హరి శిఖ దంతి దైత్య వరుణానిలయక్షిశివుల్ గజాజకా
సరసర నక్ష, కైణ హయ¹ శాక్కు మేగులు వజ్రశక్తిము
ద్గరశరపాశపంఠస్పృశికార్దుకహస్తులు భోగశుద్ధిసం
గరజయశౌర్యసత్వజయకామ్యవిభూతులు మాకు నీవుతఁ.

క. మనమున నేవింపుదు మ

జ్జనకుని శ్రీఃశ్రుగోత్ర సాగరచంద్రుఁ

ఘనుఁ బోతయ మంత్రీశ్వరు

ననయంబును భక్తి నమ్మళాంబాప్రియునిఁ.

11

సీ. ఫాలపట్టిక బాగుపతమహామంత్ర భ

స్మృతిపుండ్రము కాంతిమహిమమీఱఁ

గటిమండలమున నీర్కావి² ధోవతిమీఁద

వెలిపట్టువచ్చడం బలపుగులఁ

గంతపీఠిక మాక్తికముల¹లో రుద్రాక్ష
 మాలికావిస్ఫూర్తి శ్రీలఁ దనర
 దర్భాంకురాంకుతం బైనపాణిప
²ద్వమునందు నక్షత్రము దలిర్పఁ
 తే. బ్రణవపంచాక్షరీమంత్ర³ ప్రణతి నిగుడ
 నాదిశంభుస్వరూప మై యధికమహిమ
⁴నున్నతికి నెక్కుశివదేవయోగి⁵పుత్రు
 శక్తి నాధుని మధురుస్వామిఁ దలఁతు.

12

నీ. వల్క్యకథవుచాదవనజంబులకు మ్రొక్కి
 సత్యః క్రినూను సంస్కరించి
 భవభూతివాన్వివై భవము జర్జనఁజేసి
 భట్టభాణుని మనఃపదవి నిల్పి
 కాలిదాసునచోవికాసంబు భూషించి
 శ్రీహర్ష నాత్మలోఁ జిత్తగించి
 ప్రవరసేనుకవిత్వపాటవంబు నుతించి
 జయదేవసుకవి కంజలి యొనర్చి

తే రాజశేఖరుఁ గొనియాడి భోజుఁ బొగడి
 చోరుఁ బ్రణుతించి మదిలో మయూరుఁ దలఁచి
 భర్తృహరిఁ గొల్చి సౌమిల్లిఁ బ్రస్తుతించి
 మల్లుణునిఁ బూజచేసి నమస్కరించి.

18

ఉ. నన్నయభట్టుఁ దిక్కకవి నాచనసోముని భీమనార్యుఁ బే
 రెన్నికఁ జిహ్నుపూడియను రేశ్వరుభాస్కరుశంభుదాసుని

సన్నుతిఁ జేసి వాక్యసరసత్వము వీనుల కింపుమీఱ న
త్యున్నతిగానొనర్తుఁ గవియోధులు మేలనఁ గావ్యమిమ్ములఁ.

ఉ. శ్రీహరివాసరవ్రతవిశేషము దాఁ గృతिसంచితార్థ మా
శ్రీహరిమిత్రుఁ డీకృతికిఁ ¹జెన్నలరార నధీశుఁ డుత్తముల్
శ్రీహరిభక్తు లీకృతికిఁ జత్తమునఁ విని మెచ్చువారు నా
కీహిత మింతకంటెఁ గల దే రచియించెద మేలు గాంచెదఁ.

సీ. అత్యంతపావనత్వాపాదనంబున
సురలోకవాహినిస్ఫురణఁ బేర్చి
పాపాంధకారనిర్వాపణప్రభ్యాతిఁ
దరుణాన్మబింబంబుకరణి మించి
తావత్ర యాదిరుద్ధమర్దనమున
దివ్యావధప్రాణిఁ దేజరిల్లి
కామితార్థఫలప్రకరదానవై ఖరిఁ
గల్పభూజవిఘాతి గణన కెక్కి

తే. దనరు రుక్మాంగ ²దుని చరిత్రము శుభాధ్య
మై మహాభాగవతసేవ్య మై ముంకుద
సద్గుణానీకమణిగణజలనిధాన
మై సమంచితపుణ్యనివాస మగుచు.

16

ళా. ధారాళాఘసరంసరాతిమిరవిధ్యంసక్రియాదీప మై
నీరేజాక్షకథాబ్ధినంజనిత మై నిస్తాసతాహేతు వై
దీరోదారగుణప్రసాదకలనాదేదీప్యమానాంగ మై [ల్.
శ్రీరుక్మాంగదదివ్యరత్న మొసఁగుఁ శ్రీసౌఖ్యకల్యాణము

క. వన జల ¹కేళి శశి రవి

తనయో దయ పాన యాన జా త్యాభి వివా

హ నృప రతి విరహ ఋతు మం

త్ర నగా హవ నగర వర్ణనలు దగుఁ గృతులన్. 18

చ. ఎఱుఁగరుఁధంకముల్ చదువరేమియుశా స్తముశబ్దవిద్యలోఁ
బఱువరలంకృతుల్ రసముభావముబ్రక్రియశయ్యవృత్తియు
న్నెఱయఁగఁజూడరల్పులవనిగవితల్ సమకూర్పఁజాతురే
కొఱ యవి సత్కృత్యవలగున్ మదికిం పొదవింపఁ జేయునే.

క. సగుబాటు కోర్చి కవితా

ప్రగల్భుడ నటంచుఁ గుకవి ప్రజ్వలఁ బోవున్

తగునా బాణోచ్ఛిష్టం

జగత్త్రయం బనడిసిగ్గు చాఁ దె తమకున్. 20

ఉ. చెప్పఁగ లేదుగాని మది సిగ్గొకయింతయు లేక దుష్కపుల్
తప్పు లటంచు సత్కవిత దాతల కప్రియ మొందునట్లుగా
నప్పటికప్పటికొ విషంగనాడుదు రాడిన నేమి యీప్రభుల్
తప్పులు గొమియున్ గృతివిలాసములకొనిమెచ్చకుందురే.

క. వడిఁ బెట్టుకోక తేనియ

విడిచి నెఱసు లేటి పట్టువిధమునఁ గుజనుం

డడరిన కవితాసారం

²బెడరి వ్రణంబులు వహించు హృదయమునందున్. 22

క. నీ రు³డిగి పాలు గైకొను

సారమరాశంబుకరణి సరసజ్ఞకపుల్

నేరములు వదలి కవితా

సారముఁ దగు మీరు మానసముల గ్రహింపఁ. 23

శా. సారభ్యంబును బంధచాతురితగఁ శయ్యాచమత్కారశృం
గారంబుఁ వివిధార్థముల్ సరససాంగత్యంబు నానాకళా
పారీణత్వము మంజువాగ్విభవముఁ బాంచాలరీతిం దగఁ
వారస్త్రీయును బోలె నొప్పువలదా వర్ణింపఁ గావ్యంబిలఁ.

క. నానుల్లును శృంగారము

నానావిధ వృత్త వర్ణనలు సంపూర్ణం

బై నిల్చినకృతి సత్కృతిఁ

గా నుతియింతురు గదా సుకవు ¹లెయ్యెడలఁ. 25

క. జాజుల పొట్లము విప్పిన

యోజఁ గవిత్వంబు వెలయకుండిన సభలఁ

బూజింతురె యాకృతి బుధ

రాజులు రాజులును సుకవిరాజులు గరిమఁ. 26

చ. వడియును బ్రాసముఁ గణము వర్ణన లగ్ధము శబ్ద మొప్పునే
కడమయు లేదుమత్కృతికిఁగై కొనిచూడుఁడు సత్కవీంద్రులె
య్యెడ నెదియొక్క వ్యముననిందులసత్త్వముపద్మలోచనల్
²కడివెఁడుకూటిలోమెదుకుఁగై కొనిపాకమెఱుంగుకైవడిన్.

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబును బురాతనసుకవీంద్రవర్ణ
నంబును గుకవినిరాకరణంబును గావించి యొక్క మహా
భాగవతసత్కథాబంధురంబును నల్పప్రయాసంబును నధిక
ఫలంబునుముకుందచరణారవిందభక్తికారణంబునగురుత్తాం

గదచరిత్రం బాంధ్రభాష గద్యపద్యంబుల నిర్మింతు నని
తలంచెయున్న యవసరంబున. 28

సీ. పులితోలురెంటెంబు వెలిపట్టుగెంటెంబు
గటిమండలంబున గరిమఁ దనర
భసితాంగరాగంబు బహుగంధయోగంబు
బాహుమధ్యంబునఁ బరిధ¹వింప
శీతాంశునవకాంతి చేమంతిపూటంతి
యుత్తమాంగంబున నొఱపుఁ జూప
గండపెండేరంబు కలితమండీరంబు
పాదపద్మములందుఁ బ్రతిఘటింప

తే నర్థనారీశ్వరస్వామి యై తనర్పు
దక్షపురిఁగిమలింగంబు దయ పొసంగ
నర్థిగల నామఁ బ్రశ్నిత మైనఁ జూచి
మోద మిగురొత్తఁ బాదాబ్జములకు మ్రొక్కి. 29

సీ. గంగానదీజూట కైరీనాప్తకీట
శనునకవాట శశ్యల్లలాట
వ్యాఘ్రానురాఘేట ననజాననకరోట
విబుధవర్షతకూట వేదఘోట
మృత్యువక్తచపేట మిహిరపాదాశాట
జితకాలకూట యానత²వికాట
మూరీకృతాశాట శృటితకుంభినిశాట
వరభక్తసంఘాట వజ్ర³ఘోట

తే. వాఙ్మీరాఘాట దురితపావకృపీట
ఘనభుజాస్ఫోట భూమిపంకజవరాల
తాపసస్తోత్రవాచాట దక్షిణవాట
భీమశివలింగ హాటకస్తోమపాట?

80

సీ. సప్తగోదావరీజలనవీనవిహార
హారవిస్ఫురితమహాభుజంగ
జంగమస్థావరసకలాత్మసంచార
చారిణామరసేవ్యచరణపద్మ
పద్మానిజేశ్వరప్రకటితాయతబాణ
బాణదైజ్యేశ్వరిభాసనిలయ
లయకాలతాండవోల్లాసకేళీకల్ప
కల్పకోటిసహస్రకాలహరణ

తే. రణసముత్సాహవిజయ గోరాజగమన
మనసిజాయోపహరణ మప్రతాప
తాపసస్తోత్రధారణ ధ్యానదక్షి
దక్షిపురిభీమలింగ శాంతాశుభాంగా.

31

సీ. చంద్రకోటిప్రభాసౌందర్యవిలసిత
సితమహారోగవర్జిత¹వృషాంక
అంకాగ్రైలకన్యాయాపవిభ్రమ
భ్రమరమేచకకంఠభాగదేశ
దేశాక్షిరాగనందితమనోరాజీవ
జీవాత్మసరమాత్మభావసత్వ

సత్వరజ స్తమస్సభాగ్యగుణయుక్త
యుక్తతరమఘప్రయోగదమన

తే. మనసిజాయోపహరణాగ్నిజనకనేత్ర
నేత్రసందోహ కలనాధునీప్రఘోష
ఘోష భాషారతికవిశేషబాణ
బాణవత్సల ధీమేళ పార్వతీశ.

32

చ లనివినుతించునన్నహృదయంబునసత్కృప' తేలువాఁడఁగా
గనుఁగొనినీవు సెప్పుకొడికంబుగఁబూనినఁగూప్రబంధము
దన కివు డంకితంబు విదితంబుగఁ జేయు మటన్న నట్లకా
కని యలభీయనాధునకు ²నప్పటియుం బ్రణమిల్లి వేడుకన్.

క. ఘనరుక్మాంగదచరిత్రముఁ

దన కిస్తుని భీమశివుఁడు దా నర్థింపన్

గనుటయె ప్రౌఢకవీంద్రున

కనయము నణిమాదిశుభము లందుట తలఁపన్.

34

ఉ. శ్రీహరివాసర వ్రతవిశేషము దాఁ గృతి సంచితార్థ మా
శ్రీహరిమిత్రుఁ డీకృతికి జెన్నెసలార నధిశుఁ డుత్తముల్
శ్రీహరిభక్తు లీకృతికిఁ జిత్తమునన్ విని మెచ్చువారు నా
కీహిత మింతకంటెఁ గలదే తలపోయఁగ నెన్నిభంగులన్.

క. బంగారమునకుఁ బరిమళ

³మంగీకము గాఁగఁ గల్గినట్లయ్యెను రు

క్మాంగదచరిత్రకు భీమయ

లింగం బధినాథుఁ డగుట లెక్కింపంగన్.

36

1 చై యి (వ) వాఁడఁగా. 2 నర్పణతం. 3 మంగీకారమును
గలిగినట్లుల యల రు.

క. కావున నేరుక్తాంగద

భూవరుచరితంబు చెప్పఁ బూనితి మొదలన్

దేవుని దాక్షా రామ

శ్రీవిభవవిశేషమహిమ చెప్పఁగ పలయున్

37

సీ. కామ్యార్థఫలసముత్కరకల్పతరువాటి

దళితపాతకకోటి దక్షవాటి

ప్రణతకల్యాణై కగుణమణివ్రజపేటి

¹ధాత్రీకటిశాటి దక్షవాటి

సన్మనీంద్రారామసస్యమేఘస్ఫటి

²దమితరోగినిశాటి దక్షవాటి

పథవిమానాతపత్రపతాకగజఘోటి

తాపాద్రిశతకోటి దక్షవాటి

దే దర్పితాశాలతాకోటి దక్షవాటి

దనరునిగమావిపురిచేటి దక్షవాటి

ద్వారసేవితకన్దాటి దక్షవాటి

రక్షి లేందుకేరిటి శ్రీదక్షవాటి.

38

—అథ పివ్యంతములు. అథ—

క. ఏవంవిధపురపతికిని

భూవినుతవిశేషమతికిఁ ³బుణ్యవ్రతికిన్

గై పల్యరతికి నిర్లిత

దేవాహితతతికి భక్తదృఢసంతతికిన్.

39

క. పురుహూతదత్తసుందర

తరుణీవిరచితనవీనతరగానకళా

సరసనవలాస్య¹కీలిత

పరమానందునకు జూటభరితేందునకున్.

40

క. అమితమహోత్సవసమయ

ప్రమదాజనవాద్యమానపటుమురజధిమిం

ధిమిమేఘనాదనర్జిత

సమదనుయూగునకు దుష్టజనదూరునకున్.

41

క. చతురాగమవేదాంత

ప్రతిపాదితవిభవునకు శుభప్రభువునకున్

క్షితిధరరాజతనూజా

కృతసల్లాపునకు మేరుగిరిచావునకున్.

42

క. అంభోధిమథనసమయవి

జృంభితసురదైత్యగర్వజిత్వరగరళా

రంభప్రతికారునకును

జంభారికృతస్తుతిప్రసవహారునకున్.

43

క. కంఠకళంకునకును ను

త్కంఠాసంఘటితచతురశీతరవీరవధూ

కంఠగ్రహంకునకు నతి

కుంతితదైత్యునకు భక్త⁴గుణనిత్యునకున్.

44

క. జాలంధరముఖదైత్యా

భీలప్రఖ్యాతమదవిభేదనరేఖా

శూలాయుధపటువిక్రమ

హేలాహస్తునకుఁ గుముదహితమస్తునకున్.

45

క. రవి గణప మాతృ కాంబుజ
భవ వాణీ గుహ శివా సువర్ణధ్వజ భై
రవ ముఖదిక్పతివినుత
స్తవసమ్మోదునకు విభవసంపాదునకున్. 46

క. వామూంకకలితగౌరీ
భామాకుచకుంభ¹మృదులపంకవిలిప్త
శ్రీమహితోరస్థస్యనకు
భీమయదేవునకు శాంతప్రభు²భావునకున్. 47

వ. అత్యంతభయభక్తితాత్పర్యంబుల ననేకసాష్టాంగదండప్ర
ణామంబు³లాచరించి యస్తుహదేవుని గృతినాయకుని గా
వించి నాయొనర్పంబూనిన రుక్మాంగదచరిత్రంబునకుం
గధాక్రమం బెట్టి దనిన. 48

— శ్లోక భాస్వరంభము. శ్లోక —

ఉ. పుణ్య⁴నివాస ముత్తమతపోధనదేశము నిత్యము క్తసా
ద్గుణ్య మగణ్యయజ్ఞపరి⁵తర్పితహోత్పవిశేషమంత్రనా
ద్గుణ్యము సిద్ధసాధ్యమునితోషక మై విలసిల్లు నైమిశా
రణ్యము యోగిపుంగవశరణ్యము నానుతి⁶కెక్కుభారుణిన్.

ఆ. అనఘ మై తనర్చు నానైమిశారణ్య
పుణ్యదేశమున నగణ్యమహిమ
వర్ణనీయ మైనవైష్ణవయాగంబు
నందు వైభవంబు లతిశయిల్లు. 50

1 ఘోష్యుఁ. 2 కామ. 3 బ సమర్పించి. 4 విలాస. 5 తోషిత.

6 శక్తి.

సీ. శాండిల్య మాన్దల్య మాంఙ్వ్య కశ్యప
 వ్యా సాత్రి కౌండిన్య వాలఖిల్య
 వారిత పిప్పల రై భ్య వరతంతు గాలవ
 బక దాల్భ్య గౌతమ శుక వసిష్ఠ
 కౌశిక చ్యవన మార్కండేయ నాశక
 జమదగ్ని భృగు పగాశర శమీక
 కణ్వ జాబాలి సాంఖ్యాయన వాల్మీకి
 కపిల భరద్వాజ కలశకన్య

తే. శృంగి తృణబిందు భరత మతంగ శక్తి
 గర్గ శ్రీనత్స మునివరుల్ ఘనత మెఱయ
 వరసభాసీను లై వినువారిలకును
 విమలవాగ్భంగిఁ గర్ణామృతములు గాను.

51

సీ. వారాహ వాసిష్ఠ నారదీ యాదిత్య
 సందోహ చుతిభక్తిఁ గొందఱకును
 వైష్ణవ శ్రీభాగవత భవిష్యోత్తర
 కూర్మపద్మంబులు కొందఱకును
 బ్రహ్మాండ మత్స్య మార్కండేయ వామన
 స్కాందంబు లనురక్తిఁ గొందఱకును
 గారుడ బ్రహ్మ లింగ బ్రహ్మవై పర
 గురువాయుసంహితల్ కొందఱకును

తే. మఱియు నొకకొందఱకు సుధామధురవాక్య
 సమితి భారతరామాయణములు దెలియ
 వరుస వక్కాణ మొనరించువ్యాసశిష్య
 వాగ్వీరాజులు సుగ్రశ్రవనునిఁ జూచి.

52

క. తరణి నొక టాకటి పావకు

సరసిజభవు రెండు నాల్గు జలశాయిని శం

కరుఁ బదియుఁ గాఁ బురాణము

లిరవుగ వర్ణించుఁ బదియు నెనిమిది వసుసన్.

53

క. అందును బ్రహ్మాండశ్రీ

సందర్భపురాణ మెన్నఁ జనుఁ దన్తధ్యం

బందును రుక్మాంగదకథ

యందం బై యొప్పుఁ జెప్పు నగు నది మాకున్.

54

ఉ. నీవు కథాప్రసంగముల నేర్పరి వెల్లపురాణవాసనల్

వావిరి నీముఖస్థములు వన్నె సలిప్పఁగ మాకుఁ బుణ్యసం

భావిత మై ధరిత్రి నతిపావన మై యవవర్గసంపదు

జీవన మైననువ్రతిము చెప్పు ముదారనచోవిశారదా!.

55

సీ. మునినాథ! రుక్మాంగదసరనాథుఁడు తొల్లి

యేకాదశీవ్రత మెట్లు సలిపె

దద్రాజ్యమున నెట్లు ధర్మంబు సర్థిలై

యమలోక మేల దైన్యంబు నొండె

వనజసంభవున కేమనవిఁ జెప్పెను జముం

డేల వుట్టించె మోహిని నజుండు

మందరాద్రికి నేల మానిని చనె వేట

లాడ నేటికిఁ బోయె నవనివిభుఁడు

తే. కాంత మోహిని నేరీతిఁ గలసె నతఁడు

వ్రతము వల దని యది యేల వాదు లడిగె

బుత్తు నేటికి హింసింపఁ బూనె దండ్రీ

యప్పు జేరీతిఁ బ్రత్యక్షమయ్యెఁ జక్రీ.

56

క. అని పలుకువారిమాటలు

విని నూతుఁడు సంతసిల్లి వినయోక్తుల నా

మునిచంద్రులమనములు నా

ననములు వికసింపఁ బలికె నగుమొగ మలరన్.

57

చ. ఘనులు మహానుభావులు జగన్నతపుణ్యకథాప్రవీణవా

గ్వనధులు మీ నెఱుంగని నవవ్రతసంఘము లే నెఱుంగ

నే, ర్తున ననుఁ బెద్దఁ జేసి దయతో వినఁ గోరుటకాక

తారు వెం, చిన శుకవాక్యముల్ వినఁగఁ జిత్త మెలరైదు

[వారికై వడిన్. 58

క. కావున మును రుక్మాంగద

భూవరుఁ డొనరించునట్టి పుణ్యవ్రత మే

భావించి మీకుఁ జెప్పెదఁ

బావన మావ్రత మటంచుఁ బలికె నియతుఁ డై.

59

ఉ. తెల్లని పాముపానుపును దెల్లని వార్షము నెక్కుబిడ్డఁడున్

దెల్లనిదీవిపై విడిది తెల్లనితమ్ముల మీరుకన్నులున్

దెల్లనిమోము గుఱ్ఱమును దెల్లనిమామయుఁ దెల్లకైదు

పున్, దెల్లనికోడలుం గలుగు తెల్లనికూతురితండ్రిఁ గొ

[తృదన్. 60

క. శ్రీదంబులు జితకలుషవి

పాదంబులు మునిమనఃప్రసాదంబులు భూ

మోదంబులు భవపాశ

చ్చేదంబులు వాసుదేవుశ్రీపాదంబుల్.

61

క. కరణంబులు భవసాగర

తరణంబులు శుభరమావతరణంబులు సా

దరణంబులు జితకలుషా

చరణంబులు హరిపదాబ్జసంస్కరణంబుల్.

62

క. కుందనములు పరమపద

స్వందనములు ముక్తి నీయ చందనములు శ్రీ

నందనములు కలుషపరి

స్పందనములు శౌర్ధ్ధపాణిపదవందనముల్.

63

క. అని యదునందను శ్రీపద

వనజంబులు దలచి మ్రోక్కి వ్యాసమునీంద్రున్

మనమున నేవించి తపో

ధనుఁడు వినుం డనుచుఁ బలికెఁ దపసులతోడన్.

64

సీ. కాశ్మీర మగ ధాంధ్ర కాంభోజ కరహాట

ఘోట మాళవ మత్స్య లాట కుకుర

ఘూర్జర కర్ణాట ఘోష్టాణ కురు ముద్ర

కేరళ సావీర శూరసేన

సింధు మహారాష్ట్ర చేది పాండ్య విదేహ

కుంతల ద్రావి డావంతి నిషధ

వంగాంగ మరు చోళ బంగాళ నేపాళ

పాంచాల సాల్య బర్బర మరాళ

తే. శక విదర్బాదివివిధ దేశములఁ గలుగు

పట్టణవ్రాతములలో నపారకీర్తి

సఖలసాభాగ్యవై భవాయతన మగుచు

జగతిఁ బొగఁడొందఁ దగు విదిశాపురంబు.

65

చ. శ్రుతియుతులర్కతుల్యులు వసుప్రభులగ్నిసముల్ కులాచల

ప్రతిమము లాశుయానములు రత్నపుబ్బామృతుకల్పవృక్షసం

తతులు దలంప నప్పురమునన్ ద్విజరాజకుమారవైశ్యవ
ర్జితభటసానుజాశ్వతరుణీజనమానవకోటు లున్నతిన్. 66

క. అందుల విప్రోత్తములు పు
రందరగురుసదృశు లపరరాజీవభవుల్
వందితపరమేశ్వరగో
విందపదాంబుజులు వేదవేదాంగవిదుల్. 67

ఉ. మిత్రసమానశేజులు సమిద్రఘురాములు వైరివాహినీ
గోత్రమహీధరాఘశరకోటు లఖండనిరంకుశక్రమ
క్షాత్రులు సామజాశ్వరిధసంక్రమణైకసమర్థు లుత్తమ
క్షత్రియులగ్గసోమకులసంభవు లుండుదు రప్పురంబునన్

క. మేటిధనధాన్యసంపదఁ
గోటులకును బడగ లెత్తి కొన నవ్వుంగా
ఘోటక గజ రత్నాంబర
కోటలఁ గలవైశ్యు లచటఁ గోటులతరముల్. 69

క. అద్రులు ధైర్యంబున బల
భద్రులు భుజశక్తి నహితభంజనమున సౌ
భద్రులు తత్పురమునఁ గల
శూద్రులు శూద్రకసమానశోభితశౌర్యుల్. 70

సీ. శృంగారరసమునఁ జికిలిసేయించిన
కంఠమోహనసాయకంబు లనఁగ
మెఱసి పోకను నిల్చి మెలఁత లై కనుపట్టు
కారుక్రొమ్మెఱుఁగులగము లనంగ
నరరూపలావణ్యవై భవశ్రీమూర్తు
లన మించునవకల్పలత లనంగ

మురి పెంపునడలచే గరువంబు దళుకొత్తు

పస మించురాయంచపదుపు లనంగఁ

తే. జిత్రజని తేరికలికిరాచిలుక లనంగఁ

గాంధిఁ జూపట్టునవచంద్రకళ లనంగ

మగల నెలయించుమరునిదీమంబు లనంగ

వారసతు లుందు రప్పురవరమునందు.

71

సీ. కాలకంధరచాపఖండనోద్ధతరాఘ

వా మోఘతీవ్రళరాగ్నిఁ దెగక

కలకోప్పవోదగ్రకఠినహస్తకుటీర

కోణకోటరమునఁ గ్రుంగఁబడక

యాగ్వానలాభీలదుర్వారభీకర

జ్వాలికావలిచేతఁ గ్రోలఁబడక

యత్కుద్రౌద్రౌద్రబాహుయోసపక్షిరా

ట్పక్షివిక్షేపంబుపాలు గాక

తే. రమణఁ జూపట్టు రిత్నాకరం బనంగ

ఘుమఘుమారావసంరంభఘూర్ణమాన

మీనమకరోగ్రనక్రసమృద్ధిచేతఁ

బరఁగు విదిశాపురంబునఁ బరిఖిజలము.

72

ఉ. కోట లగడై లట్టడలు కొత్తడముల్ గవనుల్ కవాటముల్

హాటకగేహళుల్ వివిధయంత్రము లాయుధహర్ష్యగేహ

ముల్, ఘోటకముల్ రథావలులు కుంజరముల్ బహువా

హినీపతుల్, సాటువ కెక్కువీరభటసంకులముం దగు నప్పు

[రంబునన్. 78

ప. అన్నగరంబున కధీశ్వరుండు.

74

ఉ. సంగరరంగభార్గవుఁడు శాశ్వతకీర్తిరమామనోహరుం
డంగభవాభిరాముఁ డభియాతిన్మపాలవరేణ్యరాజ్యస
ప్తాంగపరిగ్రహుండు రజతాచలధీరుఁడు రాజరాజు రు
క్మాంగదమేదినీశ్వరుఁ డహర్పతివంశపవిత్రుఁ డున్నతిన్. 75

మ. ధరఁబాలించెఁ బురూరవున్ సగరునిన్ దైశంకునిన్ హైహ
యున్, బురుగుత్సున్నలు నంబరీషు రఘురామున్ రంతి నం
గున్ మరు, త్తురఘూత్తంసు భగీరథుం బృథు శుహోత్తు
న్నాహుషిన్ భార్గవున్, భరతత్తౌధివునిం దిలీపు గయు
మాంధాతన్ శశిన్ బోలుచున్. 76

సీ. దోషాకరత్వంబు తుహినాకరునియంద
మచవిక్రమంబు సామజములంద
విప్రలంభము విటీవిలజనంబులయంద
కుటిలత్వ మింతులకురులయంద
మధువసంగతి పుష్పమంజరీతతులంద
ఘర్షణంబులు హోటకములయంద
రాగాతిశయవికారములు గాయకులంద
వర్ణసంకరములు వ్రాతలంద

తే. పక్షపాతంబు నీడసంభవములంద
గుణపరిచ్యుతి మార్గణకోటియంద
సన్నతికి నెక్క నమృహోసార్వభౌముఁ
డవనిఁ బాలించె బుధవర్ణ మభినుతింప.

77

క. మేదిని ధర్మము నాలుగు
పాదంబులు మోవ నానృపాలుఁడు రాజ

శ్రీ దళకౌత్తగ నేలుచు

నాదట నొకనాఁడు నిర్జరాధిపు మహిమన్.

78

సీ. హితబంధుజనపురోహితచయం బొకవంక

నుత్తమక్షత్రియు లొక్కవంకఁ

గవిగాయకర్థిమాగధసంఖ్య లొకవంక

నుడురాజబింబాస్య లొక్కవంక

వేదవేదాంగకోవిదవిపు లొకవంక

నూర్జితశ్రీమంతు లొక్కవంక

రణసముద్భటపీఠరాహుత్తు లొకవంక

నురుమంత్రిసామంతు లొక్కవంకఁ

తే. జతురు లొకవంక సకలశాస్త్రప్రవీణ

హృదయు లొకవంకఁ గొలువ సమిధమహిమఁ

బరఁగు రుక్మాంగదక్షోణిపాలుకడకు

నరుగుదెంచిరి శుకశౌనకాదిమునులు.

79

క. చనుదెంచిన సంయములన్

గనుఁగొని భయసంభ్రమములు గడలుకొనంగా

వినయమున నెదురుగాఁ జని

ముని చంద్రులపాదపద్మముల కెఱఁగుటయున్.

80

సీ. ఆరోగ్య మస్తు దీర్ఘాయు రస్తు యశోస్తు

శ్రీరస్తు సంకల్పసిద్ధి రస్తు

హరిభక్తి రస్తు సుస్థిరతాస్తు మహిమాస్తు

విప్రప్రసాదోస్తు విక్రమాస్తు

విఖ్యాతి రస్తు దిగ్విజయోస్తు సామ్రాజ్య

మస్తు మోదోస్తు కళ్యాణ మస్తు

విభవోస్తు సస్యాభివృద్ధి రస్తు నయోస్తు
దానకామోస్తు సత్కాంతి రస్తు

తే. ధనకనకవస్తువాహనధాన్యపుత్ర
పాత్రలాభోస్తు నిత్యసాభాగ్య మస్తు
ప్రతిభాఘోషయోస్తు ధూపాలనైక
శక్తి రస్తు నదైవ తే జనవరేణ్య!

81

హ లి నీ పృ త ము.

అని మును లీ క్రియ దీవన లందఱు నన్నివిధంబుల నిచ్చిన
న, జ్ఞనపతిచంద్రుడు గైకొనివారలఁ జయ్యనఁదోఁకొని దె
చ్చి సుఖా, సనములయందడి యస్థ్యము పాద్యము సన్ను
తిమీఱఁగ నిచ్చి సమ, ర్చనములు నేసి కరంబులు మో
డ్చి తిరంబుగఁ గన్గొని యిట్లనియెన్.

82

ఉ. ధన్యుడ నైతి మీకృపకుఁ దావల మెతి సమస్తరాజరా
జన్యులలోన ధర్మగుణశాశ్వతకీర్తుల నెల్లవారికీ
మాన్యుడ నైతి మీరు బహుమానముతో నిట యేగు
దేరసా, మాన్యుల కిట్టిభాగ్యమహిమల్ సమకూరు నె యే
[యుగంబునన్. 83

వ. అని యమృహీవల్లభుండు పెన్నిధిం గన్న పేదచందంబున
నత్యంతసంతృప్తాంతరంగుం డై యమృహాయోగిపుంగవుల
కి ట్లనియె.

84

ఉ. ఏవ్రత మెల్లలోకముల నెన్నిక కెక్కు మహాప్రసిద్ధిచే
నేవ్రతమెందుఁజావహరమెప్పుడు నేవ్రతము త్రమోత్తమం
బేవ్రత మెల్ల సంపదల నిచ్చురమారమణీమనోహరుం, డేవ్ర
తమాచరింపఁ దనయిచ్చుట్ర మోదమునొందునిచ్చులున్.

క. ప్రతముల కన్నిటికంటెను
ప్రతివెట్టఁగరానిదై శుభప్రస మై ను
ప్రతరాజం బగుప్రత మా
నతి యిచ్చి కృతార్థుఁ జేసి ననుఁ బ్రోవఁ దగున్. 86

వ. అని విన్నపం బొనర్చుటయును. 87

భుజంగ ప్రయాతము.

ధరామండలిఁ గల్గుధర్మప్రతంబుల్
పురాణంబులఁ శాస్త్రపుంజంబులందుఁ
గరం బింపు సాంపారఁగాఁ గాంచి మానుల్
పొరిం బల్కి రిట్లంచు భూపాలుతోడన్. 88

సీ. అమితపాపాఘవంశాటవీఘనదాహ
శిఖిరీల యే కాదశీవ్రతంబు
దర్శితాహితదై త్యవళనోగ్రవిష్ణుకా
క్షేయకం బే కాదశీవ్రతంబు
కఠినపాతకసముత్కరభేదలోకభు
జ్జిహ్వగం బే కాదశీవ్రతంబు
సంసారసంతాపసంతప్తమానసో
జ్ఞానసం బే కాదశీవ్రతంబు
తేనుప్రతాకల్ప మే కాదశీవ్రతంబు
చిరశుభాకార మే కాదశీవ్రతంబు
చిన్మయానంద మే కాదశీవ్రతంబు
శ్రీసమంచిత మే కాదశీవ్రతంబు. 89

సీ. పుణ్యభూములలోనఁ బురుషోత్తమమువోలె
గ్రహములలో దివాకరుఁడువోలె

నంభోనిధులలోన నమృతార్ణవమువోలె
 నగములలో మేరునగమువోలె
 నాశ్రమంబులలో గృహస్థాశ్రమమువోలె
 దరువులలోఁ గల్పతరువువోలె
 నధికదానములలో నన్నదానమువోలె
 మణులలోఁ గౌస్తుభమణియుఁబోలె

తే. స్వర్గమున భూమియందు రసాతలమునఁ
 బ్రతి యొనర్పఁగ గానిసువ్రతము సకల
 మంగళాస్పద మఖిలసంపత్కరంబు
 క్షీణితలేళ్వర! యేకాదశీవ్రతంబు.

90

క. ఆవుణ్యవ్రతశీలుఁడు

కావురుషుం డైన పాపకర్తుం డైనఁ
 శ్రీపతిసాయుజ్యంబును
 వే పడయును సత్య మిది వివేకనిధానా!.

91

క. సుర దొరసిన గంగాంభర

పరిపూరితఘట మశుద్ధిఁ బరఁగినక్రియ భూ
 వర! దళమివృద్ధి గలసిన
 హరిదివస మయోగ్య మెంత యధికం బయినఁ.

92

క. పాయఁ బితృఋణము గయయం

చాయత మగుబ్రహ్మహత్య యణఁగుఁ గాళిఁ
 ఏయేవిధమున నున్నఁ
 పాయదువో దళమివృద్ధి పాపం బిలలోన్.

93

క. భక్తి యెలర్పఁగఁ దగుళా

స్తోత్రంబుగ నాచరింపు మురువుణ్యనిధి!

వ్యక్తంబు గాఁగ విను వి

ధృక్తంబుగఁ జెప్పెదము యథోచితలీలన్.

94

ఉ. స్నాన మొనర్చి ధౌతపరిధానములన్ ధరియించి యంటఁ
గాఁ, గానిమనుష్యులం గనక కల్లులు వల్కుక యుగ్రకృ
త్యముల్, మాని వినిద్రుఁ డై నియతమానసుఁ డై తమలం
బుఁ దక్కి శ్రీ, జానిపుగాణముల్ వినుట సంగతి శ్రీవారి
[వాసరంబునన్. 95

సీ. దళమినాఁ డేకభుక్తము సేసి మఱునాఁ డ

హోరాత్రముల భక్తి నుపవసించి

హరిమందిరమున జాగర మొప్పుఁ గావించి

వేగిన ద్వాదశి వేళయందు

విప్రోత్తములకు వడ్డిధరసోపేతంబు

గా భుజింపఁగఁ బెట్టి కనకనిమ్మ

తతులు నక్షేణ లిచ్చి తవనంతరము సుహృ

జ్జనులతో నామిషక్షౌద్రశాక

తే. విరహితంబుగఁ బారిణ వేడ్కఁ జేసి

నిద్ర దివ మెల్ల వర్జించి నియమపరి

మాపు భుక్త్యంగనాసంగంబు లుడిగి

యచితగతి నుండు మది యుత్తమోత్తమంబు.

96

క. ఈకరణఁ జరుపనోపక

యేకాదశిదివస మైన నిరుప్రాద్దు నిరు

త్సేకమున నుపవసించిన

శ్రీకాంతుం దుత్తమముగఁ జేకొను నధిపా!.

97

క. తక్కినవ్రతములు సలువక
తక్కినఁ బాతకము లేదు ధర నీవ్రత మే
చిక్కుల మానఁగ రా దిది
తక్కినఁ బాతకచయంబు దగులు నరేంద్రా!.

102

సీ. పలికార్యభారసంభ్రమవశంబుననైన
నాఁకలి లేకైన నగుచినైన
భామినీవిరహసంప్రాప్తి నొందుటనైన
నశన మబ్బకయైన నలుకనైన
మృగయావినోదనిమిత్తములందైన
వ్యసనంబునందైన ఎనటనైన
దారుణజ్వరపీడిఁ దగులుటనైన సం
గర మొనర్చుటనైనఁ గఱపునందు

తే. నైన హరివాసరమునాఁ డహర్నిశంబుఁ
జాల శుష్కపవాసంబు సంభవించె
నేని నాపుణ్యనకుఁ గల్గు నెట్లు సిరి ద
నర్చు శ్రీహరివై కుంతఁగరసుఖము.

103

క. శ్వినామిషభక్షకునకు
నైనను నిష్కృతులు గలుగు హరిదివసమునక
మానక భుజించుదోషికి
నేనిష్కృతి గలుగ నేర దినవంశనిధి!.

104

క. అని పల్కి యప్యహాత్తులు
దిననాథకులావతంసు దీవించి సుఖం
బున నుండు మదాశ్రమముల
కును జనియెద మనుడు రాజకుంజరుఁ డనియెన్.

105

క. తక్కినవ్రతములు సలువక
తక్కినఁ బాతకము లేదు ధర నీవ్రత మే
చిక్కుల మానఁగ రా దిది
తక్కినఁ బాతకచయంబు వగులు నరేంద్రా'. 102

సీ. పరికార్యభారసంభ్రమపశంబుననైన
నాఁగలి లేకైన నగుచినైన
భామినీవిరహసంప్రాప్తి నొందుటనైన
నశన మబ్బకయైన నలుకనైన
మృగయావినోదనిమిత్తములందైన
వ్యసనంబునందైన పనటనైన
దారుణజ్వరపీడిఁ దగులుటనైన సం
గర మొనర్చుటనైనఁ గఱపునందు

తే. నైన హరివాసరమునాఁ డహర్నిశంబుఁ
జాల శుష్కోపవాసంబు సంభవించె
నేని నాపుణ్యనకుఁ గల్గు నెట్లు సిరి ద
నర్చు శ్రీహరివైకుంఠఁ గరసుఖము. 103

క. శ్వానామిషభక్షకునకు
నైనను నిష్కృతులు గలుగు హరిదివసమునకా
మానక భుజించుదోషికి
నేనిష్కృతి గలుగ నేర దినవంశనిధి'. 104

క. అని పల్కి యమృతాత్ములు
దిననాథకులావతంసు దీవించి సుఖం
బున నుండు మదాశ్రమముల
కును జనియెద మనుడు రాజకుంజరుఁ డనియెన్. 105

క. కారణబాంధవు లితరు ల

కారణబాంధవులు మీరు గావున నను శ్రీ

నారాయణపుణ్యవ్రత

పారాయణః జేసితిరి కృపానుతులారా!.

106

వ. అని యపు డప్పరమయోగిపుంగవులు సాష్టాంగదండప్ర
ణామంబు లాచరించి పాదచారియై కొంతద వ్వరిగి వారల
చేత నాశీర్వాదపూర్వకంబుగా నంపించుకొని క్రమ్మఱఁ
దన నగరి కేతెంచి కొలువునం గూర్చుండి తన్నుం బరివే
ష్టించి యున్న బుధబంధువురోహితామాత్యవర్గంబులం
గనుంగొని యుష్మహీవల్లభుం డిట్లనియె.

107

ఉ. వింటిరె! మీర లీనిగమవేత్తలు యోగివరేణ్యు లిట్లు నా
యింటికి నేఁగుదెంచి నను నెంతయు ధన్యునిఁజేసి నామనం
బంటఁగ నీమహావ్రతమహత్త్వము దెల్పిరియిట్టిదెయ్యెడఁ
గంటిరె నాతపఃఫలముఁగాంచితి మించితిఁ బుణ్యసంపదన్.

క. తప్పక శ్రీహరివాసర

మొప్పారఁగ నాచరింతు యోగివరేణ్యుల్

చెప్పినశాస్త్రోక్తక్రియ

చొప్పుడరఁగ వైష్ణవోక్తి శోభితగరిమన్.

109

క. మీరును నిద్ధారుణిఁ గల

వారును నీసువ్రతం బవశ్యము ముద మిం

పారఁగఁ జరుపుఁడు మన కా

సారసదళనేత్రుఁ డొసఁగు సాయుజ్యంబుఁ.

110

వ. అనుటయు నాకొలువునం గలవార లెల్ల నేకవాక్యంబున
ని ట్లనిరి.

111

క. శ్రీజానికే బ్రియముగ మము
నోజ వ్రతము సలుపు మనుచు సూదక్ష నేలా
'రాజానునుతో ధర్మం'
బీజగమున వినమె మాట యెప్పుడును నృపా!.

112

క. కావున మీ రిటు చెప్పినఁ
గావించుట కాక యొండు గలదే మార్కు
భూవర! చాటింపఁగఁ దగు
నీవనుమతిలోని ప్రజల కెల్లల దెలియఁ.

113

క. అనుటయు నజ్ఞననాథుని
యనుమతమున మంత్రిముఖ్యు లట తలవరులఁ
బనిచిరి హరిదివసవ్రత
మనురక్తిం జేయుఁ డనుచు నవసం జాటఁ.

114

ఉ. వారును నవ్వసుంధర నవారణఁజాటఁ దొణంగి రోలి నూ
రూరను బల్లెపల్లె నగరోత్కరవీధులఁ బట్టణంబులఁ
భేరులు తమ్మటంబులును నిస్సహణంబులు శంఖకాహళుల్
భోరుకలంగమ్రాయు నృపపుంగవునాజ్ఞావినంగఁజెప్పుచుఁ.

సీ. అభ్యంజనన్నాన మాచరించి దశమం
దుల నొక ప్రాద్దుండ వలయుఁ జండ్
హరివాసరము నిరాహారు లై జాగరం
బలవుమై నిశిఁ జేయవలయుఁ జండ్
ద్వాదశి వివ్రసంతర్పణం బొనరించి
వరుసఁ బారణసేయవలయుఁ జండ్
తద్దినం బెల్ల నిద్రయు మాటుటన్నంబు
వర్జించి యుండఁగా వలయుఁ జండ్

తే. అందఱికి నివ్వధంబు రాజాజ్ఞ సుండ్
 తప్పఁగా రాదు తప్పినఁ దప్ప సుండ్
 నవ్యకై వల్యఫలచాధనంబు సుండ్
 యాదినారాయణునకుఁ బ్రియంబు సుండ్. 116

క. అని చాటి రెల్లదిక్కుల
 జనములు నివ్వధము సలుపఁ జాగిరి రాజం
 దనభార్యలతోఁ గూడఁగఁ
 జనితానందముగ వ్రతము సలుపఁ దొణంగెన్. 117

సీ వీధులు సవరఁ గావించి గంధంబునఁ
 గస్తూరికలయంపిఁ గలయఁ జల్లి
 క్రొత్తముత్యముల మ్రుగ్గులు విచిత్రములుగా
 రంగనల్లిక లేర్పడంగ వ్రాసి
 మణిగా ససములఁ బ్రేమ నొనర్చి గోడలఁ
 జెలువారఁ గృష్ణలీలలు లిఖించి
 కలువడంబులు గట్టి ఘంటాపథములందుఁ
 బొడవుగా నునుబట్టుచడగ లెత్తి

తే. కదలి కాతతి నిల్పి మేల్కల్లుగట్టి
 హర్ష్యముల హేమకుంభంబు లందపఱిచి
 పురము రాజ్యంబు శృంగారముగ నొనర్చి
 యవనినాథుండు నదిఁ దీర్థమాడి వచ్చి. 118

మ. కరపాదానసముల్ శుభాంబువులఁ బ్రత్యక్షించి శుద్ధాత్ముఁ
 డై, హరిపూజాస్థలిఁ జిత్రకంబళమునం దాసీనుఁడై దావద
 శా, క్షరమంత్రాంచితగోపిచందనసమంచత్ఫాలభాగుండు

నం, బురుహక్షోత్కరమాలి అధరూడు నై మోదంబు
దీపింపగన్.

119

సీ. అభిషేక మొనరించె నమరేం ద్రవంద్యన
కర్పించె బరిధాన మచ్యుతునకుఁ
గనకాంబరునకు నర్ఘ్యమును బాఘ్యము నిచ్చె
నిచ్చె నాచమనీయ మీశ్వరునకు
నొసఁగె శ్రీగంధంబు పసుదేవసుతునకు
శేషశాయికి నిచ్చె ధూషణములు
నిర్మించె శార్దూపానికి మాళిఁ బుష్పముల్
పచరించె ధూపదీపములు హరికిఁ

తే. జూపె నమ్మతోపహారంబు గోపపతికి
నధికతరభక్తి నీరీతి నాదిదేవుఁ
బూజఁ జేయుచు దిన మెల్ల భూరిమహిమ
జరిపె నేకాదశీమహోత్సవము నృపతి.

120

సీ. తమటనిస్సాణమృదంగధేరీశంఖ
రవములు భోరున రహిఁ జెలంగ
భరతశాస్త్రనిరూఢి భామాసమూహంబు
నభినయం బలర నాట్యంబు సలుప
శ్రీభాగవతనారసింహవామనవైష్ణ
పపురాణములు భాగవతులు చదువ
శ్రుతిఁగూడి గాయకస్తోమంబు గల్గొమ్మ
తములుగా సంకీర్తనములు సలుప

తే. బహుళకర్పూరగంధపుష్పములతోడ
 ధూపదీపములను బహుస్తుతులతోడ
 వివిధనైవేద్యములతోడ విష్ణుపూజ
 సలుపుచును భూవిభుఁడు చేసె జాగరంబు.

121

క. అంతటను దెల్లవాటిన
 సంతసమునఁ బ్రజలుఁ దాను స్నానంబులు చే
 సెంతయుఁ బ్రియమున లక్ష్మీ
 కాంతునిగుడి కేఁగి మ్రొక్కి కణక యెలర్పఁ.

122

సీ. చండంబు నర్పితోద్దండరత్నోహర
 కడియండ జాతరూపాంబగునకు
 జోహారు నురమునిస్తుతపాదయుగునకు
 శరణార్థి వైకుంఠశాశ్వతునకు
 జేజే రమాముఖాంభోజాతమిత్రున
 కభివందనంబు పద్మాక్షునకును
 జోతలు కైటభాసురగర్వహరునకు
 నొలిగి బ్రహ్మాండభాండోదరునకు

తే. మోడ్పుకెంగేలు కరుణాసముద్రునకును
 గోపవతికిఁ బ్రణామంబు కోటిసూర్య
 తేజానకు మ్రొక్కు యదువంశతిలకునకును
 సంతసంబును భయభక్తి శరణొనర్తు.

123

సీ. దాచంక వేత్రదండముతోడ బంగారు
 జలజాతభృంగార మలవరించి
 మొలపట్టుకాసెలో మురళికానాళంబుఁ
 జొనిపి బిగ్గర దిండు పెనఁచి కట్టి

దధిమిశ్రితం బై నధవభాన్నకబళంబు
 సవ్యహస్తమునందు సంతరించి
 రత్నాంగుళియకప్రభఁ దనర్చినవ్రేళ్ల
 సంది నొక్కొకవడవించె యునిచి

ఆ. గోపసుతులనడుమఁ గూర్చుండి నవ్వుచు
 నఖలయాగభోగి నై తనర్చు
 దే! నీవు చర్ది త్రిగళుల నోహార
 నారగించులీల లభినుతింతు.

124

సీ. మూఁడుకన్నులవేల్పు ముంజేతికడియంబు
 పఱపుపచ్చడము నై యొఱపుమిగుల
 నక్కున విలసిల్లు చక్కనిపూఁబోణి
 చూలును మనుమరాలై తనర్చు
 బొడ్డుదాసురఁ బుట్టి పొలుపాగుబిడ్డఁడం
 తటికిఁ దీర్చియు ధాతయును గాఁగ
 పులుఁగులగమికాఁడు పలుదెఱంగులదాట
 గుఱ్ఱంబు బంటు నై కొమరుమిగుల

తే. ప్రాతఁచదువులు వలకాలిపసిఁడియంది
 యయును గూర్చుండుపీటయు నగుచు మీఱ
 నేలయును మిన్నఁ దన్ను నీనేర్చుకొలఁది
 తెలియ నేర్తుమె యోయన్న! తెలియదన్న!.

125

క. వన్నెలు గలపచ్చడమఁట
 క్రొన్ననవిలుకాఁడు ముద్దుఁగొడుకఁట వడకు
 వెన్నెల కిర వఁట కన్నులు
 వెన్నుఁడ వఁట నీకు సవతు వేలుపు లేరీ!.

126

ఉ. ఎన్నఁటిబాంధవుండుధుగ్రుఁడెన్నటిచుట్టచుహల్య కుబ్జమీ
కెన్నఁట్టియిమ్మరాలిభకులేశ్వరుఁ డెన్నఁటిభృత్యుఁ డిట్టిమీ
యున్నతసత్కృపాగరిమ నెందు నకారణబాంధవుండవై
మన్ననఁ బ్రోచునీకరుణమాతరమే నుతియింప నచ్యుతా!

సీ. రాజసంబున నీవు బ్రహ్మాత్వము వహించి
తలఁచినంతనె సృష్టిఁ గలగఁ జేసి
సాత్త్వికంబున నీవు జగతి విష్ణుండ వై
లీలావిభూతిఁ బాలింపుచుండి
తామసంబున నీవు భీమరూపము దాల్చి
సకలప్రపంచంబు సంహరించి
ఫణసహస్రవిరాజఫణిశయనుండ వై
ప్రళయాంబునిధియందుఁ బవ్వళించి

తే. పేర్చి నీరీతి దొంతులు పేర్చి పేర్చి
క్షీతి బహుప్రకారముల రక్ష చేసి చేసి
కూడనివి యెల్లఁ గ్రమ్ముటఁ గూల్చి గూల్చి
విశ్వములు నీవు క్రీడఁ గావించు వధిప!

128

క. శౌరిన్ మురారి హరి నసు
రారిన్ మధువైరి నఘవిదారిన్ బుణ్యా
చారిన్ సువిచారిన్ శృం
గారిన్ గిరిధారిఁ గొల్తుఁ గలిసంహారిన్.

129

వ. అని యిట్లనేకవిధంబుల సంస్తుతించి యయ్యిందిరాధీశ్వరు
పాదతీర్థంబులు గైకొని నిజమందిరంబునకుం జను నవస
రంబున.

130

సీ. ఏవీధిఁ జూచిన శ్రీవైష్ణవశ్రేణిఁ
 బేర్చి బారణలకుఁ బిలుచువారు
 ఏదేవభవనంబు మోదంబుతోఁ గన్న
 నుపహారములు సల్పు చున్నవారు
 ఏవేదికాస్థలం బీక్షించిన సహస్ర
 నామకీర్తనము లొనర్చువారు
 ఏగృహంగణము నెయ్యెడ విలోకించిన
 సరవితోఁ బంతులు సాగువారు
 తే. నెచట భూసురుఁ గనిన మాయించు వేళ
 యైనయది రం డనుచుఁ గొంచు నరుగువారు
 నగుచు భయభక్తిసంభ్రమాయత్తు లగుచు
 నఖిలమానవు లప్పు డాహ్లాదమునను.

131

సీ. పాయసాన్నము లపూపములు పెసరవప్పు
 లాభ్యప్రవాహంబు లరటిపండ్లు
 ఖండశర్కరలు మీఁగడ లిట్లుఖండముల్
 తీయఁగూరలు చారు తిన్ననములు
 అప్పడములు పెనునామవడలు మంచి
 పచ్చళ్లు శిఖరుల పనసతోలలు
 మామిడితాండ్రయామలకముల్ పానక
 ములు రసావల్లాలముద్ద పెరుఁగు
 తే. శొంతిమజ్జిగలును భూమిసురసహస్ర
 ములకు గంధాక్షతలపూజ మున్నుగాఁగ
 నారగింపంగ నిడి విడియంబు లొసఁగి
 తారు బారణసేసిరి తక్షణంబ.

132

చ. నరపతి వారికిఁ శతగుణంబులుగాఁ బదివేలు భూమిని
 ర్జరులకు భోజనంబు లిడి స్వర్ణము దక్షిణ లిచ్చి బాంధవో
 త్కరసచివాప్తమిత్రసహితంబు నిజవ్రతమార్గరీతి శ్రీ
 హరిపదపద్మభక్తి చేలువారిఁగఁ బారణసేసి రత్తటిఁ. 133

క. పారణసేసిన పిమ్మట
 ధారుణిపతి వైష్ణవులును దానుఁ బ్రభానుల్
 శ్రీరామకథలు వినుచును
 వారక దివ మెల్ల నిద్ర వదలి చరించెఁ. 134

క. ఈరీతి నాస్పృహలుఁడు
 ధారుణి నేకావశీవ్రతము సలుపంగఁ
 బారుతరభోగభాగ్య
 శ్రీరమ్యన్పూర్తి ధాత్రిఁ జెన్ను వహించెఁ. 135

సీ. వలె నన్నయప్పుడె నర్పించు మేఘము
 లావులు పాలు చన్నవీసి పిదుకుఁ
 గోరినసస్యముల్ కొండ వేలును బండు
 నెల్లకాలము ఫలియించుఁ దరులు
 వినుతసంతానాభివృద్ధి నొందిరి జనుల్
 ధర్మంబు నాల్గుపాదముల నడచె
 శ్రీధాన్యకటక మై చెన్నొందె దేశంబు
 బహుభోగభాగ్యసంపదలు మించె

తే. క్రమము దప్పినమరణముల్ కట్టుచడియె
 వ్యాధు లుడివోయె నపమృత్యువద టణంగె
 కఱవు గఱవయ్యెఁ జోరులకాంక్ష లుడిగె
 వసుధ రుక్మాంగదుఁడు సల్పువ్రతముకతన. 136

క. యమలోకమునకుఁ జనరు

త్తమ మగువై కుంతమునకుఁ దక్క మనుష్యుల్

క్రీమి కీటక పశు పక్షి మృ

గము లాదిగఁ బొందుచుండెఁ గై వల్యంబున్. 187

వ. ఇవ్విధంబున రుక్మాంగదమహీశోత్తమునిరాజ్యంబంతయు
నూర్జితం బై యఖిలజనులు నశ్యంతాహ్లాదంబునం దామర
తంప రై పుత్రమిత్రకళత్రాదులతోడ నభివృద్ధిం బొందు
చుండి రంతఁ గొంతకాలంబునకును. 188

క. అనఘుం డగురుక్మాంగద

జననాథునిభార్య యైవసంధ్యావళికిఁ

వనజోదరుకారుణ్యం

బున గర్భప్రాప్తి యయ్యె మోద మెలర్పన్. 189

క. చెక్కులు పలుచన లై చను

ముక్కులు నలు పెక్కి చిట్టములు వొడమఁ దరుల్

నొక్కులు విరిసెం గోరిక

లక్కమలాననకు నంతకంతకుఁ బేర్చెన్. 140

క. వెలువెలుకఁ బాతె దేహము

అలసత నడుపులను జెయ్యలందును దోచెన్

వెలివిరిసె నాభి జఠరము

కలకంఠికిఁ బొడవు దోచి కానఁగవచ్చెన్. 141

సీ. బహుళగంధములతోఁ బవనుఁ డల్లన వీచె

దిక్కులు విళద మై తెలివి నొందె

జలరాసు లేడు నుత్సవమున నుప్పొంగ

భానుచింబము శుభవ్రభఁ దనర్చె

- హవ్యవాహుఁడు దక్షిణార్చుల విలసిల్లెఁ
దరులు వుష్పఫలప్రతతుల నలరె
నిర్మలం బై నట్టిసీరముల్ ప్రవహించె
నఖిలజీవులకు నాహ్లాద మొదవె
తే. సంబుజోదరుదివ్యపాదారవింద
భక్తిభాజనుఁడై నయప్పార్థివునకు
నమితగుణరత్నసంశోభి యగుకుమారుఁ
డుదయమును నొందునవ్వేళ నుర్వియందు. 142
- క. అవనీశ్వరునంతఃపుర
భవనాంతరదేశ మెల్లఁ బ్రభచే వెలిఁగెన్
గువలయబాంధవుపాడువునఁ
బ్రవిమల మగుపూర్వభూమిభాగమువోలెన్. 143
- ఉ. నందనుఁడుద్భవించె ననిన న్విని యెంతయు సంతసించి మి
న్నందుచు సూతికాగృహమునందుల కేగితనూజవక్త్రమా
నంద మెలర్పఁ జూచి జననాథచరణ్యుఁడు తీర్థమాడి చె
న్నొందఁగ సత్కుమారజననోత్సవమొప్పుఁగ జేసెనత్తతీన్.
- క. మఱియును బుధబాంధవులకు
నిఱువేదల కాశ్రితార్థినిచహంబులకున్
జిఱుతలకును వృద్ధులకును
మెఱుఁగుంబోడులకు నిచ్చ మెచ్చఁగ నిచ్చెన్. 145
- క. జననాథుఁడు పండ్రెండవ
దినమునఁ బుణ్యాహ మొప్పు దీర్చె సుతునకున్
మన మలరఁగ ధర్మాంగదుఁ
డనునామము సకలజనులు నొ ననఁ బలికెన్. 146

వ. ఇవ్విధంబున నమృహారాజశేఖరుండు నిజకుమారతలకునకు జాతకర్తనామకరణాన్నప్రాశనచోలోపనయనాదులు క్రమ క్రమంబునఁ గావించి యనంతరంబ యక్షరాభ్యాసంబు మొదల కావ్యనాటకాలంకార వేదశాస్త్రపురాణేతిహాస ప్రకారంబు లెఱింగించి గజతురగస్యందనారోహణనిపుణ త్వంబును నసి కుంత తోమర గదా ప్రాస త్రిశూల పరశు చక్రాంకుశ భిండివాలాయుధాది నానాయుధాభ్యాసంబు లునుం గావించిన.

147

ఉ. సన్నతదూపవై భవము శాశ్వత కాంతియు భోగభాగ్య మ త్యున్నతశౌర్య రేఖయు సముజ్జ్వల తేజమునాఁడునాఁటికిఁ వన్నె దలిర్పఁగా ధరణివల్లభసూనుఁడు బంధుకోటిలో నెన్నికమీఱుచుం బెరిఁగెనేనిడకొమ్మున దాదిటొమ్మునన్.

ఉ. ఆపసుధాధినాథుసుతుఁ డంతట యావనరేఖ మీఱ నై రావణనంతి గంధమున గంజలుకై వడిఁ గల్పకంబుపూఁ దీవకతంబునం బాలుచు తెల్వి సుధాంశుఁడుసన్నతచ్ఛవి శ్రీ విలసిల్లుభాతి రవిచే నుదయాచల మొప్పునాకృతిన్.

మాలిని. సంగరరంగజయం బనయంబు విశాలయశంబుఁ బ్రి యంబు సము, త్తుంగవరాక్రమ రేఖయు నన్యవధూనిరవే ఝణమారమున, ప్తాంగసమంచితరక్షయు దానమహత్వము నెన్నిక కెక్కఁగ రు, క్తాంగదునాజ్ఞ శిరంబునఁ దాల్చి ధ రాధిపనందనుఁ డింపెనఁగెన్.

150

చ. త్రిభువనసుందరాంగి సుదతీమణి నంబుజనేత్ర మాళవ ప్రభుసుత చంద్రరేఖ యనుపల్లవకోమలపాణిఁ గంతున

న్నిభుండగునక్కుమారునకు నెమ్మి వివాహముచేసె నిందిరా
విభవ మెలర్ప భూవిభుడు విశ్రుతశాస్త్రసమగ్రవై ఖర్చి.

క. ధర్మగుణవర్ధనుం డగు

ధర్మాంగదు నిఖిలతాజ్యశంత్రాధిపుఁ గాఁ

బేర్చి నొనరించి భూపతి

నిర్మలహరిపాదభక్తినిరతుం డయ్యెన్.

152

ఉ. ఆనరనాథనూనుఁ డది చూదిగఁ బ్రోదిగ రాజ్య మెల్ల స
న్మానమెలర్పఁదీర్చుచుఁ గ్రమంబునధర్మము నిర్వహింపుచున్
బూనికమీఱి వైరినృపపుంగవుం బొరియింపుచున్ బృహ
ద్భానుసమప్రతాపధరితస్ఫురణ నివలసిల్లె నుర్వరన్. 153

ఉ. ఆయతదేవాదీప్తు లఖిలావనిభాగ మలంకరింప నా

రాయణపాదపంకజపదాయణుఁ డంబుజగర్భనూనుఁ డా

హ్నాయవిశారదుండుమునినాయకమాళివిభూషణంబుప

ర్యాయపితామహుండుహృదయంబుననంతకుఁ జూచు వేడు

సీ. ప్రబల మైనజటాభరంబుపైఁ జాట్టిన

[కర్. 15

కాషాయవస్త్రప్రకాశ దనర

వక్షస్ఫలమున క్రేరఁ దనర్చువనజాక్ష

మాలికాదీప్తిసామగ్రి నిగుడఁ

గటిమండలమున సంగత మైన కృష్ణాజ

నోత్తరీయకము చెన్నొప్పుచుండ

సంసస్థలమున నారాయణసంకీర్త

నము మ్రోయుమహతి గానము దలిర్ప

తే దండము సకలతీర్థకమండలమును

లాలితస్ఫుర్తిఁ దగుజనమాలికయును

హస్తమున మీఱఁగాఁ గలహస్తయుండు

వచ్చె నారదముని సమవర్తికడకు.

155

ఉ. దూరమునందె యమ్ముని నెదుర్కొని దండధరుండుభక్తియే
పారఁ బ్రణామముల్ సలిపె నయ్యతిరాజశశాంకుపాదపం
కేరుహముల్ విశేషమణికిలితదివ్యకిరీటవిస్ఫుర

న్సారసప్రభావలల భాసురలీల నలంకరింపఁగన్.

156

క. రుచిరాసనంబునం దిడి

యచలితభయభక్తితోడ నర్ఘ్యము పాద్యం

బుచితముగ నొసఁగి మునితో

వచియించెను దండధరుఁ డవప్తంభముగన్.

157

ఉ. సారసగర్భసంభవ విశాలతపోధన యాశ్రితైకర

మౌరతబుద్ధి మీరలు ప్రసన్నత మన్నిలయంబు గన్గొనన్

వారక నేడు వచ్చుట లవారణ చిచ్చుకగుంటమీఁద భా

గీరథి వచ్చినట్లు పరికింపఁగ నింతటిపుణ్య మబ్బినే.

158

క. చరియింతువు త్రిభువనములు

మొరయింతువు మహాతీయందు మురరిపుచరితల్

విరియింతువు భవతిమిరము

వరియింతువు ముక్తికాంత వనజభవసూతా!

159

క. తెలియుదువు లోకవార్తలు

బలియుదువు ముకుందపాదభక్తిక్రియలన్

మలియుదువు సుజనగృహముల

వెలయుదు వధ్యాత్మవిద్య విబుధమునీంద్రా!.

160

చ. కనుఁగొనుచుందు వెప్పుడు జగంబులసర్వమునీదుదృష్టిలోఁ

గొననివిశేష మెందు నొనగూడదు ధారుణిలోనిమర్త్యలే

చనవున నన్నుఁ గైకొనక సద్గతి కేఁగుచు నున్నవార లె
వ్వనిశరణంబుచొచ్చిరిధ్రువంబుగనాకెఱుంగంగఁజెప్పుఁదా.

ఉ. ఓయనఘాత్త! తాపసజనోత్తమ! నారద సన్తునీంద్ర! నా
రాయణపాదపంకజపరాయణ! నిన్ను మదీయపూర్వపు
ణ్యాయతసత్ఫలంబుముదమారంగఁగఁచినభంగిఁ గంటి న
న్యాయము నాదురాజ్యసుఖ మారడిఁబోయెఁబొసంగఁజూ

సీ. అన్నవిక్రయులు దేవాధికారులు సురా [దుఁదా.

పానవర్తనులు గోబ్రహ్మణంగ
నాహంత లన్యకాంతాపరాయణులు వి
శ్వాసఘాతకు లనాచారనిరతు
లన్యతవాక్యులు సజ్జనాపవాదులు గురు
ద్రోహులు పిశునతా ద్యూతరతులు
గృహదాహకులు విష్ణుకీర్తనద్వేషులు
శివదూషకులు కులశ్రీవిదూరు

ఆ. లంటఁగానిసతుల ననురక్తిఁ బొందిన
ఖలులు బాలవృద్ధగణము లుండ
భుక్తిగొన్న చుష్పభులు నేగుదెంతురు
ప్రతిదినంబు నాదుభవనమునకు.

163

సీ. కూటనాథులు హీనకులసేవకులు వృష
లీపతు లన్యధనాపహరణు
లన్వయచ్యుతులు రణాపనివిముఖులు
చౌర్యవర్తనులు పాపంశమతులు
సుకృతవిక్రయులు భూసురగురుద్వేషులు
శరణాగతావనశూన్యు లవని

మిత్రసూతకులు నావ్విద్రోహు లాశ్రిత
 జనవిసర్జనులు విషప్రయోగు
 తేలాదిగాఁగల్గు పాపాత్ములనుదినంబు
 మనుజులొకంబు నందుండి మత్పురమున
 కన్నిత్రోవల నర్బుదస్యచ్ఛదముల
 సంఖ్య తేతెంతు రుడుగని సందడులను. 164

క. నరకంబు లెల్ల నిరతము
 సిరి దొలకుచునుండు సకలజీవులచేతఁ
 బురివరము నాల్గుదిక్కులఁ
 బరిపూర్ణత నొందు జనుల బాధలరవముల్. 165

ఉ. గురుతరవిక్రమస్ఫురణఁ గోటులసంఖ్యమహోగ్రకింకరుల్
 పరిగొని పాపకర్ములను బట్టికరంబులు గూడఁగట్టి ని
 ఘ్నరకరవాల శూల పరశు డురికాదులఁ గాళ్లుజేతులున్
 శిరములు వక్షముల్ దుమురుసేయుచు నుండుదు రెల్లకాల
 మున్. 166

ఉ. గొందఱ నంధకూపములఁ గూలఁగఁద్రోచియుఁ జాపతాల
 పైఁ, గొందఱ దేహముల్ నలియఁగొట్టియు నేత్రములందు
 వ్రేలఁగాఁ, గొందఱఁ గట్టి చేఁదియును స్త్రూరమృగాదన
 కోటిముందఱం, గొందఱఁ గట్టివేసియును గొందఱ
 నమ్ములపాలుఁజేసియున్. 167

క. ఈకరణి నెల్లకాల ము
 నేకవిధంబులను బాధ లెడతెగక భటా
 నీకములు సేయుచుండుదు
 రీకాలమునందు దొరకఁ డెందు నొకండున్. 168

- ఉ. పట్టణవీధులందు నసిపత్రవనంబులయందు శాకినీ
హట్టములందు రాజభవనాగ్రముల జెఱసాలలందు నే
పట్టుననిండియుండుదురు పాయఁగఁద్రోయఁగరాకమూకలై
యొట్టిడినట్లునేఁడొదవఁడొక్కరుఁడు బురిపాడుదేరెడిన్.
- ఉ. ఏనొనరించుకార్యగతి యెయ్యది సంయమనీపురంబు నా
నానరకవ్రజంబులు జనంబులచే బరిపూర్తి నొందుచున్
గానఁగవచ్చుఁడెన్నఁడు సుఖస్థితి గల్గునొకో భటాలికిన్
మహానివరేణ్య! సర్వముఁ గ్రమంబున నాకెఱుంగఁజెప్పఁడా.
- క. అని పలుకు జమునివాక్యము
విని సురముని నలికె భూమివిభుఁడు మహాత్ముం
డనఁఘుఁడు రుక్మాంగదుఁ డను
ఘనపుణ్యుఁడు రా జొకండు గలఁ డిలలోనన్. 171
- క. ఏకాదశీవ్రతం బతఁ
డేకాలముఁ బ్రజలుఁ దాను నెడవడ కుండన్
బ్రాకటభక్తి జలుపఁగ
నాకతమునఁ బరమపుణ్యులై జను లెల్లన్. 172
- క. నీ పురికి రారు మానవు
లాపురుషోత్తముపదంబు నందుదు రెంతే
గాపురుషులైన నిక నీ
వాపద్మజకడకు నేగి యతిరభసమునన్. 173
- చ. కమలజఁ గాంచి భక్తి యెసఁగన్ బ్రణమిల్లి వరేతరాజ! నీ
క్రమము సమస్తముం దెలియఁగావినపించినఁ బద్మసంభవుం
డమరఁగనీదురాజ్యము ప్రియంబున నెప్పటియట్లయుండఁగా
సముచితలీలఁజేయును బ్రసన్నమర్తి జనుమీక్షణంబునన్.

చ. అని నారదుండు దండధరునకు హితోపదేశంబు చేసి య
మ్మునియుం జనియె నని నూతుం డెఱింగించిన విని శౌన
కాదిమహామును లటమిఁది వృత్తాంతం బెట్టి దనిన. 175

శా. గౌరీమానసవాస వాసవసహితల్యాణ కల్యాణశై
లారూఢాయతచాప చాపలఖలవ్యాపాద పాదాగ్రమం
జీరధ్వానవిశేష షేషఫణివస్తీకారకారా మహీ
గారారాతి బలాబలారి బలదక్షాదీక్ష దక్షద్విపా. 176

క. వ్యాసాదిమానిమానస
వాసా ! వాసవవిరించివరదా ! వరదా
నాసక్తచిత్త ! చిత్తజ
లాసకలీలాభిరామ ! లక్ష్మీధామా !. 177

పుట్వీ. విశేషఫణిభూషణా వినుతభక్తసంతోషణా
ప్రశస్తమృదుభాషణా ప్రబలదుఃఖసంశోషణా
త్రిశూలవరధారణా త్రిపురదైత్యసంహారణా
నిశీంద్రనవమండనా నిఖిలవైరిజిద్భండనా ! 178

గద్యము. ఇది శ్రీమత్పార్వతీశ్వరవరప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్ర
పోతయామాత్యపుత్ర సకలజనానందచర్య ప్రాథకవిమ
ల్లనార్య ప్రణీతం బైన రుక్మాంగదచరిత్రంబను మహాపు
ణ్యకథయందు రుక్మాంగదుం డున్నెడకు శౌనకాదిమహా
మును లేతెంచుటయు నవనీశ్వరుండు పుణ్యవ్రతోపదే
శంబు సేయు మని ప్రార్థించుటయు నమ్మును లేకాదశీవ్రత
మాహాత్మ్యం బెఱిఁగించుటయు నాబాలవృద్ధజనసహితం
బఖలావనీజనసమూహంబుతోఁ జాతుర్భుక్తవర్జితంబుగా

నేకాదశీవ్రతం బవనీశ్వరుం డాచరించుటయును దద్వైత
 నిమిత్తంబున వసుంధర సర్వసంపత్సమ్మద్ధి నొందుటయు
 ధర్మపత్నియైన సంధ్యావళియందు ముకుందచరణారవింద
 భక్తితాత్పర్యుండగు ధర్మాంగదుం డుద్భవించుటయు ధరణీ
 చక్రంబునంగల మానవలోకంబులో నొక్కండయి నయ
 మసదనంబునకుఁ జనకుండుటయుఁ దత్పుత్రపౌత్రులాచరిం
 చువ్రతపుణ్యంబునంజేసి యమలోకంబున మున్నున్న నార
 కులు సరకనిర్ముక్తులై దివ్యలోకంబున కరుగుటయు జమస
 దనం బఖిలజనశూన్యత్వంబు నొందుటయు నారదుండు
 యముని పురంబునకుం జనుటయు ధర్మరాజు తనలోక
 శూన్యవృత్తాంతంబు నారదునకు విన్నవించుటయు సత
 నికి నారదుండు రుక్మాంగదుం డొనరించు నేకాదశీవ్రత
 ప్రభావం బెఱిగించుటయు సతండు కమలగర్భసమ్మఖం
 బునకుం జన నియోగించి చనుటయు నన్నది ప్రథమా
 శ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

రుక్మాంగదచరిత్రము

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీగారీహృదయాబ్జ
ప్రాగల్భ్యమరందభృంగ! పంచాక్షరమం
త్రాగమరూప! పదాంగద
భోగికులాధీశ! దక్షపురభీమేశా!.

1

వ. అవధరింపు మక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లని
యె అట్లు హితోపదేశంబు చేసి నిలింపమాని చన్నపిమ్మట
ధర్మరాజు శతసహస్రసంఖ్యగల భయంకరకింకరవర్గంబు
నిరంకుశప్రతాపంబున నిరునంకలం గొలువ మహామహిమ
వాహనారూఢుం డై శంఖ కాహళ మృదంగ తమ్మటా
నేకభేరి నిస్సహణ ధ్వానంబులు చెలంగ నాప్రాదై కదలి
గగనగమనంబున సనేకలోకంబు లుత్తరించి సర్వలోకోత్త
రంబగు సత్యలోకంబున నిరిగె. తత్పట్టణప్రదేశంబున సగ
ణ్యరక్ష హటకప్రాకార గోపురాట్టలకు హర్ష్యమంటపో
చ్చాసితంబును గపతపాలికాద్వారతోరణ స్తంభవిరాజి
తంబును సురకతమణిగ వాక్షకుడ్యవేదికారమ్యంబును గన
కకవాట దేహలీనప్రభాభిరామంబును జతుశ్శాలాభివితాన
విశాలంబును సవీరశాతకుంభకుంభాలంకారశిఖరప్రదేశ

శోభితంబును నగుచు విలసిల్లు పద్మభవునగరసింహద్వా
రంబున లులాయంబు డిగ్గి దావారికులచేతఁ దనరాక కను
లసంభవున కెఱిఁగించి యద్దేవతాసార్వభౌము ననుమతం
బున నగరు చొచ్చి చనునవసరింబున సనక సనందన
సనాతన సనత్కుమారాది యోగీంద్రులును వసిష్ఠ వాల
ఖ్య వామదేవాత్రి కశ్యప కణ్వ కలశభన భరద్వాజ
ప్రముఖసన్మునివ్రాతంబును దేవేంద్రప్రముఖ దిక్పాలకస్తో
మంబును జంద్ర నూర్వాది గ్రహంబులును గగుడ గంధ
ర్వ సిద్ధ విద్యాధర యక్ష గాక్షస సమూహంబును ఋతు
సంవత్సర మాస పక్షంబులును దివా రాత్రంబులును సప్త
కులపర్వతంబులును సప్తసముద్రంబులును సప్తద్వీపం
బులును నదీ నదంబులును బరివేష్టించియుండ వజ్రసిం
హాసనాసీనుండై కొలువునం గూర్చున్న భారతీజానిం గని
కాలనండ కాళపాళాది సాధనంబులు ముందటం బెట్టి
సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి ముకుళితకరకమ
లుండై యనేకవిధంబుల సంస్తుతించి యిట్లనియె. 2

శా.వాణీనాథ! సమస్తదేవవరదా! వ్యక్తంబుగా దేవతా
శ్రేణుల్ మీరు విసంగఁజెప్పెద విచారింపుండు రుక్మాంగద
క్షోణీపాలుండు విష్ణుభక్తుండు మహాశుద్ధాత్ముఁ డాదార్యపా
రీణస్వాంతుండుతానుభూమిజనులు బ్రీతిపదాకాలమున్.

క. హరివాసరంబు నియతి

ధర చాతుర్భుక్తవర్జితంబుగఁ జరువన్

నరు లాపుణ్యఫలంబున

హరిపురికే చనుచు నుండు రధికవిభూతి.

క. నాలోకంబున నిప్పుడు

ధూలోకమునరుఁ డొకఁడు పొడకట్టఁడు నే
నేలాగున యనులోకముఁ
బాలింపుదు హీనస్థితి బడఁగాఁ జాలిన్.

5

తే. నరకములయందు మున్నున్ననరులు దివికిఁ
జనిరి తత్పుత్ర పౌత్రులు సలుపువ్రతమ
హత్త్యముఁ జేసి క్రొత్తనీ రనుగుఁడెంచి
ప్రాతనీరును గొనిపోవుభంగి మీఱ.

6

సీ. నిస్రాలయములందు విడిమట్టుగానుండు
వాని మంటలలోన వైవలేదు
విప్రు నిందించంగ వినువానిచెవులందు
కఱకునారసములు పఱస లేదు
విప్రుపై నలిగి యుద్యోతిఁ దిట్టినవాని
జహ్వ మంగలక త్తిఁ జీఱలేదు
విప్రుసొమ్ము భుజించు వృజినాత్తునువరంబు
కఱకుఁజంపంబులఁ దరుగ లేదు

తే. విప్రతతిమీఁద నధికారపు త్తిఁ దిరుగు
నధము ససిపత్రవనధారయంత్రతప్త
వాలుకా కుంభ శిఖి రారవములఁ ద్రోచి
భీకరంబైన బాధలఁ బెట్టలేదు.

7

క. దేవాధికారులను భా

ర్యావర్జితులను సురాలయంబున సురతం
బావర్తించిన హీనులఁ
బావకుగుండముల లేదు పడఁద్రోయంగన్.

8

చ అన్యతములాడినట్టి యధమాధమునాలుకఁ గోసివేయలే
దని శరణన్నఁ గావని దురాత్ముల నిష్పలయేటిలోపలకఁము
నుఁగఁగఁద్రోయలేదుఋణమంగొనిపెట్టకపాయఁద్రోచుదు
ర్జనుఁ బురిపెంట్లుచుట్టిపరుమంబునఁగాల్వఁగ లేదు వీధులన్

క రెట్టికి మిగులఁగ ఋణాధన

మిట్టలమునఁ గొన్నపాపహృదయుని ప్రేలం

గట్టి వడి నినుపగుదియల

బిట్టరసఁగ మోఁదలేదు పేర్చినకినుకక.

10

క. కొండీని మేనుగ్రాగుచు

నుండిన తైలంబులోన నుడికింపఁగ లే

దెండబడఁ దిగిచి కండలు

ఖండింపఁగ లేదు దేన! కనకాపహరుక.

11

క గోవిస, స్త్రీ హత్యలు

గావించినఖలుల బ్రహ్మకల్పంబులు నా

నావిధసరకశతంబుల

లో వడి ప్రేయంగ లేదలుక నిగుడింగక.

12

క. విం దనుచుఁ బెట్ట మానవు

లం దునిమినవాపకర్ములను బరచారా

నిందితులఁ దప్తవాలుక

లం దీడ్వఁగ లేదు కన్నులను జల మొలుకక.

13

సీ. పరిధాన మంది భూపతికార్యతతిహాని

నేయు నజ్ఞుని పొట్ట చింపలేదు

పతిసాముఁ దిని యన్యపతికి లోకే యిచ్చు

కలుషచిత్తుని వన్నిఁ గడుగలేదు

బహుమానపాత్రుఁడై పతిభూమి యహితభూ
 పతి కచ్చు ద్రోహిఁ గాల్పుంగ లేదు
 పతి నిల్చినట్టిచో బల్కి నుండఁగ నొంటి
 వచ్చినఖలుఁ ద్రుంచి వైచలేదు
 జే.పతికి నూటిడి పతిమాట భక్తితోడఁ
 జేయ నొల్లని తులువ నిష్టంపలేదు
 ప్రజలతోఁ గూడి పతిసాము పరఁగఁ బంచి
 కుసుమనధములతల దెగఁ గొట్టలేదు.

14

క. భూవరు దుర్గమునకు నె
 చావక పగతురకు నిచ్చి సన్తానముతో
 జీవించు నధమునురమున
 గ్రాం బెత్తంగ లేదు కల్పాంతంబుల్.

15

క. పతి కవసర మగుచోటను
 బలిముందఱ నిలువలేక పాటినభటులఁ
 జిలిఁ గాల్పలేదు భగ్న
 వ్రతుఁ దోయఁగ లేదు ముల్లరాసులమీఁదఁ.

16

ఉ. చేసినధర్మముల్ హృదయసీమల సిగ్గొక యింతలేక యు
 ల్లాసముతోడఁ జెప్పుకొను లక్షణశూన్యలనోళ్లు గాలఁగా
 సీసము వోయలేదు సరసీరుహనేత్రులఁ బర్వరాత్రులం
 దాసిన హీనులం ఘృతఘటంబుల వ్రేల్చిఁగలేదునిర్దయన్.

క. వెఱవక బ్రహ్మణశాంతలఁ
 జెఱవట్టినక్రూరమతులఁ జిత్తజకేళిం
 జెఱచినదారుణకర్ములఁ
 గొఱతలవేయంగ లేదు గురుశౌర్యమునన్.

18

క. ధర్మంబు తప్పజెప్పిన

దుర్మార్గుల నెరయఁగట్టి త్రోయంగాలే

దర్శిలి నేయక శంబర

నిర్ముక్తంబైన కూసనినహములందున్.

19

చ. మగనిమొఱంగి యన్యమగుమానవునిో రతినల్పుచుండున
వ్వుగువశరీరయష్టిఁగల మోంసముచెండఁగలేదు సోదరుం
బగ గొని గాజ్యలోభమునఁ బట్టి వధించినదుష్టకర్మునిన్
భగభగనుండునుంటుకుఁ బట్టి కమర్పఁగలేదు పద్మజా! 20

క. జనపతిచే దుర్దానము

గొని ధర్మవ్యయమునేయఁ గొలుపనిలోభా

త్తునిఁ గ్రిమికూసములోపల

నునుపంగాలేదు బాధ నొరలుచు నుండన్.

21

సీ. అనివత్యవనములనుండుఁ దోయిఁగలేదు

విలపింపఁ గన్యకావిక్రయలను

దారుయంత్రముల నందందఁ ద్రిప్పఁగలేదు

దారుణక్రియ గురుతల్పగులను

గూటశాల్తలులందుఁ గుదియఁగట్టఁగలేదు

పాటిదప్పిన ధరాపాలకులను

గాలనూత్రముల వీకఁ గుదింపఁగా లేదు

పటుశక్తి విశ్వాసపాతకులను

తే. వహ్నిగుండంబులను బడవై వలేదు

తల్లడంబందఁగా గృహదాహకులను

బెబ్బులులచేత వడిఁ గరిపింపలేదు

గరళ మన్నంబులో నిడ్డకప్టనుతుల.

22

శే. పంక్తిభేదం బాసర్చిన పాదనోర
నిప్పు లిడలేగా లే దవనీసుపర్వు
తల్లిఁ జెల్లలి గోవును దన్నినట్టి
క్రించుచరణంబు లలుక ఖండించివై ప. 28

చ. వనలక తీవ్రదాహమున వారికిన్ పట తెంచుచోట న
య్యదకసగింపఘామినుగులొడ్డి మృగంబులఁబట్టిచంపుదు
ర్నదులను దప్పి నాఁగటనుమాఁగ నెండలఁగల్గు సేతులు
గుదియఁగఁగట్టిత్రోచానొనఁగూడన దేమిత్తిలోకవందితా!.

క. ఉపశామి మఱచిన పా
వపునగుఁ గలక్రిందుగాఁగ బహుష్ఠనపా
దపశాఖ వ్రేలఁగట్టఁగ
నిపు దేమియు దొరకకున్న దింద్రాదినతా! 25

క. హరిచంద్రులై యీ
శ్వరనిందయు శంభుచరణసంసేవకు లై
హరినిందయుఁ గావించిన
దురితాత్ముల లేదు దప్పితోఁ గృశియింపఁ. 26

క. ఫలనృతంబులు నఱకిన
ఖలులఁ దటాకములు ఎగులఁగాఁ జేసిన దు
ష్టుల గిరిశృంగంబులనిడి
దొలుపంగా లేదు దప్పితోఁ గృశియింపఁ. 27

క. ప్రభునొద్ద నుండి సుజనుల
యభిమానముఁ దూలనాడి యధిపతి యిడున
య్యభిమతములు దప్పించిన
ప్రిభువనకంటకుల లేదు తిత్తులువంగఁ. 28

ఉ. అన్నము వేనమున్ వెలకు నమ్మిన యజ్ఞుల నోరఁ గ్రొత్తతా
సాన్నము నీవుయం బలిమిఁ జొన్పి గ లేడరగాఢు విపుఁడే
గొన్న వివేకతూన్యులను గొట్టులఁ బెట్టఁగ లేదు గోష్ఠముల్
దున్నినదోషి మేను బలుమాటులుపుచ్చఁగ లేదుముప్పిరిగ

తే. ఆవులను బందెగొన దొడ్డినాఁగి నీకు

గసపు నిడినిదనంబు కల్గఁనుగలను

బాటిసేయనివానిఁ గుంచటులఁ గాల్పఁ

జదుపఁగా లేదు లేదు కుంచమును దూము.

30

క. అగ్రజుని బెండ్లిసేయక

వ్యగ్రతఁ దా మున్నుఁ బరిణయము నొందినదు

ప్రాగ్రే సరు నీచ్ఛఁగ లే

దాగ్రహ మొదనంగఁ గర్కశావలిహిఁదఁ.

31

చ. ఒకనిమిషార్థదుఃఖమున కోర్చి నిశేతునితోడఁగూడి పా
యకయనలాశ్చలం దెగి మహావిఫవంబున సగ్గభోగ మొం
దక పతిఁ బాసి పాణములు నమ్మిచరించువితంతుఁబట్టి పా
వకనిబిడోగ్గకుండముల వై వఁగ లేదు సహస్రన్నముల్ 32

ఉ. దేవరతోటఁబుష్పములు దెచ్చిశిరంబునఁ దాల్చుకొన్న పా
పావశుఁగూటశాల్మలయందుఁబ్రాకఁగఁద్రోయలేదు
చో, రావలినేలి విత్తము నహర్నిశమున్ హరియించుక్రూరు
లఁ, వావి నంధకూపముల వై వఁగ లేదు మహాగ్రహం

నీ పరభామ నభిలాషపడి నిరీక్షించిన

[బునన్ 33

దుర్భాధ కనుదోయిఁ దొలుప లేదు

పరకళ త్రము చేయి వట్టిన పాపాత్ము

కరముఁ గాకులగాళ్లఁ గరవలేదు

పరసతివదనచుంబనమొనర్చిన దుష్కు
తాత్తువక్త్రమునఁ గొట్టవనులేదు
పరునియిల్లాలి లోఁబడఁ గాఁగిలించిన
తులువదేహంబులి త్తోలువలేదు

౩. పరపయోగుహముఖకుచప్రాంతములను
నఖము డిగిచిన ఖలునివే ల్పఱుక లేదు
పరవధూమణిఁ బొందిన భాగ్యహీను
కోశ మసిఘార మొదలంటఁ గోయలేదు.

84

౪. ఋతుమతి యై యుండిన కుల
సతిఁ గనయక వేతె యొండుజలజాననతో
రతి సల్పిన భ్రూణఘ్న
వ్రతుఁ జెఱఁ బడఁ ద్రోయలేదు వ్రక్కలువాఱఁ. 85

౫. ధరణీసురవృత్తులు నమ
పరిధానముకొఱకు నడ్డపాటొనరుచు న
ద్వరితాత్తులఁ ద్రోయఁగ లే
దిగువదియొకనరకముల ననేకాబ్జంబుల్. 86

౬ జనకునిఁ దల్లి నగ్రజుఁ బ్రసన్నులఁ జేయక హీనవృత్తిఁ గ
న్గొనిననుహాపగాధితల గొడ్డఁట వ్రక్కలు వాసలేదు లే
దనవరితంబు వల్లభుని వప్రియభావలఁ దూలనాడు దు
ర్వసితముఖంబుగాల్చికరవాలునమాంసముచెండివేయఁగఁ.

౭. గురునిందాపరుల దివా
సురతపరాయణుల శునకసూకరరథౌ
పరుల నసివత్త్రగహనాం
తరముల వడి త్రోయలేదు తానురసభవా!

88

ఉత్సాహ. నదులలోఁ దటాకముల వనంబులందు దేవతా
సదన కూస గోష్ఠ బిల కుశస్థలంబులందు దు
ర్నదమునన్ మలంబు నిడిన మానుషాధముల భయం
బాదవఁ గదలఁ దలలమెదడు లొలుక నడవలే దొగిన్. 39

క. కాలినయమ్ములఁ జిల్లల
కోలల విషయు క్షమైన గురుశరములచే
నాలముఁ జేసిన క్రూరులఁ
బ్రేలింపఁగ లేదు యినుపపెనములమీఁదన్. 40

తే. లశుచి యై యుండి గో విప్రహవ్యవహుల
నంటుకొను ఖలుకరముల నట్లు నూర్య
చంద్ర తారలఁ గనుగొన్నజడుని కన్ను
లనలములఁ గాల్చి లేదు భాషాధినాథ! 41

క. కలకొలఁది శ్రాద్ధకాలం
బులఁ బితృదేవతల భక్తిఁ బూజింపనిక
ర్మలఁ గాలపాశమందునఁ
బొలియఁగ నునుచుంగ లేదు భువనశరణ్య! 42

క. అమృతసల నేలుపూన్చిన
కుమతులఁ దద్వాసరమునఁ స్త్రాతఁ దరువుల్
సమయించిన యవివేకులఁ
గమలోన్భవ! ద్రోయ లేదు గరళములందున్. 43

క. తనవెనుక భీతిఁ బొందిన
జనునిన్ రక్షింపలేక శాస్త్రవునకు న
ప్పనఁ జేసిన యధమాధముఁ
గనియలుగాఁ గోయ లేదు కరపత్రములన్. 44

ఉ. శ్వాసము కోడి బేడి వ్యభిచారి ననాచుకు నూరబంది ము
 ట్టైనసతి స్ఫురాపుని నిజాన్వయదూరు నశౌచ సూతకుఁ
 బీనుఁగు నెల్ల గార్థభిముఁ బిల్లని నూసరి నంటినప్పుడే
 న్నాసమునేయఁడాఖలునజస్రముఁద్రోయఁగ లేదునగ్నులక
 మత్త. చిత్రగువుఁడు వ్రాత వ్రాయఁగఁ జేతులాడక యింటిలోఁ
 జిత్ర మాకులు ఘంటము న్నిరసించి పారఁగ వైచె నౌ
 పత్రముల్ శిథిలంబు లై యసిపత్రకాననముల్ దివా
 రాశ్రు లూరక వాఁడి చెప్పఁగ రాదు పంకిజసంభవా! 46

మత్త. కాలదండము త్రుప్పువట్టెను ఘాతుకక్రియ నిస్సిరో!
 కాలపాశము కచ్చువిచ్చె నఖర్వవిక్రమ మొండఁగాఁ
 గాలకింకరకోటిభీకరగర్వ మెల్ల నణంగె నీ
 కాల మేటి యమాధికారము గైకొనుండు సమస్తముక.

సీ. అని విన్నవించిన యమునివాక్యము లెల్ల
 విని పద్మభవుఁడు మున్నన యెలర్ప
 నోదండధర! రాజ్య మొప్పుగింపఁగ నేల
 ధాత్రీశ్వరుఁడు సల్పుఁ దద్వ్రీతంబు
 భంగి యట్టిద యందు భస్మంబులౌఁ బాత
 కము లెల్ల నీ వెఱుంగనివి గలవె
 హరికిఁ బ్రాణంబు శ్రీహరివాసరవ్రతం
 బది యణంచినఁగాని యసఘ! నీదు

తే. భూమి యభివృద్ధి బొంద దాపుణ్య మెట్లు
 కుంతితము నేతుఁ జేసిన గోత్రధరుఁడు
 కినియ కూరక యెట్లుండు కినిసె నేని
 వలవ దదియడ్డ వెట్ట నెవ్వారివశము.

- గీ. ఒక యుపాయంబు గల్పించి యుచితభంగి
నవనినాథుఁడు గావించు నావ్రతంబు
మఱచి యుండెడు నట్లుగా నెఱయఁ జేతు
శమన! సంతసమందు విచార ముడిగి. 49
- ఉ. శ్రీహరిఁబోలుదై ఎమును శ్రీహరిభ క్తులఁబోలు మానవుల్
శ్రీహరివాసంప్రతవిశేషఫలంబునుఁ బోలు ధర్మసం
దోహము లేదు సన్తునముఁగో హరిఁ గొల్చిన వారికెల్ల సం
దేహము లేదు చేకురు న నేకశుభోన్నతభోగ మోక్షముల్.
- క పాపనములు కలివిషసం
జీవనములు విజిత్యుత్యుజీవనములు భృ
త్యావనములు చింతితసం
భావనములు వాసుదేవు పద సేవనముల్. 51
- క. స్ఫురితంబులు దూరీకృత
దురితంబులు మృత్యుభయవిదురితంబులు భూ
భరితంబులు హతగోగ
త్వరితంబులు చక్రపాణివరచరితంబుల్. 52
- నీ. తలఁచినయంత నే ద్రాపదిమానంబు
నిలుసఁడా యక్షయవలున లొసఁగి
శరణన్నమాత్రానఁ గరిరాజఁ గావఁడా
ఘనచక్రధార నక్రంబు దునిమి
కలఁడన్నమాత్ర నె కలుగఁడా' కంబంబు
నందుఁ బ్రహ్లాదుఁ డానంసమొందఁ
గనుఁగొన్నమాత్ర నె కట్టఁడా పట్టంబు
రావణానుజని దద్రాజ్యమునకు

తే శ్రీహరికి నాటిదై వంబు సృష్టిఁ గలఁడె
హరి ప్రమోదించు జేకుగు నధికమహిమ
హరికిఁ గ్రోధంబు గా నెవ్వఁ డాచరించు
వాఁడు నిలుచుట యగుదు జీవంబుతోడ.

53

సీ. జలజాతు పవపంకజములు పూజింపఁగా
వలవదా ! చేతులు గలుగుఫలము
శేషశాయికిఁ బ్రదక్షిణ మాచరింపఁగా
వలవదా ! పవములు గలుగుఫలము
దిలిజాంతకుని దివ్యదేహంబు గనుఁగొన
వలవదా ! కన్నులు గలుగుఫలము
నలిననాభుని దివ్యనామముల్ వినుటంప
వలవదా ! నాలుక గలుగుఫలము

తే కనకపీతాంబరుని దివ్యకథలు వినఁగ
వలవదా కర్ణపుటములు గలుగుఫలము
భక్తితాత్పర్యముల యదుపతికి మ్రొక్క
వలవదా ! యుత్తమాంగంబు గలుగుఫలము.

54

సీ. ఉపవాసములు నుండి వొలయు నెండల నెండి
వాయుభక్షణ సేయవలదు సుమ్ము
పశుమారణకు నోర్చి బంగారు వోకార్చి
వాజిమేధము సేయవలదు సుమ్ము
తలయెల్ల జడకట్ట నలమైన చలివెట్ట
పడి దీర్ఘములు గ్రుంకవలదు సుమ్ము
బలుఘట్టములు నొవ్వఁ గలపాపములు నొవ్వ
వారణాసికిఁ బోవవలదు సుమ్ము

తే. సత్కృపావర్తి దేవతాచక్రవర్తి
శ్రితజనాథాగు సఖిదుష్కృతివిదూరు
నామకీర్తన చాటు బుణ్యములు మేలు
ఘనతరంబైన పాపసంఘముల నణచ
55

క ఆమౌళము శ్రీతులసియుఁ
దామరసదళాక్షమూర్తి తాతా మగుటం
గామితము లిచ్చు నగులకు
శ్రీమిగులఁగఁ జెరి సేవఁ జేసినమాత్రన్.
56

తే. అమృతసాగరమధ్యంబునందు తేవ
తల్పమున శయనించియు దానవారి
నిద్ర మేల్కొంచి యుండిననల సమస్త
పుణ్యసముదాయముల కెల్లఁ బుట్టినిల్లు.
57

సీ. కార్తికమాస మాఘస్నానమునఁ బాయు
బహుజన్మజనితపాపప్రబంబు
కార్తికమాస వికాసదీపమునందు
భిన్నంబులౌ నఘప్రతీతు లెల్లఁ
గార్తికమాస భాస్కరనమస్కరింబు
లను మహాదురితజాలంబు లణఁగుఁ
గార్తికమాస గోగణపూజఁ దాపత్ర,
యానేకదోషంబు లడఁగఁజేయుఁ

తే. గార్తికమునందు శుక్లపక్షమున ద్వాద
శీదినంబున శ్రీమూర్తి మేదినీసు
పర్వనకు దాన మిచ్చిన భవ్యుఁ డొందు
దివ్యకై వల్య పట్టణభవ్యసుఖము.
58

ను. తిలదానంబు ప్రవాహతీర్థమునఁ భూదేవోఘసంతర్పణం
బులు లక్ష్మీలలనామనోహరువ్రతంబుల్ తత్కథాకీర్తనం
బులు పాలాశపవిత్రపాత్రల దినంబుం భుక్తి కావించుటల్
వలయుంగార్తికపుణ్యమాసమునఁ గైవల్యంబపేక్షించినఁ.

చ. మకరమునం బ్రయాగమునమాఖముసల్పిన నశ్వమేధపం
చకఫల మబ్బునబ్బునొకన్నాసము గౌతమినారయందుఁగా
ర్తికమున నాచరించినఁ దదీయసహస్రగుణంబుఁ గార్తిక
ప్రకటమహత్త్వసంపదలు ప్రస్తుతినేయవశంబె యేరికిన్. 60

ఉసిరికక్రింద దామోదరు గర్భింపఁ
గలిగినఁ గల్గు సంకల్పసిద్ధి
యుసిరికక్రిందఁ బొల్పెసలాగ భుజియింపఁ
గలిగినఁ గల్గు శ్రీకాంతునగరు
ఉసిరికక్రిందఁ జేయుజపంబు లణుపూత్రఁ
గలిగినఁ గల్గు నఖర్షమహిమ
యుసిరికకడభూమి యిసుమంత దానమీఁ
గలిగినఁ గల్గు లోకత్రయంబు

తే. ఉసిరికలక్రింద జాగరంబుండి యుండి
కాయలను దీర్ఘమాడంగఁ గలిగెనేని
గలుగుఁ గైవల్యకామినీకనకమంథ
కలితశ్రీమార్గముల నుండుఘనత మతీయు.

61

తే. కార్తికమునందు నుసిరికకాయ లొక్క
దోసెఁ దించుకహేమంబుతోడఁ గూర్చి
ధరణిసురునకు నెవ్వఁడే దానమిచ్చు
నతఁడు శ్రీవిష్ణులోకంబునందు నుండు.

62

ఉ. స్నానముసంధ్యయుం జపము శాశ్వతహోమము దేవపూజ |
యుక్, దానము భూసురార్చనప్రతంబులు న క్లము లేక
భుక్తముల్ భూనుత వేదపాఠముతపోమహిమంబులుఁగార్తి
కంబునఁ, భూనుతనూజ! యొక్కట శుభస్థితిఁ గోటిమణం
[గుల్లె తగున్ 63

సీ. శ్రీతులసీవనశ్రీవిక్షణము తులా
పురుషదానసమగ్రపుణ్య మొసఁగు
శ్రీతులసీప్రదక్షిణ మశ్వమేధాధ్వ
రానేఁధల మిచ్చు నతిశయముగ
శ్రీతులసీతీర్థసేవ గంగాతీర్థ
శతగుణంబుల నిచ్చు సంతతంబు
శ్రీతులసీదళాంబితధారణము నిఖ
లావనీదత్తపౌఖ్యంబు సేయుఁ

తే. దులసిపూసల జపమాలికలజపంబు
లాకటి కోటిమణంగు లై యొనరుచుండుఁ
దులసికిని మ్రుగ్గువెట్టిన జలజముఖుల
కిందిరాదేవిసామీప్య మందఁ గలుగు.

64

వ. అని పలికి మఱియును.

65

తే. ధరణి నెన్నంగఁ దగు మహాదానచయము
లెన్ని గల వన్నిటికి నెక్కు డన్నదాన
మర్కనందన! యది యెవ్వఁ డాచరించు
నలనిజన్మంబు జన్మంబు మఱి దలంప.

66

సీ. అధికదూరాయాతు సజ్జాతకులుఁ బథ
శ్రమసముద్భవభుర్జలసమగ్ర

ధూళిధూసరితగాత్మఁ ట్టుధానుధ్వాహ్న
 కాలసమాగతత్త్వానుపగ్న్య
 నల్లంతటనె చూచి యతినికులాచార
 వర్తన లరయ కేమూర్తినున్న
 శ్రీవిష్ణు వని యాత్మఁ జింతించి యత్యంత
 భయభక్తి విషయసంభ్రమము లెసఁగ
 లే. నెదురుగాఁ దోడుకొనివచ్చి యుదక మిచ్చి
 యాననం బిచ్చి యన్నచానాదు లొసఁగి
 విశ్రమింపంగ ననువు గావింపవలయుఁ
 బగటివేళయు మావు నభ్యాగతులకు.

67

క. శ్వాసమునకుఁ జండాలున
 కై నను నాఁకొన్నఁ బెట్టఁ దగు నన్నము తా
 నై నను మానిటు గా క
 జ్ఞానమునం గడవ మిగులఁ గల్గవ మొందుఁ.

68

క. జలమొండె తక్రమొండెను
 ఫలమొండెను శాకమొండె భయభక్తి నిడఁ
 వలెఁగాని యతిధి నూరకె
 నిలయము వెడలింపరాదు నిర్దయుఁ డగుచుఁ.

69

క. ఏగృహపతిచే నటు ల
 భ్యాగతుఁడు తిరస్కరింపఁబడుఁ దనదురితం
 బాగృహపతికిం జను న
 భ్యాగతుఁడుఁ దదీయసుకృత మంతయుఁ గొనుచుఁ.

70

క. మాపటియతిధిం గడపిన
 పాపమునకు మితములేదు భానుజ! యతనిం

గోపింపక భోజన శయ

నోపేతముగాఁగఁ బూజ యొనరింప నగున్.

71

క. వాకిట నిలిచిన యతిధికి

నాఁకలిఁ దీర్చక భుజించు నజ్ఞుఁడు సరకా

నేకశతంబులలో నతి

శోకంబున చులము మెసఁగుచున్ వసియించున్.

72

క. శావున నతిధిని గడుపఁగ

వావిరి నిరతాన్న మొసఁగు వాని ల్లిల్లా

పావనజన్మము జన్మము

భావింపఁగ వానిబ్రతుకు బ్రతుకు ధరిత్రిన్.

73

క. ద్విజుడైన నన్నమిడఁ డే

కుజనుం డని తలఁవవలదు కుజనుం డైనన్

ద్విజులకు నన్నం బొసఁగిన

ద్విజులంత్రేష్ఠుఁ డనుచుఁ దెలియఁగవలయున్.

74

సీ. పనిలేదు కులశీలభావంబు లెఱుంగంగ

నన్నదానముసేయు నధికపుణ్యుఁ

దగవుగా దాచారధర్మంబు దలపోయ

నన్నదానముసేయు నధికపుణ్యు

సత్యశౌచములు విచారింపఁ బాటిగా

దన్నదానముసేయు నధికపుణ్యు

వర్తనం బడుగంగ వలువ దేక్రియ నున్న

నన్నదానముసేయు నధికపుణ్యుఁ

లే. బరుసమును సోకి లోపాంబు పసిఁడియైన

పగిది నిరతాన్నదానసౌభాగ్యమహిమ

బాపములు వాసి పుణ్యసంపదఁ దనర్పు
నతికృతార్థుని మార్గంబు లరయఁ దగదు.

75

శ్రీ. అన్నదానముసేయు ననఘుఁ బ్రాతఃకాల
మునఁ దలంచిన దోషములు నశించు
నన్నదానముసేయు నమలచారిత్రుని
గనుఁగొన్నఁ గలువనర్థము లణంగు
నన్నదానముసేయు నతికృతార్థునితోడ
భాషింపఁ దొలఁగుఁ బాపవ్రజంబు
నన్నదానముసేయు నధికపుణ్యునిపాద
ధూళి సోకినఁ బాయు దురితచయము

తే. నన్నదానంబు నిరతంబు నాచరించు
ఎరమపావనశుభ గాత్రుపం క్తియందు
భోజనము సేయువారికి భూప్రదక్షి
ణం బొనర్చినయట్టిపుణ్యంబు గలుగు.

76

శ్రీ కడజాతివాని యాఁకలి దీర్చినయతందు
కర మర్థి స్వర్గలోకమున నుండుఁ
గృహఁ జతుర్థునకు నోగిర మిడ్ల ధన్యుండు
తపనలోకమున మోదమున నుండు
నన్నంబు వైశ్యున కర్థిఁ బెట్టినవాఁడు
చంద్రలోకమునఁ దేజమున నుండు
నృపకులౌద్భవున కెన్నిక భుక్తి యొసఁగిన
ఘనుఁడు వైకుంఠలోకమున నుండు

తే. బ్రాహ్మణుని భోజనమున నాప్యాయనంబు
నొందఁజేసిన పుణ్యాత్ముఁ డూర్జితముగ

నమర గంధర్వ యక్ష సిద్ధార్క సోమ
కానుహర సత్య విష్ణులోకముల నుండు.

77

క. నిరతాన్నదాన మొసంగెడు

నరునింట జనించుపరిజనమ్ములు కూడక

సరకముల తెఱపు చూడక

హరిలోకమునందు నుండు రధికవిభూతిక.

78

మ. గ్రహవక్రత్వము మాను వీడలఁగూ గర్వక్షయంబొందు
వి, గ్రహముల్ రా వపమృత్యుదోషములు వేగం బాయు
భూపత్యను, గ్రహము ల్లలు ననిందయుం బొడవు లోకఖ్యా
తి చేకూరుఁ బ్ర, త్యహముక దీనుల కన్నదానమిడు పుణ్య
[ప్రాణికి సూర్యజా]. 79

చ. శరధితరంగమాలికలు సై కతజాలము లభ్రసింధుశీ
కరములు వర్షధారలు జగన్నుతతారకముల్ గణింపఁగా
నరిది యనంగ వల్వ దవియైనగణింపఁగ వచ్చుఁగాని యో
తరణిజ! యన్నదానసుకృతంబుగణింపఁగరాదు లేశమున్.

చ. కపిలలు కాలచక్రములు శాంచనశైలము లశ్వమేధముల్
తపములు స్వర్ణధేనువులు దైవనివాసము లీశ్వరార్చనల్
జపములుకూపముల్ నిధులుసామజఘోటకముఖ్యదానముల్
తపనజ! యన్నదానసుకృతంబుశతాంశముఁబోలవెన్నఁగన్.

చ. వరుణుడు వంపె బంపె గిరివైరి కుబేరుడు వంపె భా
స్కరుఁడుదురాజువంపెబురశాసనుఁడంపెనజుండువంపెమం
దరధరుఁడంపెనంచును బ్రధానవిమానము లన్నదాతకుఁ
బరువడి జూపియెక్కుమనిపల్కుదురంత్యమునందు దేవతల్

క. ఇననందన! నీలోకం

ఋనకుం జనకుండునట్టి పురుషుల నిక నే

వినిపించెదఁ దెలియంగా

వినుమని శమనునకు విశ్వవిభుఁ డిట్లనియెన్.

83

శా. కాంచీస్థానము కుంభకోణమును గంగాద్వారము నేతుత
త్పంచాస్యాచలముల్ గయావటము సంతర్వేదియుమా
యయుం, బంచారామము లయ్యహోబలము బ్రహ్మక్షేత్ర
ముం గాశిఁ ద, ర్హించం గల్గినవారు నీనగర మీక్షింపంగ

[రా రెన్నఁడున్. 84

శా. శ్రీకుల్యంబును నైమిశంబును గురుక్షేత్రంబుఁగేదారము
గోకర్ణంబునవంతియు మధురయు గోణార్కముద్వారకా
ప్రాకారం బరుణాచలంబును హరిహరపంబు శ్రీశైలము
సాకేతంబునుజూచి చూడదుమనుష్యశ్రేణిని సూర్యజా!.

తే. చంపకారణ్య బదరికాశ్రమములందు

నూర్జితంబుగ శ్రీపురుషోత్తమమున

శ్రీహరిద్వారమున నొక రేయు నిద్ర

సల్పి నీలోక మీక్షింపఁ జనరు నరులు.

86

చ. సరయుపునందు వేగవతి జాహ్నువి వర్షద తుంగభద్రఁ బు
ష్కరణులఁజంద్రపుష్కరణి గౌతమి బాహుద కృష్ణగండకీ
వరుణల గోమతి యమున వంజులసాగరసంగమంబులఁ
బురుషుఁడుతీర్థమాడినినుఁబూనికనుంగొనఁడర్కనందనా!.

సీ. సత్వమేమియులేని జగతీసురార్భకుఁ

జేపట్టి యుపనీతుఁ జేసినతఁడు

ధనహీనుడైన యుత్తమవంశసంభవుఁ
 జరకృపామతిఁ బెండ్లిఁ జేసినతఁడు
 వృత్తిశూన్యుండైన విప్రవర్యునకు సత్
 డైత్రంబు దానంబుఁ జేసినతఁడు
 తీర్థంబులకు నేఁగు దీనమానవులకు
 నేమైనసంబళం బిచ్చినతఁడు

తే. చంపఁ దెచ్చిన ప్రాణిఁ బ్రసన్నబుద్ధిఁ
 జంపకుండంగ సంరక్ష సలిపినతఁడు
 చక్రహస్తుని వ్రతములు సలిపినతఁడు
 వనజహితపుత్ర! నీపురంబునకు రాఁడు.

88

సీ. సాధ్వీసంబున రిపుల్ శరణంబు వేడిన
 సభయదానం బిచ్చునట్టివారు
 ఘర్తకాలమున గోగణమున కుదకంబు
 చేడిపోయించిన శిష్టజనులు
 దేవసద్గమములు భూదేవసద్గంబులు
 జీర్ణత్వముడిపిన సిద్ధమతులు
 తల్లిదండ్రుల నిరంతరము జరావేళ
 నరసి పోషించిన యార్యహితులు

తే. నృపతికడనుండి యాగ్ధుర నిగ్రహంబు
 శాంతమును నొందఁజేసిన సదయహృదయు
 లంబురుహమిత్రపుత్ర! నీయామ్యదిక్కు
 స్వప్నమున నైన గనుఁగొంట సందియంబు.

8

శా. ఓకంబా వ్రతనూజ! నీమదకరాళోగ్గక్రియానై రిభో
 త్సేకగ్రీవతలవ్రకల్పితభయోద్రేకస్ఫురద్ధంటికా

నీకానేకఘణంఘణప్రళయనిర్ద్విద్రధ్వనుల్ వీనులం
దాకర్ణింపఁడు పద్మనాభుపదపద్మా రాధకుం డెన్నఁడున్.

౧. నడువఁడు నీపట్టణప్రాంతమునకు మం
దరధరధ్యానతాత్పర్యనిరతుఁ
డరుగఁడు నీవేలుయాచ్యుదేశమునకు
బలిభిత్ప్రసాదైకభాజనుండు
చనఁడు నీపురికి నై జలశాయిశ్రీపాద
వనజాతతీర్థసేవారతుండు
కనుఁగోఁడు నీలోకఘంటాపథశ్రేణి
హరినామసంకీర్తనాన్వితుండు

తే. చూడఁ డెన్నఁడు నీలోకశుభ్రహర్ష్య
కల్పితోత్కటబహువతాక వ్రజంబు
పద్మవనవాసినీమనఃపద్మనిలయ
సకలసేవాన్వితుం డైన సజ్జనుండు.

91

౧. జలజాతు శంభు పూజన
లలరించు కృతార్థులకుఁ బ్రియంబునఁ బుష్పం
బులు ధూపంబులు దెచ్చిన
చెలువుఁడుఁ దానకపురంబు చెందఁడు జగతిన్.

92

- క. దేవాలయంబు దుడిచిన
పావనునకు నందు నెన్నిపాంసువు లెగయున్
వై వస్వత! యన్నేడులు
శ్రీవైకుంఠమున నతఁడు చెలఁగి నసించున్.

93

తే. జలము లొకకొన్ని చిలికించి చెలువుమిగుల
హరినివాసంబు నునుపుగా నలుకు నెవ్వఁ

డతఁడు నినుఁ దక్కి వసియించు హరిపురమున
వేయుకల్పంబు లత్యంతవిభవ మలర.

94

ఆ. హరునిమందిరంబునందైన మృగ స్రీ
హరినివాసభూమియందునైన
పద్మ మొక్క టిడిన భావ్యుండు పద్మాబ్జ
ములు ముకుందలోకమున వసించు.

95

ఆ. ఆలపాల నారి కేళోదకంబుల
నిఱురసముచేత నీకు నైన
నబ్బనేత్రు నైన నభిషేక మొనరించు
జనుఁడు నీపురంబుఁ గనుఁగొనండు.

96

సీ. ఎట్టైన నొకపుష్ప మిందు కేళామాళి

యు త్తమాంగమునందు నునిచినతఁడు
చల్లెఁగా మండువేసవిఁ ద్రియంబకునకు
వసుధారబిందెయు నొసఁగినతఁడు
భవుశరీరమ్ము వాయువు పోకునట్లుగా
ధృతిఁ చాళవృంతంబు ద్రిప్పినతఁడు
కర్ణద్వయము కరాగ్రములందు ధరియించి
సృత్య మీశ్వరుఁడైన నెరపునతఁడు

తే. హరునిసముఖంబునందుఁ బ్రయత్న మలర
నిమిషమాత్రంబు దీపంబు నిలిపినతఁడు
శివునిగేహంబునకుఁ బ్రదక్షిణము సలిపి
నతఁడు నీపట్టణము చూడఁ డర్కపుత్ర !.

9

క. గొడుగులును బాదరక్షలు
జడపాత్రలు వేసవులను సద్విజతలికిఁ

కడుభక్తి దాన మొసంగినఁ
బుడమిజనుల్ రాదు నీదు పురమున కనఘా!.

98

క. అనలముఖంబునఁ బతితోఁ
జనిన వధూమణులు సర్వసంగత్యాగం
బొనరించిన సంయములును
గన రెన్నఁడు నీపురంబు కంజా వ్రసుతా!.

99

క. వ్రజ శ్రేగుత్తోనఁ జప్పరము శీతలముగాఁ
గట్టించి యుదకంబు వెట్టినతఁడు
పులికి లోఁబడి చలింపుచునున్నచోట బె
బ్బలిఁ దోలి ధేనువుఁ బ్రోచునతఁడు
దుర్భిక్ష వేళలందునఁ బట్టెఁ డన్నంబు
కృపఁబెట్టి యతిథి రక్షించు నతఁడు
కుంఠితం బైనచో గురుబుద్ధి మెళిని
ధృతి విచారంబు హత్తించినతఁడు

తే. అగ్నిభయమైనతఱి నాలయంబు సొచ్చి
ద్రవ్యములతోడఁ బ్రాణుల దహనమునకుఁ
జక్కకుండఁగఁ దెచ్చిన చిరయశుండు
చూడఁ డెన్నండు నీమోము సూర్యపుత్రి!.

100

సీ. పసులకై కుయివోయి పరులశస్త్రములచే
ననిలోన సనుసిన యట్టివాఁడు
పరుష దోచఁగ నడ్డపడి దురాత్ములబిట్ట
దెఱిలించి వారిచేఁ దెగినవాఁడు
ద్వీజుల బాధింపంగ వెఱవకుండని వాఱి
బందికారులచేతఁ బడినవాఁడు

చెఱఁబట్టుకొనిపోవ నుటికి భూప్రజఁ గాచి
రిపులచేఁ గెడసిన విపులయశుఁడు

తే. దళము విరిగినచోటను ధవునిపిఱుఁద
నిలిచి శత్రుల కెదురేఁగి నృపతి మెచ్చఁ
బోరి రణవీధిఁ దునిసిన పుణ్యయుతుఁడు
దినకరాత్మజ! నీపురంబునకు రాఁడు.

101

శా. ఆచంద్రార్కముగా మహాకృతులు నెయ్యంబారఁగానందియీ
త్కాచక్రంబున నిత్యకీర్తులఁ బ్రశస్తం బొందుదాతల్ కళా
ప్రాచుర్యస్థితి శంకరాచ్యుతకథాభంగుల్ ప్రబంధంబులఁ
వాచాప్రాఘ్నినొనర్చు సత్కవులు నిన్నర్జింతురెక్కాలమున్.

సీ. కలకాలమును బరాంగనలఁ జెల్లెండ్రఁగా
నాత్మలో భావించు నార్యహితులు
పరుల యర్థములు స్వేచ్ఛంబులో నైనను
నంటఁగా నొల్లని యమలమతులు
మఱచి తప్పియును ధర్మంబునందుఁ దొఱంగి
యన్యతంబు లాడని ఘనవివేకు
లఖలజీవులయందు ననుదినంబును గృహ
రసభావ మెడలని యసమసుకృతు

తే. లాశ్మితుల బంధువర్గంబు సతిధిజనుల
నరసి సంతక యొనరించు నఘవిదూరు
లాత్మశుద్ధి దనర్చు మహానుభావు
లర్కనందన! నీపురి కరుగుజేరు.

101

కవిరాజవిరాజితము.

పనసలు నిమ్మలు మాదిఫలంబులు
పాటలముల్ వకుళంబులు కాం
చనములు నారికెళంబులు నీడలు
చంపకముల్ సురపొన్నలు చం
దనములు తాల గసాల తమాల క
దంబ సురంగము లంగముగా
వనములు వెట్టిన ధన్యులు నీదుని
వాసముఁ గన్గొన రంభసుతా!.

104

సీ. నై వేద్యములు లేని దై వంబులకు నుప
హారముల్ గల్పించునతఁ డొకండు
పగ వానిరాజ్యంబుపై దండుచన్నచో
భూమిఁ గారింపని పుణ్యుఁ డొకఁడు
వ్యాధిచేఁ బలవించువారి కొవధ మిచ్చి
యారాట ముడిపిన యతఁ డొకండు
గోగణంబులలోన గోవు నొక్కటి నేర్చి
జన్న చేసిన ధర్మశాలి యొకఁడు
తే. గ్రహణసంక్రాంతి ముఖముఖ్యకాలములను
చితరులకుఁ బూజ గావించు నతఁ డొకండు
కన్నసా మ్మిందమని యిచ్చు ఘనుఁ డొకండు
కనఁడు నీ వేలుపట్టణం బినతనూజ!

105

సీ. చెలమనీరున నదీజలములందై న స్నా
నంబు మాఘమునం దొనర్చినతఁడు

సంతతంబును విశేషముపదార్థము నిజా
 చార్యసద్దమునకు జరిపినతఁడు
 స్థితిఁ దప్పి యరుగుదెంచిన భూవిభుని దొంటి
 స్థితి దృఢంబుగఁ బ్రతిష్ఠించినతఁడు
 కాశి గయా ప్రయాగల ముఖ్యమగునట్టి
 మహిమసుంకంబులు మాన్పినతఁడు

తే. అమర నొకరేయి తగిన ప్రయత్న మలర
 నిజగృహంబున ధారుణీనిర్జరునకు
 శయన మర్పించినటువంటి సజ్జనుండు
 చూడఁ డెన్నుండు నీమోము సూర్యపుత్ర!.

106

క. చెఱువులు గట్టినపుణ్యులు
 దరవక ధాన్యమ్ము లమ్ము ధన్యులు ప్రజలక
 జెఱ విడిపించిన నుకృతులు
 నెఱి నర్కతనూజ! రారు నీపురమునకున్.

107

మ. త్ర. తాళవృంతము లాతవత్రివిశానముల్ ధ్వజచామరాం
 దోళికల్ రథదర్పణంబులు తూర్యతల్పచయంబు హే
 గ్గాలియల్ బహువస్త్రభూషణగంధముల్ హరి కర్పణం
 బోలిఁ జేసినవారు ని న్నన నొల్లకుండుదు రర్కచా!.

108

వ. మఱియు నగ్నిష్టోమ వాజపేయా తిరాత్ర యాప్తోర్యా
 మములను సప్తతంతులు నాచరించిన కృతార్థు లాపురుష
 తిలవర్వత శ్వేతాశ్వ మహామేరు సప్తసాగర హిరణ్యగర్భ
 కార్పాసాచల కపిల ధేను రజతశైలాగ్ర హారార్ధికృష్ణా
 జన సాలగ్రామ శివలింగ శయ్యా శకట గృహ మహిష
 గుడ లవణాబ్ధి కన్యా విద్యా దానంబులు మొదలైన మ

హాదానంబు లొనర్చినపుణ్యలు శ్రీలక్ష్మీనారాయణానం
తోమామహేశ్వర కృష్ణాప్రమీ కృష్ణచతుర్దశీ చాంద్రా
యణ సోమవార శనివారాది వ్రతపరాయణులును, దేవ
బ్రాహ్మణప్రతిష్ఠాపనావనాపరులును సీపురంబునకరుగు దేరని
భారతీజాని ధర్మరాజున కెఱింగించి మహాత్మా! యిప్పుడునా
చేతం జెప్పఁబడిన శ్రీవిష్ణుమాహాత్మ్యంబును నామలకతులసీ
కార్తికవిశేషంబులు నన్నదానప్రభావంబును సకలధర్మా
దికంబును నిరంతరంబును దాత్పుర్యంబునం బరియించు
వారికి వినువారికిం బుస్తకంబున లిఖించువారికి నాయు
రారోగైశ్వర్యైశ్వర్యాభివృద్ధియుఁ బుత్రపౌత్రసమృద్ధియుఁగై వ
ల్యలక్ష్మీసౌఖ్యంబునుం గల్గునని యానతిచ్చి. 109

ఉ. ఎన్నఁగఁ గల్గుదానము లనేకము లిదర సందులొన న
త్తున్నతభాగమోక్షమహిమోదయలక్ష్యుల నెలనాఁ డవి
చ్చిన్నవిభూతితో నొసఁగు శ్రీహరివాసరసద్యోతంబు వి
ద్యన్నత! భాగ్యహీనునకుఁదానొసఁగూడఁగ నేర దెన్నఁడున్.

క. పితృనాయక! హరిదివస

వ్రతమే యుక్తంబు భూమివలయంబున నా
వ్రతమున కితర వ్రతములు
మఱి దలపోయంగ హస్తమశకాంతరముల్. 111

చ. అని తెలియంగఁబల్కివినయంబున నంతకు వీడుకొల్పి య
వ్వనరుహసంభవుండుచెలువంబుగలంతయునొక్కరూపుగా
మునుకొని కూర్చితా భువనమోహినిమోహినినాఁగ నొప్పు
నం, గన సృజించె నిర్దరనికాయము లదృతమంది
[చూడఁగన్. 112

నీ. తలిరులు ధులులు రత్నములు తారలు వట
 ఫలములు దొన లనంటులు పులిసము
 గావాకు సుడి బయల్ రాహు తరంగలు
 కరికుంభములు తూండ్లు కవక గుహలు
 జలజముల్ పెసరుగాయలు కల్యరేకులు
 కంటు వడ్డంబు బింబంబు మల్లె
 మొగ్గలు శ్రీకారములు చంపకము మీలు
 చాపముల్ నెల యలుల్ చందుగుండు

తే. తమము మరు నెత్తపలకనఁ గ్రమముతోడ
 నమరి ముప్పదిరెండంగకముల వెలసె
 సమదగజయాన కలకంఠి స్వర్ణవర్ణ
 నీరజామోద యమ్మోహినీవధూటి.

113

నీ. పదతలంబుల కెంపు పద్మరాగప్రభా
 సముదయంబుల నెకసెక్కె మాడఁ
 దెలిగన్నఁగవడాలు తొలుకారు మెఱుఁగుదీఁ
 గెల మాలికలతోడఁ గలసి మెలఁగ
 ముద్దుఁజెక్కులకాంతి నిద్దంపుటన్దంబు
 చెలువుతోడుతఁ బొత్తు నేయుచుండ
 గురుకుచంబుల తళుక్కులు మేల్చిబంగారు
 నిగ్గుల నొకయింత సిగ్గుపఱువఁ

తే. గుటిలకుంతల రుచులుగాఁ గొనుచు నింత్ర
 నీలపంక్తుల నెఱరంగు గేలిగొనఁగ
 నజలమోహనసౌందర్య మలర నజని
 కట్టెదుర నిల్చె మోహినీకాంత యపుడు.

114

సీ. చంద్ర చంపక మదేభేంద్ర వజ్ర వర్త

వదన నానా యాన రదన నాభి

బిసకాండ పాతీన పిక సై కత స్వర్ణ

కర నేత్ర భాషా జఘన శరీర

చక్ర చా పాకాశ జలరు హాదర్శప్ర

బలకుచ క్రూ మధ్య పద కపాల

లలి పుష్ప బింబఫ లాంబుజ శ్రీ కార

కచ సార భాధర కంఠ కర్ణ

తే. బర్హ శశిఖండ కర్పూర భంగి కమఠ

కచభరా లిక హాస రేఖా పదాగ్ర

తార కాశ్యపదళ సఖ మారసదన

కనుఁగొనఁగ నొప్పె మోహినీకాంత యవుడు. 15

చ. వనిత మొగంబుచందురుఁడువట్టువగుబృలుచక్ర వాకముల్

తనువు మెఱుంగు నేత్రములుదామరులుండడ బాటునొందునా

ననియజుఁడిందుకొక్క చపలాబ్జములందునుగందుబక్షముల్

తనురహితంబు కేసరివితానముఁ గల్లఁగఁ జేసె నేర్పునన్.

తే. మోహినీకన్యసుందరమూర్తిఁ జూచి

శిరము లొకయింత గదలించి చెలువుతోడ

జలజసంభవుఁ డదృశ్యతస్వాంతఁ డగుచు

నాదరంబున నిట్లని యానతిచ్చె. 117

క. విను మోహిని! రుక్మాంగదుఁ

డనుభూపతి ధాత్రియందు హరివాసరశో

భనపుణ్యవ్రత మనిశము

జనులును బంధులును దాను జలుపుటవలనన్. 118

ల య గ్ర హి.

పాపములు దోగఁ బరితాపములు జన్మభయ

రూపములఁ బాసి పెనుదీపలగుశ్రీలం

జాపరకు నెక్కి యవురూపబహుభోగముల

తీపుల సుఖించి తుది శ్రీపతిపదంబుల్

వే పడసి యవ్వీభునిప్రావున యశశ్శుభక

లాపముల నుండుదురు కాపురుషులున్ సా

టోపభయదోగ్ర జనుకూపములఁ గూలరు మ

హావరమభాగవతు లై పరఁగు వేడ్కన్. 119

ఉ. కావున నమ్మహీశ్వరుని గాదిలిసువ్రత మద్భుతంబు నీ
వావిదిశాధినాథు హృదయాబ్జములోనివ్రతిం బెడల్పు మే
భావమునందునైన నొకపాటిమనుష్యునితోలె జూడరా
దావసుభాధినాథుఁడు మహాత్ముఁడు ధైర్యసమగ్రసంపదన్.

నీ. కలికిచూపులచేత గర్వంబు వదలించి

ముద్దుమాటలచేత మోద మొసఁగి

దరహాసములచేతఁ దమకంబు వొడమించి

సయ్యాటముల ధైర్యసరణి వాపి

వీణరవంబుచే వేడ్కలు నిగుడించి

మధురగానమున మర్కములు గలఁచి

పరిరంభణములచే భావంబు సొగయించి

యథ రామృతమున మోహంబు నిలిపి

తే. వడ్డ సాగర సర్వతోభద్ర కూర్మ

చక్ర సింహవలోకన చాప ధేను

కార్థచంద్రాసనము లాదియైనబంధ
భేదముల నోలి వలపించు బిసరుహాక్షి! 121

క. ఘన మీపని కొంచముగా
దని ప్రస్తుతిచేసి సరసిజాసనుఁ డిట్లా
డిన మచ్చరించి మోహిని
తనమది గర్వం బెలర్పఁ దా ని ట్లనియెక. 122

చ కటకట భారతీశ! యది కారణ మై భువనైకమోహన
స్ఫుటనవనూపురేఖలను సొంపు సహింప జనింపఁజేసి నేఁ
డిట పెరభామలంబలె నొకించుకవెల్లిగఁజూచిభూవిభుం
బటుతరధీరమానసుఁ డభంగదృఢవ్రతుఁ డంచుఁబల్కెడే.

క. దివసములను నవకోమల
యవసాదను లై నితాంతయమదమఫేలా
సువసను లై నను మోహప
రవశుల్ ననుఁ గనిన సవతె రాజుల్ గీజుల్. 124

సీ. చక్ర వాకలమించు సవతు రా దనిపించు
వలిగుబ్బచనుదోయి చెలువుఁ జూచి
నిండుచందురు కాంతి నిరసించునలతీవె
మొలకనవ్వుల ముద్దుమోముఁ జూచి
యింద్రనీలపురంగు నెత్తునేయఁ గడంగు
కుటిలకుంతలముల కొమరుఁ జూచి
మరుభాణముల నేపు మాపునేయఁగ నోపు
నిడువాలుకన్నుల కడిమిఁ జూచి
తే. పొలుపుమీఱిన నెలవంకబొమలుఁ జూచి
రమణఁ దళుకొత్తు బింబాధరంబుఁ జూచి

తలిరులను మీఱు మృదులహస్తములఁ జూచి
వలవకుండంగ నెంతటివాఁడు నృపతి. 125

క. పలుతిరమగు మద్యీణా
స్ఫుటమధురరవంబు చెవుల సోకినమాత్ర్
విటరాయఁ డైనఁ గానీ
ఘటదాసుఁడు గాఁడె యొక్కఁ ఘడియటిలోనన్. 126

క. వారిరుహగర్భ! నాదగు
చారువిలోకనమునందు జనపతిఁ గరతున్
నేరువు లేటికిఁ జూపను
గోరం గడ తేరుపనికి గొడ్డలి యేలా!. 127

క. వైపడి ప్రియుఁ గరపింపఁగ
నోపని జవరాలిరూపు నొనవు నదేలా!
రూపును గన్నులు చన్నులు
పాపటయును మురువు రాతిప్రతిమకు లేవే!. 128

చ. విభవములేని సంపదయు వేదములేని మహీసురుండు సా
రభమును లేని సూనములు రాజులు మెచ్చని విద్యయు స్త్ర
హీ, ప్రభువులు లేని రాష్ట్రమును భావమునన్ దమిలేని
గూటమిన్, విభు వశుఁ జేయలేని యలివేణియు నేల త్రి
[లోకవందితా! 129

చ. అని యివ్వధంబునం బంతంబు లాడిన మోహినీకాంత
చతురవాక్యంబులకుఁజతు రాననుండుసంతుష్టాంతరంగుండై
నిజపుత్రియైన యచ్చోహినికి సహాయంబుగాఁ గొంద అం
దువదనలం గల్పించి నవరత్నకీలితం బై తనర్పు నొక్కవీణి

య నొసంగి కామినీనివహంబుతోడంగూడ దివ్యవిమానా
 రూఢంగావించి పంచిన నదియును సత్యలోకంబుగదలి తపో
 లోక మహర్లోక సువర్లోక భువర్లోకాది లోకంబుల నుత్త
 రించి ధూలోకంబున కరిగి యనేకపట్టణారణ్యగిరిసమూ
 హంబులు గడచి సర్వర్తుకిసలయ కుసుమవిసరమకరందరస
 ఫలభరితంబులగు ఖడ్గార కదంబ కర్ణికార కదళికా
 కన్నూర కాంచన క్రముక కపిత్థ కర్కంధు కరంజ కరవీర
 పనస పాటల పారిభద్ర పలాశ మాలూర మధూక మదన
 మాకంఠ మాధవీ మల్లికా మాలతీ మదన బాణ తాల
 హింతాల నాకికేళ సారంగ చందనా శోక జంబు వున్నా
 గాది నానాతరులతాశోభితంబును, దదున్నతశాఖాప్ర దేశ
 మదకోకిల కీర శారికా కూజితంబును, దన్తధ్యకాసార కై
 రవోత్పల కనక కిష్టూర శతపత్ర విరాజితంబును, రాజమ
 రాళ నారస క్రాంచ బక కారండవ చక్రవాక పరిస్ఫుట
 క్రేంకారరావంబులును, దదగ్రభాగచంద్రకాంత చింతా
 మణి శిలావేదికాసార కైరవోత్పల కనక హర్ష్య గోవు
 ర సప్తయోజనవిస్తార ప్రాకారశోభితంబును సగు నిష్ఠకా
 మేశ్వర శ్రీమహాదేవభవనంబునుం గలిగి యొప్పురు
 మందరం బను భూమీధరంబుఁ గదిసి యమైహిని చెలు
 లుం దానును విమానంబు డిగ్గి చనువపసరంబున. 130

సీ. కిన్నరకిన్నరీక్రీడావినోదాభి

రామానుమోదవిశ్రామనీమ

హరిణీహరిణపోతకానీకనిధువన

వ్యాపారలీలానివాసభూమి

మర్కటేమర్కటోన్మాదభేలనకలా
 కర్షణాకంపశాఖాకులంబు
 కలభికాకలభఘ్నింకారప్రతిధ్వని
 స్ఫురితగంభీరగహ్వరసమృద్ధి
 తే. సిద్ధ గంధర్వ భేచరస్త్రీ నఖాగ్ర
 ముఖరితాతోద్యవాద్యసముదితగాన
 పులకితాశేవతగులతావిలసితంబు
 సానువిభ్రాజమంథానశైలభూమి.

181

ఉ. ఆనగవీధిఁ గాంచెఁ దుహినాద్రిజభర్తఁ ద్రిలోకకర్త సం
 ధ్యానవతాండవప్రియు సుధాకరపావక భానునేత్రుబిం
 బానను నాదిదేవుఁ గరుణామృతసింధువు భక్తలోకసం
 తానమహీరుహంబుఁ బ్రమదంబున రత్నసువర్ణలింగమున్.

క. నిండినవేడుకతో నా

ఖండేందుకిరీటిపాదకమలంబులకున్

దండప్రణామశతము ల

ఖండితభయభక్తి నొసఁగి కామిని కడఁకన్.

183

సీ. అంభోజభవనురేంద్రార్చితచరణాయ

మరణదూరాయ నమ శ్శివాయ

పద్మాప్తకోటిప్రభాదివ్యదేహాయ

మఖసంహరాయ నమ శ్శివాయ

డమరు త్రిశూల ఖడ్గ కపాల హస్తాయ

మథితదోషాయ నమ శ్శివాయ

గగనకల్లోలిసీకలితోత్తమాంగాయ

మాళిచంద్రాయ నమ శ్శివాయ

తే. మానిసంసేవితాయ నమ శ్శివాయ
మదనదర్పహరాయ నమ శ్శివాయ
మధువిరోధిశరాయ నమ శ్శివాయ
మంత్రరూపాయ తుభ్యం నమ శ్శివాయ.

194

సీ. కదలిపాటనితేరు వదలఁజాలనిపేరు
పటపఁగా నెటపఁగా నెఱుఁగఁడేని
సానఁబట్టనియమ్ము మేనఁ బెట్టనిసామ్ము
పట్టఁగాఁ బెట్టఁగా ముట్టఁడేని
కంతుగంధపుఁబూఁత వింతచందపుమేత
పూయఁగా మేయఁగా డాయఁడేని
మింటఁ బుట్టనిధార యొంటఁ గట్టని చీరె
తలయందు మొలయందు నిలుపఁడేని

తే. మెఱపువిల్లు విలాసంబు నొఱపునిల్లు
గలుగు నుతికెక్కు తేని నాకరము లెత్తి
మ్రొక్కునటువంటి దై వసమూహములకుఁ
గ్లేళభవభంగ! యిష్టకామేశలింగ!.

185

సీ. సమదవారణదైత్యచర్తాంబరమెకాని
పైఁ చాల్చి వొకపాటి పచ్చడములు
కమలసంభవుమస్తకముల పేరులె కాని
పూన నొల్లవు వజ్రభూషణములు
అంగసంభూతభస్మాంగరాగమెకాని
యలఁద నొల్లవు మేన మలయజంబు

కాలకూటమె కాని కడిచేసికొన నొల్ల
 వింతవండినబోన మిచ్చగించి

తే జగతి నెవ్వరి కిటువంటి సరణి చెల్లుఁ
 జర్చనేయంగ దేవతాచక్రవర్తి
 వై తనర్చిన నీకె కా కాదిదేవ!
 క్షేత్రభవభంగ! యిష్టకామేశలింగ!.

186

క. ఘనములు ధనధాన్యవివ

ర్ధనములు నమృత్యుభయనిధనములు భక్తా
 వనములు భక్తినిధానాం
 జనములు శివమీసదాబ్జసంపూజనముల్.

187

క. శూలిగ్గ పాలి మస్తక

మూలిగ్గ నయశాలిఁ జంద్రమాళిగ్గ గ్రతుని
 ద్దులిగ్గ సుగుణాలిగ్గ శుభ
 శీలిగ్గ గరకిలిఁ జర్మచేలిగ్గ గొలుతున్.

188

వ. అని యయ్యాశ్వరుం బ్రస్తులించి యమ్మహాదేవు పాదో
 దకప్రసాదంబులు గైకొని యహర్నిశంబు లిష్టకామేశ్వ
 రుని నేవించి మోహినీకన్య దనచేతి రత్నవిపంచి మ్రో
 యించుచు వడ్డ పంచమ స్వరంబుల ననేకరాగతాళసం
 కీర్తనంబుల సుధాదిగీతంబులు పాడుచుండె నప్పు డప్పద్మా
 ళ్లీ నిజవయస్యలు దమకు మనోహరంబులగుతావుల మంగ
 రవర్వతంబునం జరియించుచుండి రని సూతుండెఱింగించిన
 విని నైమిశారణ్యవాసులైన మునీశ్వరు లటమీఁది వృ
 త్తాంతం బెట్టి దనిన.

189

కా సంసారార్థవతార! తారమహిభృత్సంకాశ! కాళావళి
హంస క్షీర పటీర హార బిసక్త్యాకల్ప! కల్పప్రజా
ధ్వంసిప్రాభవకాల! కాలమదజత్సంరంభ! రంభాధిపా
త్తంసశ్రీకరభోగి! భోగివరసౌందర్యాంఘ్రిమంజరకా!.

క. గౌరీఘనస్తనాగ్రవి

హారా! హారాంగుళీయకాభరణరణా!

చారుభుజనండ! దండక

తారావళిగద్యపద్యతత్పరహృదయా!.

141

మాలిని. కనకశిఖరిచాపా! కాలనాశప్రతాపా!

జననభయవిదూరా! శైలజాచిత్తచోరా!

దివకరశశివేత్రా! దివ్యకాంతాకళత్రా!

వనజ నయనబాణా! వర్ణితాంభోధియాణా!.

142

గద్యము.

ఇది శ్రీమత్పార్వతీశ్వర వరప్రసాదలబ్ధ కవితాపవిత్ర పోత
యామాత్యపుత్ర సకలజనానందచర్య ప్రాథకవిమల్లనా
ర్య ప్రణీతంబైన గుక్తాంగదంబను మహాపుణ్యకథయందు
నండధరుండు సత్యలోకంబునకరిగి కమలగర్భ సమ్ముఖంబు
నఁ గాలదండ కాలపాళాది నిజసాధనములు ముందటంబె
ట్టి తనలోకసూర్యవృత్తాంతంబు విన్నవించుటయు, నద్దేవ
తాసార్వభౌముండు ధర్మరాజునకు శ్రీహరిభక్తిప్రకారంబు
ను నామలక తులసీ కార్తిక విశేషంబులను నన్నదాన మ
హిమంబును నఖిల ధర్మాదికంబును నెఱిగించి భవదీప్తితం

బొసర్తునని మనోమోదంబుగాఁ బలికి యతని పీడుకొల్పి
 కమలసంభవుండు మోహినిం బుట్టించి రుక్మాంగదుం డొన
 ర్చునేకాదశీవ్రతప్రభావం బెఱింగించి తద్వ్రతంబున కంత
 రాయం బొసర్చుమని నియోగించి యనిపిన నమ్మోహినీ
 కాంత మందరపర్వతంబున కరిగి యందు నిష్ఠ కామేశ్వరశ్రీ
 మహాదేవుని సేవించి నిలుచుటయు నన్నది ద్వితీయా
 శ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

రుక్మాంగదచరిత్రము.

తృ తీ యా శ్వా స ము.

క. శ్రీలోకలోచనాంబుజ!

ప్రాలేయకరాగ్నిభూమిపవనాకాశ

స్థూలాత్మమూర్తియుత! నుత

భూలలనాధీశ! దక్షపురభీమేశా!.

1

వ. అవధరింపు మక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్ల
నియె.

2

చ. వనజనాజ్ఞాపంపున నవారణఘోరమ్మగావలుల్ ధరణ్
జననమునొందిక్రొవ్వి పరుషధ్వనులిచ్చుచు గుంపులై పడి
జనినలుదిక్కులకగలయఁజాఁగిమనుష్యులఁదోలిసస్యముల్
మునుములుగట్టిమేసి నుఱుముల్ క్షణమాత్రమయందునే
[యుచుక. 3

క. మా తెందు లేక నిరతముఁ

గారియవెట్టంగ బెగడి కనుములు సందుల్

దూరుచుఁ బ్రజలందఱు నొక

యీరంబున గుంపుగూడి యిట్లనిరి వెసక.

4

తే. ఈక్షణమే భూమిఁ గలవార మెల్ల నరిగి
పార్థివేంద్రుని గని మనపాటు లెల్ల
విన్నపమునేయ కూరకయున్న నిండ్ల
పట్ల నుండంగరా దంచుఁ బలికె నపుడు

సీ. పసిఁడిపువ్వులు పట్టువచ్చడంబు లధిక
చీరలు గుజ్జరిపారువములు
చమురు కావళ్ళు రాజనపుబియ్యంబులు
చెఱుకుకోలలు కంద చిరుగడములు
మినుములు పెసలు మామిడి తాండ్ర పెంకాయ
లల్లంబు తమలంపుటాకుకల్లు
దంతపుఁబ్రతిమలు దానిమ్మఫలములు
ఖడ్గారములు తేనె కలుపుచమురు

తే. దోమ లెఱ మంచమును సంపదొనలు విండ్లు
పసనపండ్లును బెల్లంబు పంచదార
గసగసలు చారపప్పు ద్రాక్షఫలములు
గొనుచుఁ బ్రజ లేగి రవనీశు కొలువునకును.

6

తే. సరవి రుక్మాంగదక్షిణీశ్వరుని గాంచి
తారు దెచ్చిన బహుపదార్థంబు లెల్ల
నవనినాయకు సముఖంబునందుఁ బెట్టి
చక్క బాఁగిలి మ్రొక్కి హస్తములు మొగిచి.

7

తే. అవధరింపుము రుక్మాంగదావనీశ!
నీవు రాజ్యంబు నేయంగ నేటిదాఁకఁ
జల్లనైయున్న మీపదాబ్జముల నీడ
బ్రతికియుంటిమి పిన్నపాపము మేము.

8

చ. నరవర! నీవసుంధర వినంగను నద్భుత మేమి చెప్ప నేఁ
 డురువడిదున్న పోతులును దోడ్దత సామజముల్ వరాహముల్
 గురులగుదుప్పిలేడులెలుఁగుల్ హరిణంబులుఁగోట్లసంఖ్యభీ
 కరరవముల్ చెలంగ నరికట్టుకయున్నవియెందుఁజూచినన్.

సీ. చేలకావలివారిఁ జించిచిందఱి రేఁగి
 పండినసస్యముల్ పరుముచేసి
 గుండుగులఁగఁ గొట్టి గుంపులు గోరాడి
 ఫలమహీరుహములు పడఁగఁ ద్రోచి
 తోఁటల కురికి నిర్ఘామంబు గావించి
 కమలాకరంబులు కలఁచి విడిచి
 జనపదంబులు గూల్చి సంహార మొనరించి
 పసులమందల కేఁగి యసపు లఁగఁచి

తే. వేటకాండ్రను దేశంబు వెడలఁ దరిమి
 వువ్వఁదోటలు తీఁగెలు భూమిఁ గలిపి
 చెఱుకులును నారికెడములు విఱుగఁ ద్రోచి
 మంద లై యున్న వవి యెందు మాఱు లేక. 10

మాలిని. వేటలకున్ దగుసాధనముల్ పృథివీవర! గైకొని
 యాటవికుల్, గాఁటముగాఁ జన ముందట నీకకౌశల
 మొప్ప మృగావలులన్, దూఁటలుగట్టమహోగ్ర శరావలిఁ
 ద్రుంపుము ద్రుంపక తక్కిన మా, కేటికి నీవ్యవసాయము
 లెందుల కేనియు నేఁగెన మిందఱమున్. 11

క. వేటన్ మృగములఁ బొరిగొని
 సూటిన్ మముఁ బ్రోచుటేమి చోద్యము పటుశౌ

ర్యాటోప! నిండుబండికి

చేట బరువె! యవనినాథ! చింతింపంగఁ.

12

కవిరాజవిరాజితము.

భయమున భూప్రజ లాడినమాటలు

పార్థివశేఖరుఁ డాదరణఁ

గయికొని యేలవిచారము నేఁ గలు

గఁ మృగకోటులఁ ద్రుంచెద నే

భయమును వద్దు సుఖంబున నిండుల

పట్టున నుండుఁ డటంచు మహా

దయ నిగుడఁ బ్రజ నంపి విభుండు వ్ర

తాప మెలర్పఁగ నాక్షణమే.

13

చ. తనయునిమోముఁజూచిప్రమదంబున నిట్లను నీవుభూమిపా
లన మొనరింపు మేనడవులం గజసింహులాయ ఖడ్గసం
హాననమొనర్చి క్రమ్మఱ రయంబున విక్రమరేఖమీఱ శ్రీ
దనరంగ వచ్చునంతకు బుధస్తుతనీతిపథంబు మీఱఁగఁ.

క. నరనాయకుండు నీతి

స్ఫురణఁ ధర యేలెనేని సురవతికరణిఁ

జరియించు నీతిశూన్యతఁ

దిరిగిన సిరులందుఁ బాసి దీనత నొందుఁ.

15

క. పగతురఁ బగతురచుట్టలఁ

దగువారలఁ గానివారిఁ దగమును దనచే

నొగిలినవారి దృఢంబుగ

జగతిపతి విశ్వసింపఁ జన దెయ్యెడలఁ.

16

క. తొల్లింటిసేవ నొకభూ

వల్లభునకు నెగ్గుసేసి వచ్చినతులువ

వెల్లింపంగాఁ దగుఁ దగ

దుల్లంబున హితుఁ డటంచు నూరడియుండన్.

17

క. వివిధాన్నము లొరు లంపిన

నవనిని నొరుఁ గుడువఁబెట్టి యతనికి జీర్ణం

బవు తెఱిగి భుక్తి గొనఁదగుఁ

బ్రవినులమతి భక్త్యభోజ్యపానీయాదుల్.

18

క. జనపతి యన్యస్పృహలుఁడు

పనిచిన భూషణసుగంధపరిధానంబుల్

మునుమున్ను పూనఁగాఁ దగ

దెనయఁగ విషయంత్రభంగు తెఱిగినదాఁకన్.

19

క. పతియు నమాత్యుఁడు దుర్గము

క్షీతియును మిశ్రుండు ధనము సేనయు ననఁగా

నుతి కెక్కును సప్తాంగము

లతులితగతి రక్షిసేయ నగు నరపతికిన్.

20

మ. వనకేళి జలకేళి భోజనమునన్ వాహ్యభి దేవోత్సవం

బునఁ గాంతారతివేటలాడు నెడలన్ బోట్లాడుచోసాముచో

గనుమల్ సొచ్చినచో మొసల్ నడుపుచోఁ గాంతారవీధిన్

గజా, క్వన్మసంఘంబులఁ జూచుచో వలయు రక్షాభంగి

[భూభ ర్తకున్. 21

క. శుద్ధియు బుద్ధియు శాంతియు

వృద్ధాచారమును నయవివేకముఁ గర్త

శ్రద్ధయు ధైర్యము గలుగు ప్ర
బుద్ధిని బతి మంత్రిపదవి బూన్పగవలయు. 22

క. హనునకు రజతాద్రియు శ్రీ
హరి కన్యతాబ్ధియును నామహాదుర్గంబుల్
ధరణీరక్షకు భూమి
శ్వరునకు వలె నుగ్రశైలవనదుర్గంబుల్. 23

మ. బలముల్ కావ్యములు దృఢంబుఁ జమురు శాకంబులు
ధాన్యముల్, బలము యంత్రము లట్టడుల్ పరిఘులు
బ్రాహ్మణముల్ సాధనా, వలియు ధర్మసమగ్రత గలిగి
దైవత్వజనాసాధ్య మా, స్థలనీరాచలదుర్గముల్వలె మ
[నువ్యసావ్విమిక్తి బుత్రకా! 24

క. న్యాయమున బ్రజలఁ జెనిచిన
బాయక సిరి నొందు భూమిపతి యతనికి నా
దాయంబు లేనితఱి తమ
శ్రీ యిడి ప్రజ రాజప్రాయఁ జెలఁగును రతితో. 25

క. పరభూమి ప్రజయుఁ జేగును
దిరముగ ధర యేలురాజ దేశంబునకు
సురుగుదు రెప్పటిప్రజలును
నరపతి న్యాయంబు దప్పి నడచినయేని. 26

క. లక్కఱ కలదని ప్రజపతి
యెక్కువగా ధనముఁ గొనుట యిలవై జెలువుల్
వ్రక్కలుగఁ ద్రవ్వీ మీలను
గ్రక్కునఁ బట్టుకొని తింట గణుతింపంగ. 27

క. తనభూమి ప్రజల నిరతము
జననాయకుఁ డరయకుండి సచివుని నిలుపఁ
ధనహానియె కా దామీఁ
దను రాజ్యము చెడుఁ బ్రధాని దా సావ్యమి యగున్. 28

క. ధరణి యభివృద్ధి నొందిన
ధరణీనాయకుఁడు సకలధనయుక్తుఁ డగున్
ధరణీరక్షయె నిరతము
ధరణీపతి సేయవలయుఁ దత్పరమతి యై. 29

క. పాదు గొత్తి పితికి క్రేవుల
మొదలార్చుట ప్రజలఁ నధికముగ నరిఁ గొనుటల్
కదువులఁ బెనుచుట తగ నరి
యదనం గొని ప్రజలఁ బ్రోచు టవనీపతికిన్. 30

క. జగతీపతి యధికారులు
తగనిధనం బొక్కచోటఁ దారము గొన్నన్
మగుడంగ నొసఁగి నెయ్యము
మిగులన్ మన్నింపవలయు మేదినిఁ బ్రజలన్. 31

క. చోరులచే సుజనుల సం
సారంబులు చెల్లుఁగానఁ జనుఁ దలవరులన్
ధారుణిఁ బ్రజల భయంబులు
వారింపఁగ నవనిఁ గాచువారుగ నునుపన్. 32

క. చోరుల హింసింపక పతి
కారుణ్యముచేసెనేని కఱతురు ప్రజలా
చోరులచేత ననేకులు
కారణ మటుగానఁ దగదు కరుణ యొనర్పన్. 33

- క. తెరవాటుగొట్టి భూప్రజఁ
బరిమార్చెడు చోరవితతిఁ బతి దునిమెడిచో
వెరవున మాన్పుగఁ బూనిన
దొరలఁ దత్తుణమె వెడలఁ ద్రోపింప నగుఁ. 34
- ఆ. నమ్మఁబలికి యైన నరపతిసమయింప
నగు ధరిత్రి చెరుచునట్టి ఖలుల
నెర యొనర్చి పులి నహీనబలంబునఁ
బదిపి పశుగణంబు చనదె త్రోవ. 35
- క. గోరక్షయు వాణిజ్యము
నారంభము నరియు సుంక మప్పనములు శృం
గారవనంబులు గనులును
గారణములు ధనముఁ గూర్పఁగా నగుఁ బతికిఁ. 36
- క. శిక్షింపరాక మిక్కిలి
పక్షంబున మెలపువారి బహుధనధాన్యా
ధ్యక్షులఁ జేయంగాఁ దగ
దక్షిణకృపాసమృద్ధి నవనీపతికిఁ. 37
- క. వివిధములగు విత్తనములు
కువలయుపతి సంగ్రహించి కోరినప్రజకుఁ
వ్యవసాయబహుళతకు నై
యవిరళముగ నొసఁగవలయు నయ్యైవేళఁ. 38
- క. జనపతి తనపనిపాటల
జనముల ఖరదండనముల సమయింపక మె
ల్పున ధనముఁ గొంట తుమ్మెద
వనజమరందంబుఁ గ్రోలు వడుపు దలిర్పఁ. 39

క. సామము సమునందు నతి
వ్యామోహితునందు భేద మధికునియందున్
గామితదానము దుర్బల
భూమిశునియందు దండమునుఁ జేయఁ దగున్. 40

క. నరనాథుని నిజగేహము
పరిఖాస్తాకారవీరభటగజతురగో
త్కరనానాయుధరత్న
కరణంబులచేత నగరుఁ గావఁగవలయున్. 41

క. పాయక రాజదాస్రం
బాయతమతిఁ గాచువారి కన్నిభయంబుల్
పాయును మలినం బెడలును
శ్రీయును దేజంబు యశముఁ జెందుఁ గుమారా! 42

క. అవసరము గానివేళల
నవనీపతి గారవించు నాత్మజుఁ డైనన్
గువలయపతిభవనంబులు
జవమున భయమేది చొరఁగఁజన దెన్నందున్. 43

క. ఎంతటిమాన్యుల కైన న
నంజై శ్వర్యార్థసంచయము లొసఁగంగాఁ
బంత మగుఁగాని యాజ్ఞ యొ
కింతయు నీరాదు పతికి నేకార్యములన్. 44

క. కానివ్యయ మెన్నఁడును నొక
కానియుఁ జేయంగఁ దగదు కార్యము గలచో
మానక ధనము తృణంబుగ
మానవపతి నేయనగు సమగ్రవిభూతిన్. 45

- క. మన్నీలబలిమి గలదని
యున్న మహీపాలుకడిమి యుండదు రాజ్య
భ్యున్నతికి మూలబల మా
సన్నం బై యుండవలయు సమధిక మగుచుఁ. 46
- క. సామంతు లహర్నిశమును
భూమిశ్చేరునగను ద్వారములు గావక యి
చ్చామార్గమునఁ జరించిన
స్వామికి రాజ్యంబు తిరము చాలక యుండుఁ. 47
- క. బలువగు దుర్గముపైఁ జని
బలములువొలియంగఁ బోరఁ బాడియె ధరణీ
తలపతి ముట్టడిచేసిన
దళసంపదతోడఁ గోట తానే చేరుఁ. 48
- క. దూరమునందే శాస్త్రవుఁ
దారయ నధికుఁ డని యుంట యంటిసచోటఁ
భూరిపరాక్రమమునఁ గా
కూరక గర్వితునికడిమి యుడుగున యొంటఁ. 49
- క. నిలిచి యదర్చిన శునకము
దలఁగి చనుఁ బంచెనేని తా వెను తగులుఁ
గలనం బగతుని నట్లే
చలియింపక యోర్వవలయు సాహసభంగిఁ. 50
- క. అరి తనపై వచ్చినఁ దగు
నరిగానీ సమరముఖమునందునఁ గానీ
మరలింపక తా మరలిన
సరపతిరాష్ట్రంబు తక్షణంబునఁ బొలియుఁ. 51

- క. అదనై నదాఁక శాత్రుఁ
గదలింపక యుండి యడరు గలిగినచోటన్
మొదలార్పవలయుఁ గొక్కెర
యుదకములో మీనుఁ బట్టునోజ దలిర్పన్. 52
- క. పగఱవయిఁ బరఁగ విడిచిన
బగఱఁ దొరలి పాసి చనినఁ బగఱకుఁ బ్రజకున్
బగ యొదవినఁ జయ్యన నిజ
పగఱధరిత్రి యును సిరియుఁ బతి గొనవలయున్. 53
- క. తనదుర్గంబులు భూమియుఁ
గనుములు బదిలములు నేయఁ గానక గర్వం
బునఁ బగఱమీఁద నడచిన
జనపతి రాజ్యమును సిరియు శత్రునిఁ జేరున్. 54
- క. కుజనుల శిక్షింపమియును
సుజనులఁ గ్రోధించి చంపఁ జూచుటయును భూ
భుజనకుఁ బాతకమూలముఁ
బ్రజచే నాతనికి భంగపాటొనగూడున్. 55
- క. బలవంతులు బలహీనులఁ
బాలియింతురు వర్ణధర్మములు దప్పను జా
రులు చోరు లేవుమీఱుదు
రిలఁ బతి దండింపకున్న నేచినకడిమిన్. 56
- క. తెలియందగు నాయవ్యయ
ముల రాష్ట్రములోని వార్త మొనసినరిపునిన్
గొలిచినవారిని వాకిట
నిలిచిన యర్థులను ద్విజుల నిరతముఁ బఠికిన్. 57

క. వీసము విడువక కొన నది

భాసురముగ న్యాయధనము పతి దనప్రజచే
భూసురునిచేత నరయక
కాసును గొనఁగూడ దెడరుగలచో నైనన్.

58

క. బలవంతుఁ డైన శాస్త్రవుఁ

జలమున సాధించుచోటఁ జను నితరమహీ
శులతోడఁ జెలిమిసేయఁగ
నిల జేఁ డశ్వాంబరార్థహితవచనములన్.

59

ఆ. మంత్రగోపనంబు మర్యాద నిజరాజ్య

తంత్రరక్ష దానధర్మధైర్య
శౌర్యవృత్తి విప్రసంతర్పణము సత్య
భావణంబు భూమిపతికి వలయు.

60

క. బలధర్మపరాక్రమములు

గలభూపతితోడ మైత్రిఁ గావింపంగా
వలయు బడి యెం దుపాయం
బొలసినచోటను సహాయ మొనరించుటగున్.

61

చ. మనవులు సెప్పినన్ విని ప్రమాదము గల్గినఁ గాచి జీతవ

ర్తన లలయింప కిచ్చి తలిదండ్రులబత్తెము పెట్టి లావుచే
సినబిరుదార్థభూషణవిశేషవదంబులు నిల్పి మన్ననల్
దనరఁగ సూమిపాలకుఁడుదాఁబరివారమునేలఁగాఁదగున్.

క. పరివారంబునకును భూ

వరునకు హృదయంబు గలసి వత్తంప నగున్
బరివారము నిలిపెడుచో
ధరణీపతి నేరు వాడి తానునుపదగున్.

63

- క. కలవడిమాటలు ప్రియమున
నలయింపక యీవులందు నాదరణమునన్
గలకాలంబు పదాతుల
నలవున వశగతులఁ జేయ నగునరపతికిన్. 64
- క. శరణన్నవారిఁ గాచుట
దురమున వీరారివరులఁ దునుముట ప్రజలన్
బరిపాలనంబు సేయుట
ధరణీపాలునకు ముఖ్యధర్మం బెపుడున్. 65
- క. కృతు లిచ్చినసుకవుల నా
శ్రితుల ధరాప్రజల భటులఁ బ్రియబంధుల భూ
పతి యవసరమున సమసిన
హితుల కుటుంబములఁ బ్రోవ నిలపతి వలయున్. 66
- ఆ. అనుచు బుద్ధి సెప్పి యవనీశ్వరుఁడు కుమా
రకుని ననిపి యాటవికులఁ జూచి
సాధనములు పూని చనుదెండు నావెంట
విసినములకు నేట వెడల వలయు. 67
- క. ఊతినాథుఁడు తమ కిట్లా
నతి యిచ్చినఁ జని పులిందనాథులు భయవో
ద్ధతిఁ జేర్చి సారమేయ
వ్రతతుల నొండొండి యేర్చి పట్టిరి బలిమిన్. 68
- సీ. గడికోట బసువ శంకరుఁడు చొప్పురికాఁడు
కాశ్రేఁడు జగజ్జెట్టి గాలిపడగ
కొండీఁడు పులియమార్కోలు గండండుచు
దురుగాలి మాష్ట్రీఁడు దొంగ బాజగు

బండిమల్లఁడు వెండిగుండు చిచ్చురుగోల
 పట్టుగొల్లెన భూతభైరవుండు
 కొదమసింగము వెండిగుదియ కోటలగొంగఁ
 డాదిభైరవుఁడు మోహనమురాలి
 తే. చలిపిడుగు విక్రమార్కుఁడు బలుదలారి
 యనెడు నామంబులను జేర్చు నవనినాథు
 నగిరిజాగిలముల నేర్చి తగినరీతి
 గొలుసులను బట్టి చని రొక్కకొంద అవుడు.

69

సీ. పలలకావళ్లు చివ్వంగులబండులు
 తిరుచుట్టుబొంగు కాలురులు చీరె
 తెరులు నుగ్గంబులు దీమముల్ మారము
 లైకదారికత్తులు మెకముబోను
 లొఱపైనగొడ్డండ్లు మెఱుఁగుబల్లెంబులు
 తట్టగొమ్ములు వులిచెట్టుమందు
 బలువిండ్లు బొట్టగోలలు తోలుమోకులు
 గొరక త్తళమ్ములు కరికణీలు

తే. నాదిగా వేటలకు యోగ్య మై తనర్పు
 సాధనంబులు సవరించి సరభసమున
 నాటవికసైన్య మేతెంచి యధిపుఁ గాంచి
 దండములు పెట్టి నిలిచి ప్రతాప మలర.

70

తే. వేటలకు భూమిపాలుఁడు వెడలఁదలఁచు
 బెల్ల సంఘావళిదేవి యిష్టసఖుల
 వలనఁ దెలియంగ విని కళవళము నొంది
 జనవరుం డున్న యాస్థానసదనమునకు,

71

సీ. కందుఁ జెందని సుధాకరపూర్ణబింబంబు
 మెఱసి పాయకయున్న మెఱుంగుఁదీఁగ
 పంకంబునందు గీడ్పడనిమృణాళముల్
 కవవిచ్చి చనని జక్కవయుగంబు
 వికసించి మొగడని విమలాంబుజాతముల్
 కర్కశంబులుగాని కరికరములు
 చిలుకముక్కుంటని వలఁతిబింబఫలంబు
 దాంపత్య మెడలని దర్పణములు

ఆ. ననఁగ నాననము నంగంబు హస్తముల్
 చన్నుదోయి వాలుగన్ను లూరు
 లలఁతిమోవి చెక్కు లలర నయ్యరవింద
 గంధి భూమిపాలుఁ గదియ నరిగి.

72

క. వినయమును భయము భక్తియు
 మనమునఁ బెనఁగొనఁగ నాత్మమానాయకునిఁ
 గనుఁగొని మృదువాక్యంబులఁ
 దనఁగ బింబాధరోష్ఠి దా నిట్లనియెన్.

73

క. జననాథ! వేట కరిగద
 నని తలఁచినవాడ వట మహాద్భుత మిట్లా
 పని యెన్నఁడు మీవలనన్
 గనియును వినియును నెఱుంగఁ గలుషము గాదే.

74

మ. త్త. వేటలాడఁగ దూషితంబులు వేట లార్యవిరోధముల్
 వేట లూర్జితధర్మహీనులు వేట లక్రమమార్గముల్
 వేట లుగ్రతరాఘశౌలలు వేట లత్యవవాదముల్
 మాటలేటికి భూప! వేటలు మాని యుండుము సుస్థిలిన్.

తే. వేట జూదంబు పానంబు మాటలిరుసు
కఠినదండంబు తరలాక్షి కానియ్యివి
యనెడి వ్యసనంబు లేడింటియందు మమత
తగదు కావింప ధారుణీతలనిభుండు.

76

సీ. వేటఁ బొందుటమావిభుండు శాపము నొందె
ద్యూతసంగతి నైషధుండు నొగిలె
బానంబునను యాదవానీక మిలఁ గూలె
బరుజుక్తి శారవృతతి సమసె
గఠినదండమున మాగధుండు మేను దొఱంగె
భామినీరతి సింహబలుండు గెడసె
దగనియ్యివి ద్రిశంకుధరణిపాలనుతుండు
తలపోయగాని దుర్దశఁ జరించె

తే. గాన వ్యసనంబు లేదును గానివగుట
యెఱిగి మనమున నందులో నించుకైనఁ
దగు లొనర్చక నిల్చిన ధరణి యెల్ల
నేలు నిష్కంటకముగ భూమిశ్వసుండు.

77

క. అని సంధ్యావళి పలికిన
విని భూపాలుండు పలికె వినుమా వేటల్
ఘనపాతకమూలము లని
విసనే? యీశాపపుణ్యవిధు లెఱుంగనొకో!.

78

ఉ. ఊరక వేట వెళ్ల వికచోత్పలలోచన! దుష్టసత్వముల్
ధారుణి నేపురేఁగి బెడిదంబుగ మూఁకలుగట్టి గ్రామముల్
మారిమసంగి నట్లయి సమస్తముఁ జూర్చి ముచేసినప్పు డా
క్రూరమృగంబులఁ దునిమి కుంభిని నిల్పుట ధర్మహానియే!.

- చ. వలదు దలంక నూరడిలు వామవిలోచన! కాననంబులగ
గలయఁగ వేటలాడి తిరుగఁ జనుదెంచినదాఁక నీవు నా
వలన మమత్వ మొప్పు ననివారణ శ్రీహరివాసరవ్రతం
బలపుగఁ జర్చుచుంచు బ్రియ కర్తినినప్పనఁజేసిచయ్యనఁ.
- మ సుతు ధర్మాంగదు రాజ్యపాలనకు నై చూపట్టఁగానిల్పియా
క్షీతినాథుండు ప్రధానులుందొరలుఁ దేజలున్ దేధంబులున్
హితులున్ దేరులుండనాథులుభటానీకంబు లెన్నేనియున్
బ్రతిభంగొల్పమహావిభూతినరిగఁ బాలార్క తేజంబునఁ.
- ఉ. మాళికిరీటరోచులు సమగ్రతటిల్లత లింద్రచాప మా
ఘోలకరాసనంబు గుణభీషణరావము గర్జితంబు స్త్రీ
జాలము లోలిఁజల్లు వికసత్కుసుమంబులు వృష్టిగాఁగ భూ
పాలనవాంబుదంబు గనుపట్టై మహారథశైలసంగతిఁ. 82
- ఉ. పచ్చనిపట్టుచేలమును బచ్చనికుంకుమపుష్పగంధమున్
బచ్చనిపట్టుసింగిణియుఁ బచ్చనిజోడును రాగవల్లులున్
బచ్చనిరత్నకీలితవిభాసితభూషితముల్ దలిర్పఁగాఁ
బచ్చనివింటిజోడుక్రియఁ బార్థివశేఖరుఁ డొప్పె నయ్యెడఁ.
- వ. ఇవిధంబున నమ్మహివల్లభుండు గట్టాయితం బై కదలి
మహారణ్యంబులు దరియ నడచె నప్పుడు మున్నాడి యనేక
సహస్రసంఖ్యాతసమేతంబగు శాబరబలసమూహంబు గ
హనంబుఁ బ్రవేశించి ఘోరమృగసంఖ్యంబులకందువలరసి
యరికట్టుతిరిగిరాఁ బొంగువారియు నొండొరులం జీతీయుఁ
దెఱలుచుట్టియు వస్తులు వెట్టియుఁ దమకంబు లమర్చియు
విక్రమంబులు పేర్చియు దీమంబు లునిపియు గాలురులు
నేసీయు నోదాలు దీర్చియు వలకుం దార్చియు మృగంబుల

నొత్తియు సంతంతకు హొత్తియు నీరంబులు దూటియు
వెనువెంటం బాటియుఁ దరువులు నటికియు ద్వీపంబుల నురి
కియు బహుప్రకారంబుల వర్తింపుచుండి రంత భూమిశ్వ
రుండు కథంబు రయంబునం గదియఁబఱపి. 84

క. కోపంబున శరవర్షము

చాపంబునఁ దొఱఁగఁజేసి జనపాలకుఁ డా
టోపంబున శరభంబుల
రూపంబు లణంచి యార్చె రోదసి పగులన్. 85

క. అడిదంబు పెటికి భూపతి

బెడిదంబుగ బలిమి నొక్కభేకుండంబున్
మెడఁ దునిమివ్రేయ నెత్తురు
వడిఁ దనియక భూమిమీఁది వరదలువాఁతెన్. 86

క. రదనములు దునియనేసిన

సదనములకుఁ బాసి పాతె జనమున లాలల్
వదనములఁ దొరఁగఁగా న
య్యదన మృగేంద్రములు భయసహకులమతులై. 87

క. అదలించి యత్తముచేఁ

గదలించి విభుండు భిల్లగణవల్లభులన్
ముదలించి ఖడ్గమృగముల
విదళించెఁ బ్రతాపరేఖ వినుతింపంగన్. 88

క. ఆలములు విడిచి మదళా

ర్జులములు మహాభయంబులోఁ బరువిడఁగా
వాలములు తలలు పటుశర
ణాలముల మహావిభుండు దగర్తి గూర్చెన్. 89

- క. వైరంబునఁ బటతేటఁగ
దూరంబున మస్తకంబు దునియఁగ నేసెన్
భారమ్మున భల్లుకముల
భీరంబున భూవరుండు పృథివి చలింపన్. 90
- క. వనములఁ జొరఁగొట్టి మృగా
దనముల నరికట్టి బెట్టిదంబగు పటుసా
ధనములఁ దునిమి యిడెన్ భో
జనములు గోమాయుకాకసముదయములకున్. 91
- క. అమ్ములు వడిఁ దునిసి లులా
యమ్ములు ఝిఱ్ఱనుచుఁ దిరిగి యవనీనల్లిపైఁ
గొమ్ములు క్రిందుగఁ బడి వా
లమ్ములు వడినేయ భీకరాటవిలోనన్. 92
- క. శ్రీకరములు రణరంగజ
యాకరములు నిఖిలశాస్త్రవానీకమనో
భీకరములు నగుశరముల
సూకరములు సమసే భూభుజుఁడు వడి నేయన్. 93
- క. సారంగంబుల రయమునఁ
జేరంగ దురంబువఱపి చిత్రముగ జవం
బారంగఁ జాపవిద్యా
పారంగతుఁడైన భూమిపాలుం డేసెన్. 94
- క. కట్టలుకఁ గొండగొఱియలఁ
గట్టలుగాఁ దునిమి తలలు కాననభూమి
గుట్టలు వెట్టి వృకంబుల
చట్టలుకం బాపె నృపతి శరవర్షమునన్. 95

- క. త్రిప్పులు వెట్టుచుఁ బాఱఁగ
నిప్పులు వెదఁజల్లు బాణనికరంబులచేఁ
గుప్పలకొలఁదిగ నేసెను
దుప్పల నవనీవిభుండు దోర్బల మెసఁగఁ. 96
- క. బాణము విభుఁ డరివోసిన
నేణము గని పాటి కుముదహితబింబలన
తోఁగమున దాఁగి రయమునఁ
బ్రాణము రక్షించుకొని శుభస్థితి నిలిచెఁ. 97
- క. ఏకలమును నరనాథుఁ డ
నేకలవంబులుగఁ జేసి యేనుఁగులను బె
న్నాకలరి కట్టి కొట్టెను
మేఁకలవలెఁ దరుల నపరిమితశౌర్యమునఁ. 98
- తే. మేదినీశుండు కస్తూరిన్ముగచయంబుఁ
జమరికాన్ముగజాలంబు సమదరేఖఁ
బేర్చుజవాదీపిల్లులఁ బ్రియ మెలర్పఁ
బట్టి పదిలంబు గావించెఁ బరిధవించె 99
- వ. మఱియు సింహ ఋషభ శార్దూల గండభేరుండ భల్లూక
వరాహాది మృగంబుల నఖండపరాక్రమంబున ఖండించి
కస్తూరిచమరికాన్ముగంబుల సమయించి యొండొండంబట్టి
పదిలంబు గావించి పరిధవించె. 100
- సీ. వింధ్యానలప్రాంతవిసినమూర్ఖములందు
సహ్యాభూమిధరసానువులను
మలయపర్వతపాదమహితాటవులయందుఁ
క్రాంచితైలనుహోగ్ర కాననములఁ

బారియాత్ర గ్రావపటువనాంతరముల
 గంధమాదనగిరికందరములఁ
 ద్రవ్యంబకావనిభృన్నితంబదేశంబుల
 ఘనమూల్యవద్గిరికటకములను
 తే. గనక దద్దుర ధరణీంద్రగహ్వరముల
 ఘోరమృగముల వేటాడి కుంభినికిని
 హర్ష మొదవించి చాలించి యవనినాథుఁ
 డరుగుచోఁ గాంచె వామదేవాశ్రమంబు.

101

సీ. వనస పిప్పల సింబ పాటలి దాడింబ
 రాజభూజ కదంబ రాజితంబు
 తింత్రిణీ రుద్రాక్ష తిలక జంబూవృక్ష
 బహుపా దశోకాక్ష భాసురంబు
 కర్ణికా సురరంగ కదలికా నారంగ
 చంద నామ్ల లవంగ సంకులంబు
 తిందు కార్జున సాల దేవదారు తమాల
 వకుళ చంపక తాల భాసితంబు

తే. నారికేళ పలాశ పున్నాగ పూగ
 కుటజ కర్పూర ఖర్జూర కోవిదార
 ముఖతరువ్రాతబహులతామోది యగుచు
 మహిమఁ దనరారుపుణ్యాశ్రమమ్మునందు.

102

క. సామాగమసుస్వరపటు
 భూమిసురానేకమంత్రపూతాహుతివి
 స్తోమసముజ్జ్వలపావక
 ధూమవ్రాతములు నిఖిలదోషము లణఁచుక.

103

సీ. మత్తిల్లు వ్యాసుడింభములతోఁ జెరలాడు
 లేడిపిల్లలగుంపు గూడికొనుచు
 బాలమృగాశ్రవిభ్రాంతిఁ దొండము సాచి
 కరభంబు హరిదంష్ట్రకముల నిమురుఁ
 గొండముచ్చులు కొండగొటియలఁ గొనగోళ్ల
 నొయ్యనొయ్యన గోకు నెయ్యమెసఁగఁ
 గేలిమై జిజ్వితాకిసలయాగ్రము సాచి
 నాగుఁబాము ఫణంబు నాకు ముంగి

తే. యడవిపిల్లుల నెలుకలు నాడుఁ గూడి
 జాతివై రంబు లుడిగి ప్రసన్నబుద్ధి
 సకలమృగములు సనురక్తి సంచరించు
 వామదేవుని యాశ్రమవనమునందు. 104

క. ఆవనము గాంచి యేముని
 పావనుఁడో యిచట నున్న భవ్యుడు చూడం
 గావలయు సనుచుఁ జని యా
 భూవరుఁ డవ్వమదేవుఁ బుణ్యుని గాంచె. 105

క. శుకశౌనకాదిసన్తుని
 నికరంబులు గూడి నిఖిలనిగమోపనివ
 త్ప్రకరము లడుగం దెలిపెడు
 నకలువచిత్తునకు మ్రొక్కి యతివినయమునఁ. 106

క. పుణ్యండవు శాస్త్రుప్రా
 వీణ్యండవు నిఖిలమానివిసరంబులలో
 గణ్యండవు బహుపుణ్యశ
 రణ్యండవు భారతీశ్వరప్రతిమానా!. 107

క. ధన్యుండవు కామార్థవ
దాన్యుండవు నిఖిలశాస్త్రతత్త్వమనీషా
మాన్యుండవు నిర్జితభవ
మన్యుండవు బ్రహ్మబోధమయ! శాంతనిధీ! 108

చ. పరుసముసోకి లోహము శుభస్థితిఁ గాంచనమైనరీతి మీ
చరణసరోజవందనపతంబున దేవ'మదీయదేహమున్
బరమపవిత్రవాగ్దరిమఁ బ్రస్తుతి కెక్కెఁ గృపారసోదయ
స్ఫురదురులోచనాంబురుహ! ధూరితపోధన! శాంతసాధనా!.

వ. అని యివ్వినందున సంస్తుతించిన రుక్మాంగదభూమిపాలకుం
జూచి యవామదేవుండు. 110

ఉ. సేమమే ! భూవరేణ్య! సరసీరుహమిత్రకులగ్రాగణ్య! నీ
భూమికి నీకు భార్యలకు భూసురకోటికి నాప్తమంత్రికి
శ్రీమహిళాధినాథపదసేవక! భాగవతగ్రాగణ్య! నీ
నామముసంన్మరింపఁగ వినంగలవారలఁబొందుఁబుణ్యముల్.

క. ఉన్నాడా? నీవుత్రుడు
విన్నాడా? సకలశాస్త్రవిశదముఁ దెలియన్
గన్నాడా? హరితత్త్వము
మన్నాడా? బంధుజనసమాజం బలరన్. 112

క. సేవించునె సత్పురుషులఁ
గావించునె భక్తి విప్రగణముల నెపుడున్
గావించునె పెద్దలఁ గని
భావించునె విష్ణు దేవుపదపద్మంబుల్. 113

వ. అని మఱియును. 114

క. ఏలితివి ధర్మమున నిలఁ
బోలితివి భగీరథాదిభూనాయకులఁ
దోలితివి గర్వితాసుల
వ్రాలితి వఖిలైకభాగ్యవైభవగరిమన్.

115

ఉ. విష్ణువరాయణుండవు పవిత్రచరిత్రుఁడ వప్రతీవస
దై వ్యవనధర్మమార్గచరవర్తివి నిచ్చలు నిత్యసత్యవ
ర్ధిష్ణుఁడవైనని న్నును నుతింపఁగ వేడుక నాదుజహ్వాకుఁ
దృష్టదోషంగ దెప్పుడు సుధీజనపోషణ! సత్యభాషణా!. 116

ఉ. పూజ్యుఁడ విష్ణు డీనిఖలభూధరముఖ్యులలోన నీదుసా
మ్రాజ్యముపావనంబుగుణరత్నసుధానిధి యచ్యుతుండు సా
యుజ్యము నీకు నిచ్చు సదయోజ్ఞుల! తథ్యముధర్మనిర్మల
ప్రాజ్యరమావిశేష! బుధవద్భవిరోచన! చారులోచనా!.

సీ. పుత్రికారత్నంబు భూషణాన్వితముగాఁ
బుష్పతల్పమునందుఁ బొందుపఱచి
ప్రణతింపఁదగిన శ్రావణమాసశుక్లప
క్షద్వాపరిని వేదశాస్త్రములను
ఘనుడైన ధరణీసురునకు దక్షిణపెట్టి
దానమిచ్చిన నీవ్రతంబు మాన్య
శయనవ్రతంబనఁ జను నీవ్రతము నీవు
సలిపినాఁడవు తొల్లి జనవరేణ్య!

తే. తత్ఫలంబునఁ బుణ్యకాంతాలలామ
భామ సంధ్యావళిదేవి భార్య యయ్యె
సఖలరాజ్యంబునకు రాజనైతి వచ్యు
తాంఘ్రివరభక్తియును గల్గె నంతమీఁద.

118

క. నాయుబ్యంబును గలిగెడు

నాయుచ్యుతు కరుణచే మహావ్రతనియతికా
శ్రీయుత! కీర్తినిభూషణ!

నీయట్టి కృతార్థు ధారుణీస్థలి నెఱుంగన్.

119

ఆ. అనుచు వాసు దేవుఁ డమృహీపాలక

సార్వభౌము నిట్లు సంస్తుతించి

విమలచరిత! మంజరమునందు నిష్టకా

మేశ్వరుండు పార్వతీశ్వరుండు.

120

సీ చీనాంబరంబులు సేనకాలికి నిచ్చి

కరటిచర్మములు చొక్కముగఁ గట్టు

ఘనసారగంధసంఘము శృంగారకు నిచ్చి

భసితాంగరాగ మేప్పుడ నలందుఁ

దారహారము లాశ్రితవ్రాతముల కిచ్చి

భుజగభూషణము లేపున ధరించు

నమృతదివ్యాన్నంబు లంఘ్రైథ క్తుల కిచ్చి

కాలకూటమ్ము వేడ్కను భుజించు

లే. నాత్మరక్షయు నొల్లఁ డత్యంతభక్తి

హితుల రక్షించు చో సాటి యెన్నఁగలరె

దైవకోటులు దైవతోత్తంసమునకు

నెందుఁ జర్చింప నిష్టకామేశ్వరునకు.

121

ఉ. కోరినయిష్టసంపద లకుంతితభక్తి నిరంతరంబు ని

ధారుణి నిచ్చు మర్త్యులకుఁ దత్పరతం జననాథచంద్ర! నీ

వారుచిరేందుమాళిచరణాంబురుహంబులు గొల్చిరమ్మునం

సారథవైకసౌఖ్యశుభశాశ్వతలక్ష్యులు నీకుఁ గల్గెడిన్.

122

క. ఆపర్వత మీచోటికి

భూపాలుక! నికటమందుఁ బొమ్మనియనుపక

భూపాలుఁ డిది నీనల

నాపర్వత మొద్ద నిలిపి యచలం బెక్కన్.

123

సీ. కిన్నరగంధర్వగీర్వాణకాంతావి

హారహాటకగుహాభ్యంతరములఁ

బద్ధరాగారుణప్రకటన భాశోభి

ఘనమైన శ్రీరవ్యాకంధరముల

శృంగసంజనితవి స్తీర్ణనిర్మలనీర

నిస్సరస్వహుసానునిర్మరముల

చమరీమృగవ్రాతసంచారకమనీయ

పుష్పశోభితకుంజపుంజములను

తే. మత్తబర్హిప్రజానందమయనవీన

సృతమంటపనానామహీరుహములు

గండశైలోపరిఫలక్రాంచహంస

నిచయదీర్ఘకలనుఁ జూచె నృపవరుండు.

124

క. చింతామణి వేదులు శశి

కాంతశిలలు పరుస వేదిఘనరసకూపా

భ్యంతరకగ్నూరాగరు

సంతానమహీరుహములు జనపతి చూచెన్.

125

మానిని. ఆసమయంబున మన్మథమాధవులంబుజగద్భునియాన

తిను,ల్లాసమునం జనిమందరశైలవిలాసవసంబులనిల్చిరిభా

మాసఖులుఁ జనుఁ దెంచిమనంబునమక్కువలీరికలెత్తగన

వ్యాసవసన్నిభు డానిచరించి రవారణవారణయానములన్.

ప. అప్పుడు.

127

క. పుక్కిట మందారపుమధు

వక్రజముగ నునిచి యమరి యలరంగ గుత్తుల్

క్రిక్కిరియఁ జేసి బొగడకు

గ్రక్కున నొక కలువకంటి గర్వం బెసంగన్.

128

క. గురుకుచకుంభము విరియఁగఁ

బరిరంభణ మాచరించి భామాతిలకం

బరుదార నొకతె పువ్వులు

కురవకమునఁ గలుగఁ జేసె గొల్లలుమీఱన్.

129

ఉ. క్రొన్ననవిల్తు హేతియనఁ గోమలి యొక్కతె గండచాలికల్

వన్నియవెట్ట లేనగవుల నివస లొక్కట యుప్పతిల్లఁగాఁ

బొన్నకుఁ జేసె వాసనలు పుణ్యమునాలుగుదిక్కులందు న

త్యున్నతలీలఁబర్చిముదమొందజవంబునఁ జేయుచుండఁగన్.

క. మదరాగవేగమున నొక

మదిరాయతనేత్ర పుష్పమంజరు లెన్నే

నైదలించె పట్టవంబులు

బెవరి చనన్ జనుపకమునఁ బ్రియ మలరారన్.

131

క. కొనగోరఁ జెనకి యొకసిత

వనరుహదళనేత్ర వింతవాసనతోఁ గ్రొ

న్నన లొత్తఁజేసె నిమిషం

బున మామిడిమోకఁ బికసమూహం బలరన్.

132

క. క్రొవ్వాడిచూపుగమిచే

బువ్వులు వొడమించె నొక్కపూఁబోణి కడున్

మువ్వమునఁ దిలకతరువున

సువ్రస మకరందధార లుప్పతిలంగన్.

188

ఉ. పల్లవశోమలంబయిన పాదసరోజ మొకింత సాచి ఘల్
ఘల్లుననందియల్ మెఱయఁ గామినియొక్క తెదా నశోక
ముల్, గెల్లుచునంగఁ దన్నికలిగించెనుగోరకరాజి నేర్పుసం
ధిల్ల ననంగుకొల్పు జగతిందగు దీపచయంబులో యనన్.

క. మలయజక స్థూరీపరి

మళమును గలయూర్పుగముల మన మలరఁగఁ బా

టలభూమిారుహమునఁ బు

వ్వలు గలుగఁగఁ జేసె నొకచివురుబోణి దగన్.

185

ఉ. పంచమసుస్వంబున విపంచిక మ్రోయువిధంబుమీఱఁగాఁ
జంచలనేత్ర యోర్తు విలసన్త ధురధ్వనితోడఁ బాడి క
ల్పించెఁ బ్రసూనమంజరులు ప్రేంకణమున్నొగయించితధ్వ
నుల్, ముంచిన్మృగ ప్రతానముల మోహవళంబును నొందఁ
జేయుచున్.

186

క. అందియల మ్రోత నొక యర

విందాయతచాగునేత్ర విరహులు గలఁకన్

దుందిలసుమన నైబకము

లందున సురపొన్నవొసఁగునట్లుగఁ జేసెన్.

187

—అతి ఇవి దళవిధదోవాదములు. అతి—

క. చిగురులు జొంపములు పువు

మొగడలు దరవికచపుష్పములు పుష్పొళ్లన్

జిగిదక్కిన భూరుహముల

నిగుడించెను మాధవుండు నిముసములోనన్.

188

సీ. మల్లీమతల్లి కామాధవీమకరంద
 సారథ శ్రీమించె జల్లగాలి
 పరిపక్వకదళికాఫలరసంబులు గ్రోలి
 కలకలంబులు చేసెఁ జిలుకఁడు
 మాకందపల్లవోన్మాదమోదంబునఁ
 గూఁక లేయఁ దొణంగెఁ గోకిఁమ్ము
 బహుపుష్పమందరీప్రకరాగ్రములయందు
 మొకరితుష్టదగీతములు చెలంగెఁ

తే. జకిలిచేసిన వ్రావ్వాడిదిగురుములుకు
 లలగువిలుఁ బూని చనుదెంచె నంగభవుఁడు
 మాధవుఁడు తోడఁ జను దేర మనుజవిదుఁడు
 నగున జనియించు శృంగారవసమునందు.

139

తే. లవుడు మోహిని రుక్మాంగదావనీశుఁ
 డస్తుహావర్వతమునకు నగుగుదెంచు
 టాత్త నీక్షించి వత్సోరుహంబు గదియ
 రత్నవల్లిక నిల్చి ప్రయత్న మలర.

140

సీ. తంత్తులనూని చేశబిగించి జీవాళిఁ
 బొందించి సారెలు పొందుపఱచి
 స రి గ మ ప ద ని స స్వరసప్తభేదసం
 గతులను లక్ష్యలక్షణము లెఱిగి
 మంద్ర మధ్యమ తార మధురిమ శ్రుతు లెత్తి
 గరిమ స్త్రీపురుషరాగములఁ దెలిసి
 భావసంకీర్ణ వేళావేళ వీక్షించి
 జంత్ర గాత్రము లొక్కసరాఁగి చనర

తే. వీణ మ్రోయించె బరిపరివిధములందు
నానతులు చేసి మృదురీతి నాలపించి
యమృతలహరీవికాసంబు లతిశయిల్లఁ
బాడె నమ్మోహినీకాంత భవునిమ్రోల.

141

క. శంకరుని శుద్ధసాశగ
సంకీర్ణస్తుతలయప్రసారణలీలక
బంకజగంధియుఁ దగులత
లంకురముల నొందఁ బాడె నభినవలీలక.

142

క. వీణాదండ మిగుర్పంగ
రాణగ నటువదియు నాల్గు రాగంబులు స
త్పాణము లై వర్తింపఁగ
నేణంబులు సొగయ నామృగేక్షణ పాడెక.

143

ఉ. మానవనాథుఁ డం దమరమంజులగానరవంబు పీనులక
బానముచేసి మైచుటచి పన్నగ కిన్నర సిద్ధ కామినీ
గానముఁ గానమిట్టు త్రిజగంబుల నెయ్యెడ నంచు మాధురీ
గానము పజ్జ గా నరిగి కామినిఁ గాంచె శివాలయంబునక.

నీ. కలికి కన్నులు చూపు కమల విద్యుల్లతా
ప్రభల నీనుచు నేత్రపర్వ ములరఁ
గస్తూరితిలకంబు ఘర్తాంబువుల జారి
యలిక భాగమునఁ జెన్నలవరింపఁ
ముత్యాలతాటంకములకాంతి మెఱుగుఁజె
క్కులమీఁద నిండు వెన్నెలలు గాయ
జలుగుపయ్యెడలోని పలిచన్నగవ తథు
కులు కుందనంపునిగుల నొనర్పఁ

తే. గచభరంబున విలసిల్లు కల్పవృక్ష
సూనసౌరభ మఖిలంబు జోడుముట్ట
విశ్వమోహనరూప మై వీణె మీటు
నతివ మోహిని వీక్షించె నవనివిభుఁడు. 145

క. వలరాయఁ డవుడు కోవెల
బలములు దుమ్మెదలు మందపవనుఁడు గొలువఁ
జలుకలతే రెక్కి మహీ
తలనాధుని నంటనార్చె దత్త ణమాత్రఁ. 146

సీ. అలరులు విలుచేసి బలిమితుమ్మెదనారిఁ
బువ్వుచాపమునందుఁ బొందువఱచి
వడి గుణధ్వని చేసి వలఁతిపువ్వులకోల
నేర్చి చక్కఁగ వంకఁదీర్చి పూని
చెఱకుసింగిణివింట నొఱపుగా సంధించి
తెగనిండుగాఁ దీసి దృష్టి నిలిపి
మనుజనాయకుని మర్త్యంబులు గుఱిచేసి
సరిగోల వడి నేసె సరిభ సమున

తే. భావభవసాయకమున నప్పార్థివుండు
పరవశతఁ బొంది మూర్ఛతోఁ బవ్వళించెఁ
బాట చాలించి మోహినీభామ యప్పు
డవనినాథునిఁ గాంచె నెయ్యంబుతోడ. 147

చ. తనదు నిజాంకవీరమున ధారుణినాథుళిరంబు నిల్చి చం
దన ఘనసారి కుంకుమ ఘనస్తనదీపులు చొకళింపఁ బా
ఱనిదృఢిఁ బట్టునయ్యెద చెఱంగుఁ గరంబునఁబూని వీచెనం
గన నవరత్నచారుకటకధ్వను లొక్కట ఘల్లుఘల్లునఁ.

తే. ధారుణీనాథుఁ డొకఁజొంతతడవునకును
దెలిసి యమ్మోహినీకాంతదిక్కుఁ జూచి
పులకితానందగాత్రుఁ డై కలయ దంత
జనితదీప్తులు పర్వ నిట్లనుచుఁ బలికె

149

ఉ. కిన్నర సిద్ధ నాధ్య సుర భేదర లోకములన్ జరించు నా
కన్నియలందు నిట్టి త్రిజగన్నతరూపవిలాసరేఖ లేఁ
గన్నది లేదు నేఁడు తురగా నలినాయతచారునేత్ర! నీ
విన్నగమధ్యభూమిఁజరియించుట కేదితెఱంగు సెప్పుమా.

ఉ. ఎక్కడ జన్మభూమి తరళేక్షణ! నీతలిదండ్రు లెవ్వ రే
దిక్కున నుండు దీవు నినుఁ దేరి కనుంగొనినంతమాత్రనే
యక్కటికింతలేక యలరమ్ముల పాలుగఁజేసి మన్నఘం
డొక్కక్షణంబు నిల్వ నిక నోపను నీరయ గల్గ కుండినఁ.

కా. నాతోడం బ్రియభావ లాడఁగరవే నన్నేటి కీక్షింపవే
ప్రీతికై గౌఁగిలమంది నాఁగొసఁగవే బింబాధరోద్యద్గుచుల్
నీతారుణ్యపయోధి నాతనువుపై నేఁడుబ్బిఁగఁజేసి నా
చేతో జాతరవాసలం బుడుపవే సీమంతినీ! మాటికిఁ .152

సీ. వివిధమాధుర్యముల్ చెవులపండువులుగాఁ
బూని నీమృదువాకస్యములు వినంగ
నింతయంకము లేక వేసుకవిలసిల్లుఁ
జనవుమై నీపదాబ్జములతోడ
వరకుచదవ్వయము నాఁకీస్థలము గాఢ
గరిమతోడుత నిన్నుఁ గౌఁగిలింపఁ
బరిపరిగతుల హృత్పన్నంబు వికసింప
నీదు వర్ణశ్రీల నీకుఁ జూప

తే సంతసం బయ్యె నీవంటి సామ్యమూర్తి
కగు ననందగు మృదువాణి! జగతి నెఱుకఁ
గాన సామ్రాజ్యపట్టంబు గట్టి నన్ను
భక్తి నిగుడంగఁ బాలింపు పద్మనయన!.

153

చ. మొకరిపిసాళితుమ్మెదలమూఁకకు గంధపుగాలిరాకకుఁ
మకరిపతాకుడాకకును మామిడిమోకకుఁజంద్రుకాఁకకుఁ
బికములవీకకుఁసిరులఁబేర్చినయామనియూఁచునూకకుఁ
జకితస్యగాఢీ! యోర్వనికజాలఁగృహమతి నాదరింపుమా

క. ఆలింపుము నామాటలు

చాలింపుము వేతె యొకవిచారము రతులఁ

బాలింపుము పుష్పాస్తుని

నేలింపుము నీదుకాఁగి లిచ్చి లతాంగీ'

155

క. మగునిశరంబులచే మే

నెరియుచు నుండంగ నోర్వ నేక్రియ నచ్చుఁ

గరుణించు నను "నహింసా

పరమో ధర్మ" యను పలుకు భావి! విసవే!.

156

ఉ. ఈవనరాశివేష్టితఁగుహీనలయంబున కెల్ల రాజ నా
దేవులు నూర్చు రందు సుదతీమణి పట్టపుదేవియొప్పు సం
ధ్యావళి యస్వధూటికి నిజాత్మజఁ డొక్కరుఁడింతి! నాపురం
బావిదిశామహానగర నుంబుజమిత్రకులార్కగణ్యుడఁ.

క. నా నామము రుక్మాంగద

భూనాథుఁడు నాకుఁ గల్గు భూచక్రంబుఁ

నేనలును నన్ను నీకును

గానుకగా నాత్మలోనఁ గైకొను మబలా!.

158

నీ. సకియ! నీ నమ్మోము చంద్రబింబముతోడ
 వలతి నత్తప్పితోఁ జెలిమిసేయుఁ
 గలికి! నీనేత్రముల్ గండుమీనములతో
 మరునిబాణములతో మచ్చరించు
 నెలనాఁగ! నీకురు లింద్రనీలములతో
 మొకరితుమ్మెదలతో ముద్దుగులుకు
 భామ! నీచుచుదోయి పసిఁడికుంభములతోఁ
 గరటికుంభములతో నొరయుచుండుఁ

తే. ద్రిభువనంబుల లావణ్య మభినవముగఁ
 బద్ధసంభవుఁ డొనగూర్చు బడఁలి! నీదు
 భువనమోహనరూప మద్భుతముగాఁగఁ
 జేసెఁ గాఁబోలుఁ రస్ప దీక్షించి చూడ.

159

ఆ. పార్థివేంద్రుఁ డిట్లు పలికిన పలుకుల
 కాత్త మోద మంది యామృగాక్షి
 నాథ! నావిధంబు సలిలేక యింశయు
 విన్నవింతు విను సవిస్తరయుగ.

160

నీ. నలినసంభవుని మానసపుత్రిఁ గమలజం
 డనురాగమున నన్ను నాదరించు
 నతనిసమ్మతి నిమ్మహాద్రి నేఁ జరియింతు
 నీకామినీమణుల్ నాకు సఖులు
 పగలు రేయును భయ భక్తితోడత నిష్ట
 కామేశ్వరుని సముఖమున నుండి
 పూజసేయుదు నాకుఁ బురుషు లెవ్వరు లేరు
 నాపేరు మోహిని భూపతిలక!

తే. స్వేచ్ఛ విహరింతు వల దని హితవు చెప్పు
 వార లెవ్వరు లేరు శృంగారలీల
 మనసునకు వచ్చి కనుపట్టు మగని నెఱుంగ
 నెఱుంగఁ పదివేలమాటలు నెఱయ నాథ!.

161

మ. ధరణీనాయక! నిన్వరింపు మని తాత్పర్యంబుతోఁబల్కె దే
 కరణిం గూడఁగవచ్చు భార్య లెసగంగా నూర్చురున్నారనీ
 వరపుత్రుండుమహాఘనుండుమహిషి వారింపఁగావచ్చునా?
 పరితోషంబులు గానివాక్యములుభూవా!పల్కఁగా నేటికిఁ.

క. మాసినులు నూర్చు రుండం
 గానను నేరీతి మేలుగా నేలెదవో
 భూనాథ! జరుపవచ్చునె
 గానుగనదలాభికంఘ్రిగల్పము తోడఁక. (?)

163

క. స్థి నెప్పటియట్లయ నీ
 దేవులసన్నిధికిఁ బొమ్ము భృతిఁ బదిలుడ వై
 నావుడు నన్నరనాథుడు
 దేవుడు వినిఁ బల్కె నాసతీమణితోడఁక.

164

ఉ. కామిని! నిన్నుఁ బాసిచసఁగా నిముసంబునుఁజాల మన్మథుం
 డేమియు నిల్వనీఁడు తపియించుచు నున్నది మేను భామినీ
 స్తోమము నొల్ల నగ్రసతితో నొకనాఁడును గూడియుండ నీ
 నావ్విమియునాక్షిగాఁ దరుణి! సత్యముపల్కితినమ్మనీమదిక.

తే. అతివ! నీ వేమి చెప్పిన నట్ల నేతు
 దాఁట నీమాట కడిగెడుతత్పరతను
 నీకు వశపర్తి నై యుండి నీమనంబు
 సంతసము నొందఁ జేయుదు సంతతంబు.

166

ఉ. నామహిలోపలంగల జనంబులు నాప్రియనందనుండు నా
కామిను లేను నీకుఁ గలకాలముఁ దప్పము సర్వసంపదల్
భామిని! నీవశంబ యని పాగ్ధివముఖ్యుఁడు చంద్రశేఖర
స్వామికిఁ జెయ్యఁజూచి మగువన్ మున మొందఁగఁజేసె

క. గంధగజాసురమదని [జయ్యనన్.
గ్గంధనుఁ డగు శివునిమోగిలఁ గాంతామణితో
గాంధర్వవివాహము నృప
గంధేధం బచధరించెఁ శాతుక మలరన్. 168

వ. తదనంతరంబ 169

క. తరుకోటరముల ఖగములు
తరుణుల కొఁగిల్లఁ బతులు తామరలను వ
ట్పురణములు నుండెఁ బశ్చిమ
శరనిధి రవి గ్రంతునంత సరభసలీలన్. 170

ఉ. అంతట సూర్యబింబ మపరాచలశృంగముఁజేరె టిక్కలం
తంతట నుద్భవించెఁ దట చై గగనస్థలి మించెఁ గాంతిచేఁ
గాంతలతావితానములు గానఁగ నయ్యె సత్తైలదీపికా
కాంతిసమున్నత ప్రభలఁ గల్గునంబులవాడె గ్రక్కునన్

ఉ. కాయజమేనమామ కటకంతునియకాదలపువ్వు వాహినీ
నాయకపుత్రుఁ డానలిననాభుని ముద్దునుటంది కొముదీ
ప్రాయపుదుంప యంబుగుహబంధునియొడ్డె చకోరజీవనో
పాయమహావధంబుసితభానుఁడు గానఁగఁబర్వదూర్పు

క. ఫణిరాజను నైములపై [నన్.
మణులగుచుల్ చించి తూర్పు మహి వెడలెనొకో

క్షణమాత్ర మనగఁ జంద్రకి
రణముల్ పూర్వాద్విపైఁ దిరం బై తోఁచెన్. 173

క. అంతకుమునుపే యాభూ
కాంతుఁడు సంధ్యాదినిత్యకర్తంబులు ని
చ్చింత నొనరించి నారీ
కాంతుని దర్శింప నరిగెఁ గౌతుక మలరన్. 174

సీ. కపిలాఘృతస్వచ్ఛకరదీపనివహముల్
తపనీయపాత్రికాతతుల నలర
మహిసాక్షి కర్పూరసహజకాలాగురు
ధూపముల్ నడిసి రీతులఁ దలిర్పఁ
గల్గునూనకదంబకప్లవరమాలికా
వివిధగంధంబులు వెడలఁజల్లఁ
బ్రాకారగోపురాగ్రద్వారగేహళీ
ఖచితరత్నస్తభాగరిమ నిగుడ
తే. దివ్యవైభవవిస్ఫూర్తిఁ దేజరిల్లు
నమృహదేవు శ్రీనిలయంబులోనఁ
దరియఁగా నేగి ధాగుణీతలవిభుండు
సహజభయభక్తిఁ బార్వతీశ్వరునిఁ గాంచి. 175

క. ఎందరుభక్తజనతా
మందారంబైన యయ్యమానాభున కా
నందమున భూమిపాలక
కందర్పఁడు మ్రొక్క మోడ్పుఁగరములతోడన్. 176

ఉ. చేవ! త్రిలోకనాథ! భవదీయపదంబుల నెవ్వఁడేని రా
జీవదళం బొకం డిడు విచిత్రము వాఁ డమరావగాతలు

సావర పారిజాత హరిచందన కల్పకదామ శోభిత
స్త్రీవిలసత్కుచాగ్రములఁజెందిసుఖించు సహర్షిశంబులన్.

మ. భవబంధంబులు వాయు రోగచయముల్ భస్మంబులౌదు
మృత, వ్యవసాయంబులనే రణంగు శుభముల్ వర్ధిల్లుసౌ
ఖ్యంబు లొందు వివేకంబును గూడు సంపదలుఁబొందున్
గీర్తి శోభిల్లు నో, శివ! శారీశ్వర! మీపదాబ్జములనీక్షింపన్
[మదిగ గల్గినన్. 178

సీ. దంభోభిధరసతీతాంబూలపేటీషు
దహనబింబాధరీస్తనభరేషు
శమనశుద్ధాంతయోమాఫాలభాగేషు
నిర్ముతినాధ్విముఖనీరజేషు
కంధినాయకబాలికాకర్ణపత్రేషు
గంధసహంగనాకచభరేషు
రాజరాజాంతరిపురస్తీకరాగ్రేషు
కరకంఠభామినీకటితలైషు

తే. చంద్రశకలంతి హారాంతి చందనంతి
విశదహాసంతి హీరంతి విచికిలంతి
దర్పణంతి దుకూలంతి తవ యశాంసి
క్లేశభవభంగ! యిష్టకామేశలింగ!.

179

అచ్చ తెనుగు.

ఉ. మేనిసగంబుతూపు పసిమిఁ మెఱుఁగెక్కినవిల్లు తేరునుఁ
బూనువరాని గుట్టములు పుట్టఁ దనర్చిన నారిజోడు గా
నాననిబండికండ్లు నడియాడనివెన్నరదంబుగూర్చి నీ
వేనెఱిమూఁడుప్రభు సకయెత్తుననోర్చితివేల్పురాయఁడా!.

వ. అని యివ్వధంబునఁ బ్రస్తుతించి యమ్మహాదేవు ప్రసాద
స్వీకారం బొనర్చి పరమేశ్వరావాసంబు వెడలి మహీపాల
తేఖరుండు పుష్పతాకుంజమంజుమంటపాంతరవల్లవసంస్త
రంబున నమ్మోహినీ కాంతకుచాలింగనచుంబనభాషణం
బుల సాత్వికోదయం బొనరించి యనంతరంబ. 181

సీ. భద్రుని రతికళాప్రాధిమ నిరసించి
దత్తకుఁ గలయికల్ ద్రస్తరించి
కూచిమారుని పెనుకువ లాత్తలో రోసి
పాంచాలు సంభోకభంగిఁ దెగడి
నందపుత్రునిరతానంద ముద్వాసించి
యింద్రనందనుకేళి నెరపుచేసి
నలకూబరుని మన్ననలు వింత లొనరించి
పంచాస్త్రరీతిఁ బ్రాభవ మెలర్పఁ

తే. దమకమునఁ గాంక్షలను దహతహాలు నిగుడఁ
దరుణిఁ జాశీతిబంధభేదములఁ గలసి
వలచి వలపించి సొక్కి గర్వంబు దక్కి
యున్నప్రాణేశుఁ జూచి సముత్సుకమున. 182

క. సతి సలిపె నుపరతిని బ
ర్వితములు చలియింప నభము వణకఁగఁ దారల్
గతిఁ దప్ప శశి స్రవింపఁగ
మతి నురగము దలక దమము మైకొనిపొదువఁ. 183

వ. తదనంతరంబ. 184

సీ. ఒదికిలి శయ్యపై నునిచిన మేనులు
తలగడ నిడిన హస్తద్యయంబుఁ

కటులపైఁ గట్టిన కట్టంశుకంబులు

ఎన్నెగా మోడ్చిస కన్నుఁగవయుఁ

గలయఁగ నిమిరిన కన్నూరిచెమటలు

తలఁపులు వెడలిన తత్తరములు

చవులానుటీగిన చక్కెరమోవులు

చదురోప్పఁ బెనచిన మృదుపదములు

ఆ. కటులు వసలియున్న కౌఁగిల్లఁ జటిలిన

గంధములు వెలుంగ గరిమతోడ

నిధువనాంతమందు నిద్రలఁ జెందిరి

పతియు సతియు వేడ్క లతిశయిల్ల.

185

వ. అయ్యవసరంబున.

186

చ. వెలవెలఁ బాతెదూర్పుదెసవిల్లుమనోభవుఁడెక్కుడించెదా

రలు పొదివిప్పు జొచ్చె సమర క్షేజెలంగెరథాంగదంపతుల్

జలజము లుల్లసిల్లె విలసద్గతి వీచె బ్రభాతవాయువుల్

కిలకలఁబల్కె బత్తులు విశాసముకల్వలఁబాసెనయ్యెడన్.

చ. కుముదినితోడి రాత్రియనుకూలతఁగూడిన భృంగవల్లభుఁ

బ్రమదమెలర్పఁ దోడుకొని పద్మినికై మలయానిలుండు నె

య్యము విలసిల్లఁదెచ్చిపొలయల్కులు ప్రాణసఖుండుదీర్చె

మోహముఁ విలసిల్లఁగాఁ బ్రియుఁ బ్రియాంగనతోడను

[గూర్చుకై వడిన్. 188

సీ. కిరణంబు లొకకొన్ని తరువండములయందు

నలరు పల్లవభాతి నలరుచుండఁ

బ్రభ లొక్కకొన్ని గోత్రమహీధరములందు

ధాతుబలస్ఫూర్తిఁ దనరుచుండ

సంశువు లొకటొన్ని వారిదంతకరులందు
 సిందూరపన్నక శ్రీలఁ దనర
 రుచు లొకటొన్ని చారుసముద్రములయందు
 విద్రుమావళిరీవి వి స్థరిల్లఁ
 లే. గరము లొకటొన్ని సౌభాగ్యకరణు లగుచు
 భూసభోభాగపరిపూర్ణభూతినుహిమ
 జూడ నొప్పారె బుధజనస్తుతులు చెలఁగఁ
 బ్రాజ్ఞుగాగ్రంబుపైఁ దోచె భాస్కరుండు.

189

వ. తదనంతరంబ.

190

ఉ. భూవరుడింతినెచ్చెలులువుష్పసుగంధియుఁగొల్చితోడిరాఁ
 గా విభవంబెలర్పఁ జని గాంచె దదగ్రమునక సువర్ణరా
 జీవసితాబ్జవండము నశేషభయానుయదుఃఖిఖండముక
 బావనకాండముక సుకృతపాలనశౌండము ముక్తికుండ
 [మున్. 191

■. కని మహీవిభుండు కడుభక్తితోఁ దీర్థ
 మాడఁ దలఁచుటయు మృగాయతాక్షు
 లవనినాథుఁ గూడి యపుడు జలక్రీడ
 సలుపఁగోరియున్న సమయమందు.

192

కూనిని. వారిజలోచన యొక్కతె మున్నుగ వారివిహారము
 సల్పమదిక, గోరివినూత్నివిభూషణజాలము గొబ్బున నూడి
 చి భామలతో, వారక కన్దాని యింపెసఁగక జెలువంబున
 మన్నభువువృద్ధానక, శ్రీరమణీయరుచుల్ నిగుడక విల
 సిల్లెడు సబ్బరిగోల యనన్.

193

ఉ. వారివిహారముల్ సలుప వారిజలోచన లుత్సహించి కా
సారతటంబునందు విలసన్నణికాంచనభూషణావళుల్
వారకయూడ్చి పెట్టి చెలువంబున నొప్పిరి పండుటాకు లే
సారంగ నూడ్చి కాంతిఁజెలువారెడి పుష్పలతాల్లిక్త వడిన్.

ఆ. సతులు కొలని కరుగ శశికాంతసోపాన
ములను నీడ లధిపుమూర్తిఁ జూడ
సంభ్రమం బెల్లఁ జనుదెంచిన జలాధి
దేవతలవిధమునఁ దేజరిల్లు.

195

చ తనయునకంబునం దొకనుధాకరబింబముఁ గల్లఁజేసె న
ప్రసనిధి యేమిచిత్తమని వాగిరుహోకర మంబురాశిఁ గా
దని సితచంద్రబింబముల నప్పుడు గల్లఁగఁ జేసెనో యనఁ
వనితలమోము లింపెనఁగ వావిరిగుబ్బలబంటిసీరునఁ 196

చ నరపతిగాఁ గన్గొని మనంబున నుబ్బి ప్రమోదనృత్రముల్
సరసియొనర్చెనోయనఁగఁ జారుతరాభినయార్చిహస్తముల్
దరవికచాంబుజాక్షములు దద్దయు పట్పదనాదగీతముల్
సరిశృతకంఠ కావళులు భాసురమై విలసిల్లె నల్లెడఁ 197

క. పొరిబొరి నుడుగక తొంగెడు
తరంగల రోమోహ్లామంబు దళమై నిగుడఁ
ధరణీపతి తరుణులు దా
సరసిని దోయముల నపుడు స్నానముసేసెఁ.

198

చ. అలికులవేణియొక్క తెప్రియంబునఁ జారుసహస్రవత్తముల్
మెలవునవై న రేకు లవి మేనున సంతట నిండి యవ్వభుం
డలవునఁజూడనొప్పెనపుడక్షులు వేయునుసాంపుమీఱఁగా
నలరు శచీమనోహరుని యాకృతికిం బురుడింపఁ బాడియై

క. వలుదకుచకుంభములయం

దలఁదిన మలయజము గరఁగ నంగజముద్రల్
వెలిఁ గనుపట్టిన గ్రక్కునఁ
గలకంతి యొకర్తు గప్పెఁ గచనిచయమునఁ.

200

తే. అంగనల చన్నుఁగవలపై నలఁదియున్న

కప్పురము కస్తురియు నీటఁ గరఁగి తెలుపు
నలుపునయి గంగయును యమునయును గలసి
నట్టిచోటునుబోలె బద్ధాకంబు.

201

ఉ. ఆజలకేళి సల్పెడు లతాంగులఁ జక్కనిముద్దుమోములం

భోజములంచు దుమ్మెదలు పూనికతోఁ జనుదెంచి నీలవి
భ్రాజితకుంఠలద్యృతులు పన్నుగఁ గన్గొని యన్యపట్పద
వ్యాజమెలర్పఁ బాసిచ నెనాదటనొండొకపువ్వుదోటకున్.

చ. సదనసరోజవాసనకు వావిరిమూఁగెడు తేటిమొత్తముల్

చెదరఁగఁదోలలేక యొకచేడియ భామలసందుదూరి తా
నుదకను లో మునింగి యసమొప్పఁగ నొండొకచోటఁదేలి
యా, సుదతుల పట్పదంబులను జోకఁ గనుంగొని నవ్వు

[దవ్వులన్. 203

జ. వనజకర్ణికలు సువర్ణతాటంకముల్

పుష్పరజము గంధములు బిసములు
తారహారములునుగా రాజముఖులను
సరసి చెలువొనర్చె సంభ్రమమున.

204

కలశాబ్ధియందు లక్ష్మీ

లలనం గనుగొని వెడలు విలాసంబున న

య్యిలవతి మోహినియును దాఁ

గొలనివెలికి వచ్చి యాత్మఁ గుతుకం బలరక్ష. 205.

చ. అగుణములై నకన్నఁగలంచితమా పులకాంకురంబులున్
గరఁగినయంగరాగములు గానఁగఁబడ్డ యనంగముద్రలున్
విరిసిన్ద్రామ్మడుల్ దసరి వెల్పుడి రంగన లాసరోజినిన్
సురతసుఖావసానవరసుందరులం బురడింప బాడియే.

క. తరుణులు మోహినియు నవాం

బరగంధము పుష్పములును బహుభూషణముల్

ధరియించిరి సుందరశ్రీఁ

బరఁగిరి మన్తధుని సాలభంజిక లనఁగన్. 207

తే జనవరుండును ధవళవస్త్రములు గంధ

పుష్పములు రత్నభూషణములును చాల్చి

దివసముఖకృత్యములు సల్పి దేవదేవు

నిష్టకామేశ్వరుని బాధవీతుఁ గాంచి. 208

సీ. మందారములయందు మందాకినీజాటుఁ

బద్ధంబులను బద్ధభవశరణ్యఁ

గాంచనంబులయందుఁ గాంచనాచలచాపు

నాగ కేసరముల నాగభూషుఁ

బున్నాగములయందుఁ బున్నాగవిధ్వంసు

నర్కసూనములఁ గోట్యర్కతేజఁ

బుండరీకములందుఁ బుండరీకాజనుఁ

గరవీరిములను సుధాకరకిరీటు

తే. రాజరాజంబులను రాజరాజసఖుని

బాణకుసుమంబులను బంచబాణవిజయుఁ

బాటలంబుల బాటల ప్రస్ఫురజ్జ
టాకలాపుని బూజించె లోకనుతుడు.

209

శా. అంభో జాక్షి యుదానుభూరమణుడిట్లా దేవుఁ బూజించిసం
రంభం బొప్పు బ్రణామముల్ సలిపి తోరంబైన సద్భక్తితో
శంభో! శంకర! శాంత! శాశ్వత! శివ! స్థానో! భవో మాతే!
శుంభతీర్తుల మమ్ము బ్రోవఁ దగు సంచుక సన్నతుల్
[నేయుచుక. 210

తే. తత్ప్రసాదంబు గైకొని తక్షణంబ
యమ్మహాదేవు శ్రీనిలయంబు వెడలి
గోపురద్వారమున నిల్చి కువలయేశుఁ
డతివ మోహినిఁ జూచి యిల్లచుచు బలికె.

211

ఉ. ఓ వనితాలలాచు! వికచోత్పలలోచన! నా బలంబు లీ
గ్రావసమీపధాత్రి సుకరంబుగ నున్నది తద్బలంబులకా
శ్రీవిలసిల్లఁ గూర్చుకొని శీఘ్రమే పోవలె రాజధాని కే
లావనసహములం దిడుములంబడ రాజ్యసుఖంబు గల్గఁగన్

క. అని పలికి యతివఁ దోడ్కొని
జనపతి శైలంబు డిగి సరభసలీలకా
జనుదెంచుచోట దవ్వలఁ
గనుఁగొని యవ్వభునిఘోటకము ముద మొదవన్.

213

క. హే హరవములు మృగకుల
భీషణముగఁ జేసి యంఘ్రిఁ బృథిసీస్థలి సం
తోషమునఁ ద్రవ్వె భువి న
వ్యేషింపఁగ నపుడు ధారుణీవిచరమునన్.

214

ఆ. బల్లి యొక్క టుండి వడహతి వీపుతో
 లెల్లి నగలి వడి మహీస్థలమునఁ
 బొరలి యాడుచుండ భూపాలకుండ గాంచి
 కరుణ నెమ్మనమునఁ గడలుకొనఁగ. 215

ఆ. పాణిపంకజమునఁ బై తోలుఁ గదియఁగా
 నిమిరి చల్లనౌజలములఁ జలికి
 శీతలస్థలమునఁ జెన్నొండఁగా నుంచి
 పల్లవముల నివ భామ చూచి. 216

మత్తదీని నీక్రియ ముట్ట నేటికి దీని ముట్టినమాత్రనే
 స్నాన మాడక కాదు పాపపుజాతిపు ర్విది దేవ! నీ
 జ్ఞాన మెక్కడఁ బోయె ధర్మవిశారదుండవు దీని నీ
 కాననంబున వైచి యీతురగంబు నెక్కు రయంబునన్.

చ. కరుణ యొకింతలేక గజగామిని నిష్కరభాషలకా ధరా
 వరుఁ బలుమాటుదూర నృపవంద్యకరాజము సోకినంతనే
 దురితమువాసి బల్లి సతితో నబలా ' యిది పాపమా మహా
 ధ్వంసములు ప్రాణిరక్షకు సదా సరిగావని పల్కువేదముల్.

క. ధరఁ గల పుణ్యఫలంబునఁ
 గరుణారతిఁ బ్రాణి నొకటిఁ గాచిన ఫలముల్
 సరిమాన్పఁ బ్రాణిరక్షౌ
 పరతఫలమె ధర్మములకు బలువై తూఁగెన్. 219

చ. కరుణనుమీఱఁ బుణ్య మధికారముబోలను బాపముల్ హరి
 స్మరణనుమీఱఁ దీర్థముఁ బ్రజాపరిపాలనమీఱయజ్ఞముల్
 విరహముఁబోలరోగము వివేకముఁ బోలవిభూషణంబు మ
 చ్చరమునుఁ బోలదుర్గుణము చంద్రనిభానన కల్ల నేర్చునే.

వ. అని మనుష్యవాక్యంబులం బల్కి బల్లి పూగ్వజన్తంబునఁ
దా నొసర్చిన దురితంబునం దనకు గృహగోధికాజన్తంబు
ప్రాప్తమైనవిధంబును వినుపించెద వినుచుని మహీపాలతిల
కంబుతో నిట్లనియె. 221

క. నృపవర విను మేఁ గాంపి
ల్యపురంబున ననఘుడగు ధరామరుతనయన్
గృహమాలి నావిభుం డొక
చపలాక్షిం గూడి నన్ను సరకుం గొనమిన్. 222

సీ. ప్రాణేశ్వరుండు చేపట్టనా నన్నంచు
గ్రహబలంబులు ద్విజప్రతతి నడిగి
చెలుపుండు నను నిరీక్షించునా ప్రియముతో
ననుచుఁ బోచిభృ నిత్యమును బోసి
పతి నన్నుఁ జనవుమైఁ బాలించునాయని
ధైర్యంబు వదిలి సోదనలు చూపి
నాధుండు నన్ను మున్నన నేలునా యంచు
శకునంబు వేమఱుఁ జాల సరసి

తే. బలులకై వాకిటకు వచ్చుబడుగుజోగి
జంగమయ్యలఁ బూజలు సలిపి నిలిపి
యెందు నొకయింత విశ్వాస మే నెఱుంగ
కున్నచో వచ్చె సిద్ధరా లూరి కొకతే. 223

సీ. పండువెన్నెలనిగ్గు పరిభవించినభూతి
సర్వాంగకములఁ దేజం బెల్లర్పఁ
బచ్చవన్నియలఁ జూపట్టు పచ్చనిబొంత
గుబ్బచన్నులమీఁదఁ గొమరుమిగుల

వజ్రాంకురప్రభావళి బేర్చ ధవళో
 మాన్యులు కర్ణద్వయమున నమరఁ
 బద్ధరాగచ్ఛాయఁ బ్రహసనం బొనరించు
 యోగదండము కేల నొఱపు దనర

తే. వలుఁదము త్రియములసాటి వచ్చు సంకుఁ
 బూసపేరులు గళమున భాసురముగఁ
 జండికామూర్తికరణిఁ బ్రసన్నబుద్ధి
 భైరవస్థానమున నున్న భామకడకు.

224

క. పానకము ఫలచయములుఁ బ్ర
 సూనంబులుఁ దమ్మలములుఁ జూపట్టంగాఁ
 గానుక నేఁ గైకొని య
 జ్ఞాననకడ కేఁగు దేర నంగన లచటన్.

225

సీ. జంబీరనీరసర్షపతై లముఁ తోడఁ
 బరిచక్వ మై పేర్చు నుండివాళ్లు
 మరిచి కాధూళి రామర జీరకామిశ్ర
 మై తినర్చిన కుక్కుటాంశచయము
 బహుళసద్యోఘృతప్రకరాభిషేకార్ద్ర
 సంయుక్తమైన మత్స్యప్రబంబు
 నీరువెళ్లఁగనొత్తి నిప్పుల సంసంహ
 గమ్మఁగాఁ గాల్చిన కఱ్ఱకుట్టు

ఆ. పేల్చుముడుసునంట పిట్టలతాళింపు
 సన్నసూర గాలి జంబుకొవు
 మొదలుగాఁగ మాంసములు సుఖంబున వండి
 రంబుజాతీగంధు లచువుపటిచి.

226

అ. శౌర్కరంబు సూనజము గుగ్గు సుమభృత
జంబు నారికేళజంబు మాధ్వీ
కంబు ఫలమయంబు గౌడతాళమయంబు
నాదిగాఁ దనర్చు నాసవముల 227

క. స్ఫాటికపుగుండుగిన్నెల
హాటకశశి కాంతమయము లగు ఝషకములక
వాటముగ వారివారికి
బాటలగంధులు ధరించి పరమవ్రీతన్. 228

క. తద్దయు శుద్ధిప్రసాదము
మూర్తియై లందుకొని దిస్సమొల నేల్పునకున్
నిగ్గవుమధు విడె యంబిక
కదైసఁ బెట్టించి మ్రొక్కి హర్షం బొదవన్. 229

అ. ఖజ్జములును మాంసఖండముల్ కర్పూర
శకలసంచయమును జవులుగొనుచు
నక్క! గుక్కె డింద యబ్జాక్షి! చవిచూడు
మనుచు నోలిఁ గ్రోలి రాసవంబు 230

సీ. దుగ్ధాబ్ధి గిలుకరింతుర నిలింతుర నిలింపులు చల్లి
యీయాసవము చవి యెఱిఁగిరేని
పాలు పెన్నలు గ్రోలి బాటునే కంసారి
యీయాసవము చవి యెఱిఁగెనేని
తిన్నడిచ్చినకజ్జ తేనియఁ ద్రావునే
యీయాసవము చవి యెఱిఁగెనేని
యన్యాంగనాధరం బానునే జంభారి
యీయాసవము చవి యెఱిఁగెనేని

ఆ. వనజవదనలార! మనపాలిభాగ్యంబు

లందుఁ జేసెవేల్పు లాసవంబు

నందు రుచు లొకింత యైననెఱుంగని

కతన బోడివొల్ల గలిగె మనకు.

281

క. పులఖండంబులు దేనెయు

ఫలరసమును శర్కరయును బాసకములు నో

చెలియా! యీవారుణియెం

గిలితుంపురు కై న సరియె కేవలరుచుల్.

282

క. ఈలాటిమధువు గలుగక

జాలింబడి రమగు లమృతనాగర మనుచున్

బా లేఱు వాఱుచుండఁగఁ

బోలు నె వొరగొడ్డువెంటఁ బోవఁగఁ నమకున్.

283

చ. తమముఖదర్పణంబులు ముగంబుననాసవ పూర్ణ పాత్రలం

దమరఁగఁదోచినిం జలరుహాక్షులు గన్గాని రోహిణీసతీ

రమణుని గంటిరే మనకరంబున సింధురసంబు స్రోలఁగాఁ

బ్రమదమెలర్పనిందుఁబడిపాయఁడుమల్లఁడుప్రమత్తుఁడై.

ఉ. నాచెవిచేరుచుక్క మదపారసలోచన యొప్పియున్నదే

చూచితెగుబ్బచెక్కులను సొంపునుగాటుకతీరు కొప్పునున్

జూచితెయందియల్ మెఱుఁగుచొక్కిటఁ బొల్పు నెతారహార

ము, లావచవిచూచితేనయనవల్లభఁగస్తురిపువ్వుపాన్పునన్.

క. అని వనజముఖులు సొక్కునఁ

దనువెఱుఁగక పలుకుచుండఁ దాఁ జని వినయం

బున మ్రొక్కి సిద్ధురాలిం

గని కరములు మొగిచి భక్తి గడలుకొనంగన్. 236

చ. పతి ననునొల్లఁ డవిభునిఁ బాయుటకోర్వఁగఁజాలనక్కటా
గతియింక నాకు నెద్ది గజగామిని! యానతియిమ్మటంచు దు
ర్మతమున సిద్ధురాలికి గ్రమంబునఁ జెప్పినఁ బెట్టుమందునీ
పతి కిదిపాలతోనిడుము భర్తవశుండగునంచుఁ బల్కుంగన్.

క. ఆమందు వల్లభునకున్

బ్రేమంబునఁ బాలతోడఁ బెట్టిన సధికం

బై మాత్ర దప్ప దప్పియుఁ

దామసమును మేనఁ బొడమెఁ దత్తుణమాత్రన్. 238

క. వలపులమం ది ట్టిడ మొ

క్కులమునఁ బతి సమసెఁ జెమరకాయలు పర్వన్

దొలఁగిరివానం దడియఁగ

నలయఁగ నిర్హతపాత మాననుకరణిన్. 239

తొటక వృత్తము

కవటౌషధ మీశ్రీయఁ గాంతున క

త్యపరాధముతో నిడినందునకే

నపుబల్లివి గమ్మని వాక్పతిపా

పపుజన్తముఁ బొందఁగఁ బంచె ననున్. 240

మ. ధరణీశా! యిదికారణంబున ననాధత్వంబునం బల్లినై

ధరపైఁబుట్టి యనేకదుఃఖములచేతం జిక్కి నే నీపదాం

బురుహస్పర్యనఘంబులందొఱగివిన్నూర్తి సురావాసమున్

గరిమన్గొంచెదనంచుఁబల్కిచనియెన్ గాంతాళిరోరత్నమై.

వ. అని నైమిశారణ్యవాసులైన మునీశ్వరులకు సూతుం
డెఱిగించె నని యటమీఁది పృథ్వాంతం బెట్టి దనిన. 242

కా. ద్రాక్షారామవిహార! హరఘణికాంతా! కాంతచంద్రాగ్ని
నూ, ర్యాక్ష! యక్షయపుణ్య! పుణ్యజనసేవా! సేవ్యకా
కోల కో, లక్షాక్షైకవిదార! దారసురబాలా! బాలవా
చాలచా, రుక్షేమంకరభావ! భావభవగర్వగ్రాహనిర్వాపణా!.

క. పురదైత్యదర్పసంహర!
హర! పర్వతనిలయ! పాపహర! నిర్మలహృత్
సరసీరుహభవ! సనకసు
వరదా! వరదానసదన! వారితమదనా!.

244

అంగజాస్త్రి మనువు త్తము.

అంగజాంగభసితాంగరాగసా
రంగధారఘణిరాజధూమణా
భృంగిపార్షదసుశృత్యశిష్యమా
తంగదైత్యభుజదర్పభంజనా.

245

గద్యము ఇది శ్రీమత్పూర్వతీర్థిర వరప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్ర
పోతయామాత్యపుత్ర సకలజనానందచర్య ప్రాధకవిమల్ల
నార్య ప్రణీతంబైన రుక్మాంగదం బను మహాపుణ్యకథ
యందు పక్షగర్భ నియోగంబున ననేకకూరమృగంబుల
నుద్భవించి సకలజనమనోభయంకరంబుగా వర్తించుటయుఁ
దద్రాజ్యంబునం గల మానవు లెఱుంగ రుక్మాంగదాచనీశు

నకుఁ దదృశ్యతాంతంబు విన్నవించుటయు నమ్మహారాజశేఖ
రుండు జగదుపకారణార్థంబుగా వేటచని యందు ననేకదు
ష్టసత్త్వంబుల వధించి వేటసాలించియరుగుచో వామ దేవ
సంయుమిం గాంచుటయునమ్మహామునియనుమతంబున నిష్ట
కామేశ్వర దేవదర్శనార్థం బనీశ్వరుండు మందరనగంబు
న కరిగి యందు శంకరావాసంబునందు నిండు రేఖామాలి
సమ్ముఖంబున సమ్మోహినికన్యక గాంధర్వవివాహంబునక
వరించి యద్వివ్యలింగంబు నేవించి మోహినీసహిషండ్లై
శైలంబు డిగ్గి చనుటయు గృహగోధికాఖ్యానంబును నన్న
ది తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు సక్తాంగదచరిత్రము

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీధరకుంజలసతతా

గాధకవాణీత యోగగమణీయకళా

నాధసుమందిర హిమవ

ద్భూధరతనయేత దక్షపురిభీమేశా.

1

వ. అవధరింపు మక్కధకుండు శౌనకాదిమహామునులకుంజెప్పె
నట్లు గృహనోధి తనపూర్వజన్మప్రకారం బెఱిగించి శాప
విముక్తయై దివ్యకాంతాసహస్రంబులు గొలుచి దివ్యవి
మానారూఢయై నాకంబున కరిగినపిమ్మట సప్తహిపాల
శేఖరుండు చతురంగబలసమేతుండై.

2

సీ. అగ్రభాగమునఁ బాండ్య విదర్భ కేరళ

పాంచాల బలములు బలసి కొలువ

వెనుకదిక్కున నాటవిక కళింగ పులింద

యవన నై న్యంబు నెయ్యమున నడువ

నుభయపార్శ్వముల గౌళోత్కళ మగ ధాంధ్ర

ఘూర్జర బలములు గూడి నడువ

నడుమ నానాచమూనాయకుల్ భద్రేభ

ఘటలతో ననురక్తి గదసి చనఁగఁ

తే. బార్ధివేంద్రుడు మోహిసీభామతోడ
వరరథారూడుఁ డై మహావైభవమునఁ
గదలెఁ దన్మటభేరిముఖస్వసములు
చేలఁగి యొక్కట దిశలెల్లఁ జెవుడుపడఁగ.

3

సీ. చరణఘట్టనలచే సర్వసహచక్ర
మరవరలై యల్ల నాడుచుండ
గమనవేగముచేతఁ గదిసఁపెంధూళి
నరుణాంశుమండలం బస్తమింపఁ
గరిఘటపై ప్రేలు ఘంటారవములచేఁ
బేర్చి దిగ్భిత్తులు బీటవాఱ
ఘనతరాయుధసముత్కరదీధితులచేత
మెఱయుచూపులుమిఱుమిట్లు గొనఁగ
తే. నడుమనడుమఁ బదార్థముల్ గడిమిఁ దెచ్చి
సముఖమగు భూమిపాలుర సంతసమున
నాదరింపుచు గురుకరహటమగధ
శకమహాప్రసాద్యదేశములు గడచి.

4

మ. చనుచోఁజాగులుమున్నుగాఁజని నిజత్వౌపాలుఁడేతెంచునేఁ
డనిధర్తాంగదుతోడఁజెప్పిన మహాహర్షంబుతోమంత్రులఁ
దనవారిన్ బిలిపించి రాజసగరుం దత్పట్టణంబున్ రయం
బునశృంగార మొనర్పఁబంచికదలెన్ భూనాథునిన్ గానగన్.

బి నవరత్నమయసమున్నతరథావళులతో
గంధదంతావళఘటలతోడ
మానసాశుగ వేగమహితాశ్వతతులతోఁ
జటులవిక్రమవీరభటులతోడ

రుక్మాంగదచరిత్రము

మాక్తికచ్ఛత్రచామరకేశనములతో
 సమరోగ్రవిరుదచిహ్నములతోడ
 సచివ దండాధీశ సామంశస్థపులతోఁ
 గవి గాయ కార్థి మాగధులతోడఁ

తే. గదలి ధర్మాంగదుఁడు నిజహ్లాధవునకు
 నెదురుగాఁ జని ధరణీతలేంద్రుపాద
 నలిసముల కర్థి దండప్రణామశతము
 లాచరించిన తనయుని హర్ష మొదవ.

6

ఉ. దీవన లిచ్చి రమ్మ కులదీపక! యంచును గౌఁగిలించి యా
 భూవరుఁ డాదరం బెసఁగఁబుత్తుని గాంచి తనూజ! సేమమే
 దేవులకుఁ ధరిత్రికి సుధీజన బాంధవ విప్ర దాస దా
 సీ వివిధాశ్రితావళికిఁ జేయుదురే భవదాజ్ఞ భూప్రజల్. 7

వ. అని యెల్లవారల సేమంబులుం దెలియ నడిగి మోహినిం
 జూపి గాంధర్వవివాహంబున నిక్కన్యకారత్నంబు మంద
 రాచలంబున వరియించి తెచ్చినవాఁడ ఇదిబ్రహ్మమానస
 పుత్రి. నీకు జనయిత్రి యగుంగావున నివ్వధూమణికి దండ
 ప్రణామంబు లాచరించి భయభక్తితాత్పర్యుండవైతోడు
 గొనిపోయి నాగరసముచితం బగు తావునం బ్రయత్నం
 బున విడియింపు మని యప్పగించిన నతం డట్లకాక యని
 వినయమ్ముగా నవ్వుహాదేవికి దండప్రణామంబు లాచరించి
 యక్కాంతాతిలకంబు గొని చనియె. అంత రుక్మాంగద
 మహీపాలుండు.

8

సీ. బిరుదప్రతాపవిస్ఫురితప్రబంధముల్
 వందిమాగధులు చెన్నొండఁ జదువ

లలితస్వరమునఁ గల్యాణముల్ పాడుచుఁ

జేరి పుణ్యాంగనల్ నేస లిడఁగ

నగ్రజన్ములు మాక్తికాక్షిత ల్బలుచు

వేదనుంత్రిముల దీవింపుచుండ

వేత్తహస్తు లనేకవిధముల నుభయపా

ర్శ్యములందు సందడుల్ జరుపుచుండ

తే భద్రదంతావళము నెక్కి పార్థివుండు

మాక్తికచ్ఛత్రములనీడ మందయాన

మునఁ బురంబుఁ బ్రవేశించి కనకరత్న

హర్ష్యశోభితరాజగృహంబు గదిసి

9

తే భద్రదంతావళము డిగ్గి పార్థివేంద్రుఁ

డవుడు పాంచాలభూపాలు హస్త మూఁది

యరిగి నవరత్నఖచితసింహాసనమున

విభవ మలరంగఁ గొలుపున్న వేళయందు.

10

సీ. పద్మరాగనవీనపాత్రితప్రభలకుఁ

గంనఖద్యుతులు శృంగార మొసఁగఁ

దిన్ననై విలసిల్లు దీపదీపులకును

గలికికన్నులడాలు చెలు వొనర్చ

ఘనసారవర్తికాకలితగంధమునకుఁ

దనుసారభంబు మోదంబునేయ

మధురమంగళగీతమహితనాదములకుఁ

గరకంకణధ్వనుల్ గరిమ యిడఁగ

తే. మెఱుఁగుఁజెక్కుల కాంతులు నెఱయఁ బర్వ

వజ్రతాటంకరుచులకు వన్నెవెట్ట

వారిజానన లపుడు నివాళు లొసఁగి
రమ్మహీపాలునకుఁ బ్రయత్నము లలర.

11

క. అంతఃగిపురమునకుం జని

సంతసమున నాత్మసతుల సంధ్యావళి భూ
కాంతుండు చూచి వారల

నెంతయు గారవముఁ జేసి యిట్లని పలికె.

12

మత్త. ఓ సఖమణులార! చెప్పెద నొక్కమాట వినుండు నే
నాసదాశివుఁడ్రాల మోహిని నంబుజాయతనేత్రి ను
ల్లాస మొప్పు వరించి దానితలంపులోన మెలంగఁగా
బాసచేసినవాడ మందరపర్వతాలయ వేదికన్.

13

మత్త. పంచబాణుని సాయకంబుల బాధకోర్వఁగఁజాల కే
నంచయాన వరించువేళ నొకప్పుడు మిముఁగూడి వ
ర్తించఁ గాదని యింతి నన్నుఁ బ్రతిష్ఠఁ జేసిన నట్ల కా
వించఁ బాల్పడినాడ నట్లొనరించఁగాఁదగు మీరలు.

14

క. అని పలికిన ప్రాణేశుని

సునిశితవాక్యములు నాత్మ సారఁగాడిన నా
వనజాతపత్రనేత్రలు

తనువుఁ గంపమును భయముఁ దలకొని నిగుడన్.

15

స్తీ. కారుక్రమ్మెఱుఁగులో కనకంపుబాహులో

శంబరాంతకుఁ బుష్పసాయకములొ

కలికిరాచిలుకలో కంతుదీపంబులో

లలిమించు నవకల్పలతికలొక్కొ

రాయంచకొదమలో రతిపువ్వుబంతులో

శ్రీఁ దనర్చిన చంద్రరేఖలొక్కొ

నవ్యరత్నంబులో ననవిల్తునాతులో

శృంగారరసరూపజీవకళలొ

తే. యనంగ జెలువారు రుక్మాంగదావనీశు
సతులు నూర్వరు నొక్కట ధృతి గలంగి
యవనినాయకుఁ జూచి నెయ్యంబుతోడ
ననధరింపుము దేవ! మహానుభావ!

16

సీ. దరహాసముల నొక్కతరుణీలలామంబు

మధురభాషల నొక్కనుచ్చకంటి

సయ్యాటముల నొక్కచంద్ర బింబానన

ననురక్తి నొకవిద్రుమాధిరోష్ఠిఁ

కరుణాకటాక్షవీక్షణ నొకపువ్వుబోణి

జన విచ్చి యొక్క యజ్ఞాతగంధిఁ

గస్తూరిపంకమంగముసలం దొకయింతిఁ

దాంబూల మిడి యొక్కతరళనయన

జే. నర్మి లిగిరొత్త నీరీతి నాదరింతు

బహువిధంబుల మమ్ముఁ దాత్పర్య మెసంగ

దేవ! నీకూర్తి భార్యలత్రోవఁ దక్కి

దక్కనేటికి నొకసుధాధామముఖికి.

17

చ. పతియసురాగ మొంది ప్రియభామలనెందఱఁ బెండ్లియాడి

నన్, సతులకుసన్తుతింపఁదగుఁజంచలనేత్రులఁ దొంటిభాను

లన్, క్షీతివర! మానఁగాఁదగునెచిత్తమునన్ గృపలేక మా

మనో, గతులు గలంగుచున్నయవి కామినికై యిటుసేయ

ధర్మమే.

18

ఆ. నృపవరేణ్య! మోహినీకాంత మాకంటె
నెంత చక్కనిది యిదేల భ్రమయ
వెంత యొక్కచూపు వేటొక్కచవి యగు
నన్నవలుకు నిక్కమయ్యే నేడు. 19

క. ఏమిటికి నీదుమతికిని
రామైతని మమ్ము విడువరాదని యెంతే
బ్రేమం జెప్పిన విన విటు
మామాటలు పెరటిచెట్టు మందగునె నృపా! 20

క. రాజాధిప నీకగుణకు
భాజనమగు మమ్ము నిల్లుపలికిన మే మే
యోజ నినుఁ బాయనేర్తుము
జాజులు మంగళమునందుఁ జనునే వేచున్. 21

ఉ. ఈయగురాకుఁబోడిబలెనే మము సిందఱ గారవింపు ధూ
నాయక! నీవు మమ్ము జతనంబున మాని చరించెదే తృణ
ప్రాయముగాఁగఁ బ్రాణములఁ బట్టి విసర్జన నేతు మిప్పుడే
యీయొడ నీవు కిన్గొనమి నీతకుమిక్కిలి లోతుగల్గునే. 22

క. అన విని సంధ్యావళి యు
వ్వనితలఁ గదియంగ నరిగి వసుధాధీశున్
జనునే యీక్రియఁ బలుకఁగ
విసయంబును భయము భక్తి వీటిన్ బోవన్. 23

ఉ. భూపతి మందరాద్రిఁబువుఁబోడి వనించిత తేకమున్న యే
రూపునఁబల్కినందగువరుండుప్రియాంగనఁ బెండ్లియాడికా
మోషనవీనభోగములఁ బొందెడుఁబో సతులార! మీరలీ
పాపపుమాట లాడుదురె పాతెడునీళ్ళకుఁ గట్టవేతురే. 24

ఆ ఆదరింప నొంప నంగనామణులకుఁ
గర్త భర్తగాక క్రమము దప్పి
సతుల కెట్లు సెల్లుఁ జానఁ బ్రాణేశ్వరు
నాజ్ఞ లేక ధృతి నవజ్ఞ చేసి. 25

క. పతి వేటొకసతిపైఁ బ్రియ
రతి నుండఁగ నోర్వ కంతరాయంబు మనో
గతిఁ దలఁచెనేని నాసతి
యతిశయసకమునఁ గూలు సంప్ర మునీంద్రుల్. 26

క. పతిచి త్తము నొగిలించుట
పతిమాటకు మాటుమాటపలుకుట కినుకక
బతి నేమేనియు నాడుట
సతికి గొఱగాదు దురితసంచయ మొనవుక. 7

క. కోరి కులస్త్రీపతిఁ బ్రియ
దారాన్వితుఁడైనఁ గినుకఁ దక్కి మదిఁ బ్రియం
బారఁగఁ జరియించుట బం
గారమునకుఁ బరిమళంబు గలుగుట సుమ్మీ!. 28

క. ఈమానినిపై మోహం
బీమనుజాక్షిశ్వరునకు నెన్నాళ్లొ సుఖ
యీమహిమ లెన్నిచూచెద
లేమిటికిం దమకమంద నింతటిబోనక. 29

ప. అని సంధ్యావళిదేవి పతివ్రతాధర్మంబు దెలియఁజెప్పి
యవ్వధూరత్నంబుల మనఃభేదంబులు మాన్పి ధైర్యం బవ
లంబించి యుందునట్లుగాఁ బ్రబోధించిన సన్తుదం బంది

యిందుండనలు తమతమ నివాసంబులకుం జనినసమ
యంబున. 30

మానిని.

ఆవసుధాధిపుఁ డంగనలందఱునాత్మగృహంబుల కేగిన సం
ధ్యానళిఁబిల్చి ప్రియంబలరార సమంచితవస్తువిభూషణ వ
స్త్రావళియుఁ ఘనసారసుగంధమునాదరణఁ గృపచేసిననిం
దీవరనేత్రియుభర్తయునుజ్ఞఁజనెఁ భవనాంతరసీమలకుఁ.

వ. అంత

32

లయగ్రాహి. బంగరువు మేడలఁ బొసంగుమణివేదికలఁ

జెంగలువపానువులనుం గదలికా నా
రంగ వకుళామృతరులం గలయ నాలయము
లంగముల కైరవరిథాంగ శుకచంచ
ద్భ్రంగ కమలాకరములం గుసుమమంజరుల
సంగనయు రాజకులపుంగవుఁడు గాఢా
లింగసముఖస్ఫుదసంగసుఖతంత్రముల
సంగరసుఖించిరి తలంగ కమర క్షిణి.

83

క. చరియించిరి గోమేధిక

మరకత వైడూర్య నీల మాక్తిక వజ్రం
కుర వువ్యరాగ విద్యుమ
కురువిందపుమేడలందుఁ గోమలి పతియున్.

84

సీ. మంజుష్ఠతెఱ పట్టెమంచంబు తలగడ

విగులపానుపు నట్టివేల్లసురఁటి
పట్టుచందువ జాలవల్లి కే బాగాల
పెట్టె సంబెళగచ్చు వీట బరణి

నిలువుటద్దము పైఁడిజలపోసనము వీణె
సరిగొప్పపశ్యెంబు సానగిండి
గాజుపింగాణిగిల్కలపావ లడపంబు
వన్నెలగిన్నె పార్వంబు చిలుక

తే. తమ్మపడిగెము దివ్వె చిత్తరువుకూట
మగరుధూపంబు పువ్వులయగరుసార
పరిమళము తెల్లఁ గొల్లలై పరఁగుచోట్లఁ
బతియు సతియును గ్రీడించి రతులగతుల.

35

సీ. జలకంబునకు వాంఛ నలుపఁ డంగనమేని
కస్తూరిచెమటలఁ గలయఁదోఁగి
ఘనసారగంధపంకముఁ దేరిచూడఁడు
సతియూర్పుకమ్మనానల సొలసి
నీరాంజనంబు మన్నింపఁడు విద్యుల్ల
తాక్షిచూపునివాళులందు నలరి
వడ్డసాన్నములకై చన డింతియధ రామృ
తంబున నాప్యాయనంబు నొంది

తే. యఖిలభోగంబు లభ్యాతముఖయె కాఁగ
బాలికానుణిఁ గూడి యప్పార్థివుండు
తెల్లవారుట రాత్రి, యే తెంచుటయును
మఱచి నిధువనకేళిసన్నదము నొందె

36

సీ. జలరుహాయతనేత్రి చక్కఁగాఁ జూచినఁ
దిలకమై పులకించుఁ బాలుపు మిగుల
మెలఁతకన్తురియూర్పు మేనుసోఁకినయంతఁ
గలిగొట్టుకై వడిఁ గలికలొత్తుఁ

దలిరాకుఁజోడిపాదము చక్కఁదాఁకిన
 గరిమ నశోకమై సిరుల నలరుఁ
 గాంత గుబ్బలు మోవఁగాఁ గాఁగిలించిన
 గురువక్త్రీయ వేడ్కఁ గొనలుసాఁగు
 తే. మగువ కొనగోరఁ జెనకిన మావిమోఁక
 కరణి వికసించు సర్వాంగకములు నలర
 రాగమున నున్నఁ గని యనురాగ మొందుఁ
 జంపకములీల సతిఁ జూచి జగతివిభుఁడు.

37

క. అలుగఁ డొకనాఁడు భామిని
 యలిగిన భయమందు మాట కడ్డం బాడం
 డలివేణిఁ బాసి నిముసము
 నిలువం డొకచోట నృపతి నెయ్యమువేర్చి

38

ఉ. ఆసమయంబునందు శరదాగమనుయ్యెనభంబు తారలు
 భాసురమైతనర్చె సితభానుఁడు కాంతివహించె నాలపో
 జేసరరేగె బిల్లిబిస రేవువహించె ఘనప్రతాపముల్
 పాసిచన్గ విభావరులఁ బర్వెదుమారచయంబు లెల్లెడన్.

ఆ. పండ్ల దొండముక్కు పడి రాజనం బొప్పె
 నితరసస్యసమితి యెన్ను వంచె
 నదులు డొంకె కాలినడలయ్యె నయ్యెడఁ
 బంక మింకె నీరు పలచనయ్యె.

40

ఆ.వరగఁ బెరిగె తెల్లు గరగరగాఁ బూచెఁ
 గ్రముకతరువు లఱలు గడుగఁ బడియె
 తాను పర్ణి శుక్తితతి ముత్యములగర్భ
 ములు వహించె జంద్రికలు దసర్పె.

41

క. కలువలు బంధూకంబులు

కలగొన వికసనము నొందె కాఁసరగాఢ్

జలజవనంబులు దొంగలును

బులినంబులు కొలఁకులందుఁ బొలుపు వహించెన్. 42

తరల. సకలధాన్యసమృద్ధిచేతఁ బ్రసన్నకౌముదిచే సుధో

దకముచే ననుకూలపర్వ వితానశీతహిమంబుచే

సెకలుచల్లనిలేతయెండలచేత వేడుక నేయఁగా

నకట సాటియె కాముల్ శరదాగమంబున కెయ్యెడన్.

చ. జలనిధి నిద్ర మేల్కొనిన శౌరి భజింప శరత్తు వచ్చెనా

నలికులగీతముల్ పృథుసమంచితసారసకంఠ కాహళుల్

జలజసితాతపత్రములు సన్నతకీరవచోనుతుల్ మరా

శతులితచామరంబులు విలాసములన్ విలసిల్లె నల్లెడన్. 44

క. కార్తికమాసము ధరణిఁ బ్ర

వర్తిల్లె ననంతరంబ వసుధేశునిస

త్కిర్తికి నుపమింపఁగఁ ద

త్కిర్తికి గనుపట్టె గేతకీవిరు లమరెన్.

45

క. కేల్పులు మ్రొక్కఁగ ఘణిపతి

తల్పుఁడు మేల్కొంచె నారిదస్సుటవీణా

కల్పసుగానము కల్లా

కల్పంబై యమృతరసము గడలుకొనంగన్.

46

క. ఆకార్తికసితపక్ష

ప్రాకటదశమీప్రభాతభాసురవేళన్

జేకొని తలవరు లప్పురి

నేకాదశి యెల్లివచ్చె నిదె వినుఁ డంచున్.

47

ఉ ఏనుఁగు నెక్కి భేరిమొరయింపుచు నిస్సహణాదిభేరిని
స్సాన్వనము లుల్లసిల్ల జలజాతహితేందువిశాలవీధులన్
మానుగఁ జాటువాక్యములు మానవనాయకుఁ డాలకించిబి
ట్టూనినశ్శీతిఁ గేల్వదలి యుగ్ధలికాఁగిలి వీడఁ గ్రక్కునన్.

క. శయ్య దిగివచ్చి భూస్థలిఁ
జయ్యనఁ గూర్చుండి విష్ణుసంస్కరణముఁ దా
నయ్యెడఁ జేయఁగ విని య
త్తొయ్యలి యలుకయును సిగ్గుదొట్టుకొనంగన్. 49

సీ. నిండుఁజెందురుమించు నెలఁత నెమ్మోముతో
రాజీనమును ముకుగమును సరియె
పవడరిబు నిరసించు బాలకెమ్మోవితో
బంధూకమును బింబఫలము సరియె
మరుబాణములమీఱు మగువనేత్రములతోఁ
గలువరేకులు బేడిసలును సరియె
వజ్రకాంతి జయించు ననితమేచాయతోఁ
జంపకద్యుతియుఁ జంచలము సరియె

తే. పసిడికుండల సిరిసించు పద్మగంధి
ఘనకుచంబుల సరియె జక్కవలు గిరులు
ననఁగఁ ద్రిభువనసౌందర్య మతిశయిల్లు
మోహినీకాంత యాత్మేళు మొగముఁ జూచి. 50

సీ. అడుగుఁదమ్ములు సోఁకి యవనీతలంబెల్లఁ
గుంకుమప్రభల నలంకరింప
ఘనకుచంబుల మించుగముల నెల్లెడలను
బంగారునిగ్గులు ప్రబలఁజేయ

మెఱుంగుఁజక్కలదీ ప్తిమించి దిక్చక్రంబు
 విద్యుల్లతాతతివిధ మెలర్ప
 చికురభారమునఁ జేర్చినచిహ్నుచీకటి
 గగనంబు హరినీలగతిఁ దనర్ప
 టే. శయ్య దిగివచ్చి నునుమేనిసౌరభంబు
 జోడుపుట్టుచునుండఁ గన్తూరిమృగము
 సంచరించువిధంబున నరసగతులఁ
 బరిధవింపంగ మోహినీభామ యపుడు. 51

క. ప్రిదిలినపట్టాంశుకమును
 వదలినకబరీభరంబు వడి నిరుగేలక
 బదిలంబుగ సనరించుచు
 సుదతీమణివచ్చె రాజసుందరుఁ గదియన్. 52

ఉ. ఎచ్చిన్పాపాలుఁజూచి జనవల్లభ! నాదెసమోహమంతయున్
 బొచ్చెముచేసి నన్నునొకపోకకుఁగైకొన కివ్వధంబునక
 జెచ్చెర నేఁగుదెంచి హరిచింతనఁజేసెద విందు శాత్త్వలో
 నచ్చెరుపయ్యెడిక మొరగ కంతయు నాకెఱుంగంగఁజెప్పు

క. వల్లభ! రతితంత్రము శ్రీ [మా. 53
 వల్లభుచింతనము సలుప వాంఛించెదు నీ
 యుల్లంబునందుఁ గంటిని
 విల్లు వెలఁగకాయఁ బూన వెఱవై యున్నే. 54

క. ఆమచ్చిక లాకలయిక
 లామోహము లాప్రియంబు లాసౌఖ్యములున్
 భూమిశ! తలఁపవలదో
 నామీఁది మమత్వ ముడుగ నాయమె నీకున్. 55

వ. అనవుడు నా రాజశేఖరుండు మోహినీకాంత కిట్లనియె.

క. ఓజలజానన! నీవై
నోజన్ బైకొనలుసాగి యొప్పినమోహ
శ్రీ జాట నింతవడిలో
జాజలపరిమళమే? మెఱుంగె? జలదవ్రజమే? 57

క. నాకేల దాచ వినుమా
నా కేలా మోహనాంగి నా కీదివసం
బేకాంతలఁ గవయఁగ రా
దేకాదశి విష్ణుదేవు నెదలోఁ గొల్తు. 58

క. ఓవల్లభ ! నీవును నా
శ్రీవల్లభ నాశ్రయింపు చిరతరథక్తి
భావింప నాకృపాసిధి
సేవించినవారి కబ్బుఁ జిరతరసుఖముల్. 59

చ. తలఁచినఁజాలు శ్రీవిభునిఁ దామరనాథుని నాత్మలోపలన్
నిలిపినఁజాలు నీలమణినీరదవడ్లుని నామవర్ణనల్
సలికినఁ జాలు శౌరిసదసంకరుహంబులు భక్తితోడుతన్
గొలిచినఁజాలుఁ జేఁజునకుంతిసౌఖ్యము లంబుజాననా!.

మ. హరియే దైవము శౌరిఁజెప్పినదియే యర్థంబు ధర్మంబుశ్రీ
ధరునింగూర్చిజపించునట్టిదియే మంత్రంబుచ్యుతారాధనల్
చరియింపంగలదేవ్రతంబు కరిరతాశీలు నానాకథా
పరిపూర్ణంబగునట్టిదేచదువు శంపాభాసురాలోకనా! 61

క. హరిభక్తిబోల భక్తియు
హరిభక్తులఁబోలఁ బుణ్య లచ్యుతుఁబోలన్

బరత త్వం బగుడై వము
హరినామమూఁబోల మంత్ర మవనిం గలదే. 62

ప. అనుటయు నమ్రోహినీకాంత మహీకాంతున కిట్లనియె.

క. కంసారిఁ గొలువ నేటికి
సంసారసుఖంబుకొఱకు శంబరమనుపి
ధ్వంస ఘృణ డంగనాభిరి
రంసాసంశోభితులకు రాజై యుండెన్. 64

క. ఈడెన్నరాని సురత
క్రీడాసౌఖ్యంబు లెడలి కృష్ణవ్రతచ
శ్యాడంబరములఁ దగులుట
యోడ విడిచి వదరుపట్టు టుర్వీనాథా !. 65

చ. ఇంగలమానవావలికి నెల్లి నొకప్పుడఁ జర్చనేయఁగా
వలపులరాచవాడె కొలువందగుడై వము మేనుబాయుటే
సలలితమైన ధర్మమని చాటెడియాగమవాక్యపద్ధతుల్
వలచె తలంపఁ జిత్తమున వారిజబాంధివసంశవర్ధనా !. 66

క. గడియయు నినుఁ బాయంగా
నొడఁబడదు మదీయచిత్త ముర్వీశ్వర! నీ
పడఁతులకు వెఱచి దినములు
గడుపం బూనుటలు నాకుఁ గానఁగవచ్చెన్. 67

లయగ్రాహి ఆలయములందు నిజబాలురు కుటుంబినియు
జాలిఁ బడుచుండఁగను శైలగుహలందున్
బేలనఁగనుండి కకపాలయుఁ గుశాసనము
కేల నొకదండమును వ్రేలితుద దర్భల్

పోల ధరియించి మృగజాలములఁ గూడి ఫల
 మూలములు పర్ణములు గాలియు భుజింపఁ
 జాలి చరియించు మునిలీల సుపవాసముల
 కేల మదిఁ గోరెడు నృపాలకులచంద్రా!

68

సీ. పసిడికొప్పైరిలందుఁ బన్నీటజలకంబు
 లాత్మేశ! యిరుప్రద్దు నాడఁగలిగి
 ఘనసారకస్తూరికాగంధసారంబు
 లవనీశ! నెఱయంగ నలఁదఁగలిగి
 యమృతదివ్యాన్నంబు ననయంబుఁ దృప్తిగా
 క్షీలిత లేశ్వర! యారగింపఁగలిగి
 మృదుతల్పమున నన్ను గదియఁ గౌగిటఁ గ్రుచ్చి
 నృపకు లేశ్వర! శయనింపఁగలిగి

తే. మడుగులను గ్రుంకఁ దిరుసున్న మై నలంఠ
 నుపవసింపఁగ జాగరం బుండఁ గోరె
 దధిప! నామెచ్చుకాదు నీయడుగులాస
 వలువ దుపవాసములమీఁది వాంఛ లుడుగు.

69

సీ. పట్టెమంచముమీఁదఁ బరిరంభణము సేయు
 మమరంగ వీళ్ళలో ననువు నెఱవు
 మువనసంబులయందు నిపుణత్వములు చూపు
 మలరుఁబాన్పులయందు నాదరింపు
 కేళీగృహములందుఁ గ్రీడించు చనవిచ్చి
 పూజపరములలోఁ బుజ్జగించు
 తూగుటుయ్యెలలలోఁ దొరకించు సౌఖ్యంబు
 గచ్చుటోవడులలోఁ గలసి మెలఁగు

తే. మేలములు చూపు ముత్యాలమేడలందు
భావ గులరింపు మురువంపుఁబందికలను
వేడుకలు చూపు శశికాంతవేదులందు
విరహమున కోర్వఁగాఁజాల ధరణిపాల!.

70

ఉ. ఎన్నఁడునన్నఁ బాసియొకయింతయునుండనటంచు బాసయ
పున్నగ రాజహరువనపద్మము లొద్ద నొనర్చి తెచ్చి నా
కన్నెఱికంబుఁ జూరఁగొని కామునిబారికిఁ ద్రోచి నన్ను నీ
విన్నివిధంబులందుఁ జరియింపఁదలంచుట ధర్మమే నృపా!.

ఉ. ఆడినమాటఁ దప్పకు ధరాధిపు లెన్నఁడునంచు నమ్మి నీ
తోడ వివాహమై ప్రియముతో నరుదెంచితిఁగాక కల్ల లి
ట్లాడుట లేనెఱుంగుదు నె యక్కట సత్యమువీటిఁబుచ్చినేఁ
డూడెడుబాడఁజొచ్చితి నృపోత్తమ! యేనికనుండ నీకడఁ.

క. పంచాసనుసేవకు దూ
రించితి రతితంత్రములకు రిత్తుకు రిత్తే
పంచనఁ బొందితి నిన్ను వ
రించుట రెంటికినిజెడ్డ రేవణకరణిఁ.

73

క. ఏకతమ మందరంబున
శ్రీకంఠునిపాదసేవ సేయక కట్టా!
నీకడ నా కేల వృధా
పాకం బిటుతెండు నా కుపాసము చెడఁగఁ.

74

క. అలయింపఁగలంతయు న
న్నలయించితి చాలు మందరాద్రికిఁ జని య
మృలహరుఁ గొలిచెద నేలా
కలిపోసినవెనుక నుట్లు గనుఁగొనఁగ నృపా!.

75

ఆ. అనుచు విభుని దూరి యంగనామణి రాజుఁ
బాసి నాలుగై దువదము లగుగ
భక్తియును భయంబుఁ బ్రబు సంధ్యావలీ
చంద్రవదన సరభసంబుతోడ.

76

సీ. దవలిమస్థైలమ్రోత రవణిగు మంజీర
మంజులరవముతోడం జెలంగఁ
గలితకంకణార్పుణత్కారంబు మొలనూలి
మొరవంపు మురువుతో ముద్దుగురియ
నవరత్నకీలితోన్నతమైన రవికెపై
వలిచన్నుంగన దీపు లలమిఁకొనఁగఁ
దాటంకవజ్రసుందరరోచును మించి
మెఱుంగుఁజెక్కులకాంతి మేలమాడ

త్రే. జఘనభరమునఁ గొండీగె జలదరింప
నటనయానంబు కొదమరాయంచగమికి
విందునేయంగఁ జనుదెంచి వినయసరణిఁ
బలికెఁ జంద్రాస్య మోహినీభామతోడ.

77

క. నలినజమానసపుత్రిని
ఊలఁపఁగ నీవెఱుంగనట్టి ధర్మాధర్మం
బులు గలవె యితరభామల
వలెఁ బలుకఁగ నేల నీకు వనజదళాక్షి!

78

క. పతి భక్తితోడఁ జరపెడు
వ్రతములు వలదనెడునట్టి వనితలు గలరే!
పతిమాట కడుగు దప్పక
సతులకు ననుకూలబుద్ధిఁ జరియింపఁ దగున్.

79

క. ఏమియు నెఱుంగనిభామిను

లేమేనియు నంద్రుగాక యెఱుకగలిగియున్

బామరభామలకై వడిఁ

గోమలి! యిట్లాడ నీకుఁ గూడు నె యకటా!.

80

సీ. తలఁపులో నాత్మేశు దైవంబుమాఱుగాఁ

దరలాక్షి యనుర క్తి దలఁపవలయు

విభుఁడు చెప్పినమాట వేదమంత్రంబుగా

నెలఁత నెమ్మనమున నిలుపవలయు

నధిపతి నియమించినది నిజవ్రతముగా

జలరుహాయతనేత్ర సలుపవలయుఁ

జెలువుఁ డాదరణ నిచ్చిన పదార్థము పది

వేలుగా నాత్మ భావింపవలయు

తే. వలయుఁ బ్రియమునఁ బెనిమిటివంకవారిఁ

బ్రాణబంధులుగాఁ జూడ భామినులకు

వలవ దధిపతి పగవారివలన మైత్రి

సేయ నెన్నండుఁ జూడ రాజీవముఖి.

81

సీ. అభ్యంగనముసేసి యాత్మేశు నుజ్జోద

కములఁ దీగ్ధం బార్పఁగానువలయుఁ

బలిచి త మెఱిఁగి యేర్పడఁ గూడుఁగూరలు

వేళతోడుత నె కావింపవలయు

వివిధపక్వాన్నముల్ వేర్వేఱ వండించి

ప్రియునకు భుజియింపఁ బెట్టవలయుఁ

దద్భుక్తకేశవమై తనరు సుచ్చిష్టాన్న

మింపుతోడుత నారగింపవలయు

తే. శయ్య విడలించి పైచీరె చక్కఁబఱచి
పురుషుఁ బవళింపఁ జేసి తాంబూల మొసఁగి
యూరుపుల నుంచి పాదంబు లొత్తియొత్తి
పిదప నిద్రింపఁ వగుఁ జంద్రబింబముఖి.

82

సీ. మందెమేలములై న మాటలాడఁగరాదు
యెదురుమంచము పూనికి నెక్కరాదు
ముదలవెట్టక వీసమును వ్యయింపఁగరాదు
కోపించెనని మదిఁ గుందరాదు
సొమ్ము వెట్టఁడటంచు సొలసి వల్కఁగరాదు
చెలువుఁ గైకొనికాని కలయరాదు
సంభోగమునఁగాని చనవు నూపఁగరాదు
కులటతో ననురక్తిఁ గూడరాదు

తే. తెల్లవారినపిదప నిద్రింపరాదు
కుడువరా దధిపతికి ముఁ గూడుగూర
యన్యపురుషులతో హాస్య మాడరాదు
మఱపుతో నైన నొకనాఁడు మానినులకు.

83

చ. వ్రతములు సల్పి వల్వి దుపవాసములంగృహియింపవట్లు సం
తతమును దీర్ఘసేవలకుఁ దాఁ జనవల్విదు దేవతార్చనల్
ప్రతిభ నొనర్పఁగా వలదు పంకరుహాయతచారునేత్రికిఁ
బరినిజభక్తిఁ దా విడిచి పామరయై సరకంబునక బడున్. 84

తే. కనకశైలంబు తలయంపిగా శయించి
చిదిపి దా లేరఁబోయిన చెలువుగాదె
యిహాపరము లిచ్చు పతిభక్తి నెడలి యతివ
యొందువిధమున మోక్షంబు నొందఁ జనుట.

85

క. పతి లేమి నొందినప్పుడు

నతిశయరోగముల డస్సినప్పుడును జరా
న్వీతుఁ డైనయపుడుఁ బాయక

సతికిం బతినేవ ధక్తిఁ జలువఁగవలయున్.

86

సీ. పుష్పగంధికిఁ గల్పభూజంబు పతిభక్తి

సుదతికిఁ బ్రియుపూజ శోభనంబు

ధవళలోచనకుఁ జింతామణి పతిభక్తి

యింతికిఁ బతినేవ యిష్టసిద్ధి

సితపద్మముఖికి సందేపని పతిభక్తి

సతికి నాధునికూర్చి జన్మఫలము

మానినీమణికి నిదానంబు పతిభక్తి

భార్యకుఁ బతిదయ పసిఁడిమూట

తే. కావున మృగాక్షి పతిభక్తికలిమిఁ జేసి

యమర గంధర్వ సిద్ధ విద్యాధి రోర

గాంబుజాస్యలకంబై నత్యంతమహిమ

నూర్జితైశ్వర్యశుభముల నొందు నెపుడు.

87

చ. పెనిమిటి యన్య కామినులఁ బ్రీతి వరించిన నాత్మలోపలన్

గినుకవహింపరాదు సతికిన్ బతికిన్ బ్రియమైన యట్లుగా

వనిత చరింపఁగావలయు నల్ల భుఁ డల్కవహించియుండినన్

దనపతిశయ్యచేరువను దాఁ దగు భూసలిఁ బవ్వళింపఁగన్.

మ. పర దేశంబు విభుండు చన్నపిదపన్ బ్రాణేశురాకన్ నిరం

తరమున్ గోరుచు మేనుమాసిచెవులన్ల క్కాకులున్ జేతులం

సారిదిం గాజులు నల్ల పూసలఱుత్ గాపట్టుచుండంగ నుం

దరియక్షింతలబొట్టునుంబసవుమోదంబొప్పుదాల్పందగున్.

చ. పెనిమిటిలేనిభామినులఁ బ్రీతిఁగనుంగొన దోష మర్థితో
ననయముత్తీర్థనేవలునుహఃప్రతముల్ నుపవాసముల్ ప్రియం
బుననొసరించియుఁ విధనవోలదు నాథుఁడుగల్గియున్నయం
గనయరకాలిధూళి నధికంబగు పావనపుణ్యసంపదల్. 90

సీ. కామినీమణికి మంగళసూత్రమేచాలు
శృంగారముల కెల్లఁ జెలువొనర్ప
ధవళలోచనకు నైదువత్తిసంబేచాలు
వైభవంబుల కెల్ల వన్నె వెట్ట
నంబుజాననకుఁ బుణ్యస్త్రితనమే చాలు
రాజసంబుల కెల్లఁ దేజమొసఁగ
సతికి నాథుఁడు దృఢస్థితి నుండుటయే చాలు
భాగ్యలక్ష్మీల కెల్లఁ బ్రభ యొనర్ప

తే నెన్నిజన్మంబులందుఁ బద్మేశ్వరిలకుఁ
బతిహితంబునకంటె శోభనము గలదె
యిహపరము లిచ్చు హృదయేశుమహిమ దెలియ
కధిపుతో వాడు లుడువఁగా నర్హమగునె. 91

క. పతి నలిగించుట దోషము
పతితో నలుగుటయు మిగులఁ బాపము సతికిఁ
బతిగడచినఁ బతితోడనె
చితిలోఁ బడవలయుఁ దగదు జీవింపంగఁ. 92

క. ధవుఁడుగల యన్నిదినములు
ధవళాక్షికి భోగ భాగ్య ధర్మము లొనర్చు
ధవుఁ డెడలిసపిమ్మట సతి
శవ మేటికి దానిరూపసంపదగరిమల్. 93

క. చిచ్చురికినసతి కెదురుగ
వచ్చు విమానములు ప్రాణవల్లభుతోడఁ
మచ్చుగ భోగించును దివి
నచ్చరలేమలు భజింప నజకల్పంబుల్. 94

సీ. బలభేదిసతు లాతపత్రముల్ ధరియింపఁ
బావకస్త్రీ లడపములు దాల్చి
శమనభామినులు వింజామరంబులు వీవ
దైత్యసుందరులు సందడుబడియ
వరుణకామినులు కైవారముల్ నేయంగ
గాలిలేమలు పాదుకలు ఘటింప
ధనదకాంతలు రత్నదర్పణంబులు చూప
శూలిబాలికలు నివాళు లొసంగ
జే. గరుడ గంధర్వ పన్నగాంగనలు గొలువ
నగ్నిముఖముల వెడలిని యలరుఁబోణి
మగనితోఁ గూడ దివ్యవిమాన మెక్కి
స్వర్గమున నుండు నత్యంతవైభవమున. 95

క. పెనిమిటితోఁ జితి నురికిన
వనజాననమహిమఁ బొగడవచ్చునె లక్ష్మీ
వనితామణితోడలపయి
జనువున వనియించు రాజసము తఱుకొత్తఁ. 96

క. పెనిమిటి చెప్పినకై వడిఁ
జననొల్లనిభామ సరకశతములఁ గూలు
వనజాతనేత్ర! చెప్పెద
వినుమా నీకొక్కకథ సవిస్తారముగఁ. 97

సీ. పదియును రెండేండ్ల ప్రాయంబుదాసనై
 యింతి నే నాపుట్టినింట నుండ
 మాతండ్రి పనిపూని మనుజుఁ డొక్కరుఁ డొక
 కావ్యంబుఁ జీరఁ దత్కావ్యమధ్య
 ముననుండి యెగసి గ్రక్కున నొక్కకీటంబు
 భూమిపైఁ బడిన నాపుర్వుఁ జూచి
 కాకులు పఱఁగి చీకాకు నేయంగ నేఁ
 బఱతెంచి యాకాకిపదువుఁ దోలి

తే. కీటకముఁ దెచ్చి వేటొక్కచోట నిలిపి
 జలము లొకకొన్ని దానిపైఁ జల్లుటయును
 వేదనలఁ బాసి యాపుర్వు నేదదేరి
 పలికె ననుఁ జూచి మానవభావణముల.

98

ఉ. ఓకరుణాకలాప! వికచోత్పలలోచన! యిప్పుడియ్యెడ
 గాకులు చంపకుండ ననుఁ గైకొని కాచిన నీకృపాగుణం
 బేకరణిఁ వచింపఁదగు నేఁ దొలుపుట్టువునందు భర్తవైఁ
 గాఁక నొనర్చినట్టి ఘనకల్పముల్ విను నీకుఁ జెప్పెదన్.

తే. అంబునిధితీరమున సగ్రహార మొకటి
 కలదు మాణిక్యపుర మన గణుతి కెక్కి
 యాపురంబున వేదశాస్త్రగమప్ర
 వీణుఁ డననొప్పు నొప్పెడు విష్ణుశర్మ.

100

క. ఆవిష్ణుశర్మపుత్రుఁడు
 భావజనిభిమూర్తి నాకుఁ బతి యై యుండున్
 శ్రీవెలయఁ బర్వ నాభుఁడు
 కేవలవిటచక్రవర్తి కీర్తింపంగన్.

101

సీ. చదువుతోడిదొసంగు చాలించె మునుమున్న
 తీర్థమాడెద నన్న తెర్వు వదలె
 సంధ్యాద్యనుష్ఠానసత్కియిల్ పోకార్చె
 జపహోమతంత్రముల్ చక్కఁబెట్టె
 గామశాస్త్రము లనేకంబు లావర్తించె
 నసమానగతి జూడమాడ నేర్చె
 నటవిదూషకులతోఁ బటుమైత్రిఁ గావించె
 వింట నేయంగఁ బ్రవీణుఁ డయ్యె

తే. మానసీవశ్యముల్ మందు మంత్రములును
 మణులు మాయలు నెఱిఁగి భామామణులకుఁ
 గన్నులార్పఁ దొణంగె బంగారువెండ్లు
 వెచ్చముల్ నేయఁగాఁ జొచ్చె విప్రవరుఁడు.

102

శా. ఆభూమీసురవంశసంభవుఁడు నెయ్యంతార నాప్రోలిలోఁ
 దాభామాజవమందిరంబులకు నర్థంబుల్ సదా పంపుచు
 సౌభాగ్యస్థితి నొందఁబుష్పశరవూజల్ సల్పుచుండెఁ మది
 కా'భోగోరమణీంవినా' యచుచు గోర్కుల్ మీఱ సక్రాం
 [తమున్. 103

సీ. పోకార్చె మామగా రేకాలమును గప్పు
 పట్టుపచ్చడ మొక్క ప్రాధసతికి
 నాదరంబున నొక్కయలివేణి కర్పించె
 బూన్కతోఁ జరుచాలపుస్తెవేరు
 కాంత కొక్కతె కిచ్చె గనకంబుక్రియ నింట
 భాసిల్లు సరిగోవ పల్లెరంబు

- వృత్తులన్నియు నన్ని వెలయాలి కొకతెకుఁ
జిత్రభూషణములు సేయవేసె
తే. దర్శనం బిచ్చెఁ దాతలతరమునాఁటి
కట్టుబండి యొక రైకు నెట్టనముగఁ
బరుపుతోఁగూడ నుయ్యెల పట్టెనుంచ
మర్పణముఁజేసె నొక్కశీతాంశుముఖకి. 104
- క. ఇంచుకయు నే వ్రయింపక
సంచితముగ ధనము విభుఁడు సానుల కొసఁగె
గుంచెన్న కూడవెట్టఁగ
మంచన మాయంబుచేసె మర్యా దలఁగ. 105
- క. చేపట్టఁడు న న్నెప్పుడు
పాపం బని తలఁచఁ డాత్మఁ బగలును రేయి
గాపురుషులసంగతి దు
ర్వ్యాపారములఁ జరించు వలసినకరణిన్. 106
- మ. ఇదిపాపం బిదిలాఘవం బిదికడుఁ హేయంబు దుర్వర్తనం
బిది యన్యాయపుఁగీర్తనం బిదికడుఁ హేయంబి చే వంచనా
స్పదమజ్ఞానములోకనింపయనియోజంగానడ్కింతయు
మదనోన్మత్తమనస్కుడై తిరుగు నమృత్యుండుధాత్రిస్థలిఁ.
- చ. నిలయము చక్కగానలికి నిచ్చలు మ్రుగ్గులుదీర్తు నింటికి
జెలువుఁడుపచ్చినక్షణమిసేవలుసేయుచుఁ గూడుఁగూరలాఁ
కలిఁగొనునంచుముందఱ నెకానొనరించి భుజింపఁబెట్టుదు
దలఁపఁడునన్ను నెంతయినఁదానొకనాఁడుమగండువేడుకన్.
- క. కలసొమ్ము లెల్లఁ గాంతల
కలవడఁగాఁ బెట్టిపెట్టి యవి చెల్లినచో

బలువడ్డికి నప్పులుగొని

వలదువల దనంగ నధిక ప్రయములఁజేసెన్.

109

క. అప్పులు పుట్టక పరపతి

దప్పి చరింపంగ వారతరళాక్షులు ము

న్నప్పిచ్చినవారలు మా

యప్పులు పెట్టు మని చాల నలజడివెట్టన్.

110

ఉ. వారల బాధచే నవయవంబులు నొవ్వంగనోర్వలేక మా

వారికిఁజెప్పి మీరుణ మవశ్యముతీర్చెద నే నటంచు నం

భోరుమానేత్రి! నామగఁడు బోరుననప్పులవారు దానునన్

జేరఁగనేఁగుదెంచి తనచిత్తముదై న్యమునొంద నిట్లునున్.

ఉ. కట్టిరి కొట్టి రీడ్చి రధికంబుగ లాఁగిరి గుండు తొమ్మునన్

బెట్టిరి చెంగఁద్రోచిరి తపింపఁగ నెండల నిల్పి రంటఁగాఁ

జుట్టిసవచ్చడంబు వడిఁజూడఁగఁదోచిరి పట్టుకారులన్

బట్టిరి నిమ్రుపాసములఁబాలుగఁజేసిరి వీర లిందఱున్. 112

శా. కాంతారత్నను వీవు నీకు సరియే కంజాస్య లెవ్వారు నో

యింతి! నీవరిత్నభూషణచయం బీవేళ నా కిచ్చి నా

యంతస్తాపము మాన్పుఁగావలయు నట్లైనన్ బ్రియంబారజే

యింతున్ వీనికి రెట్టిసాములు నునంబెంతే వికాసింపఁగన్.

మత్తకోకిల. తల్లివన్నగురుండవన్నఁ బ్రధానివన్నఁ దలంప నా

కెల్ల చుట్టము లెన్న నీవ సహింపు నాయపరాధముల్

పల్లవాధరి! నిన్నుఁ బోలినభార్యకున్ సనుఁబోలు దు

ర్వల్లభుండును లేడు చేసినవాఁడు నీయెడదోషముల్. 114

ఉ. మానితి వారభామినుల మానితి జూదములాడ నేటితో

మానితి దుష్టకర్తములు మానితి నప్పులు పుచ్చుకొంటయో

మానిని! నీమనంబలర మచ్చికతోఁ జరియింతుఁ గన్నులన్
గానక మోసపోయితి నికంబెడ బాయఁగఁజాలనిన్ బ్రయా!.

క. పతి కిహపరసాఖ్యంబుల
కతిశయదుఃఖము లణంప నావత్సంప
త్ప్రీతతులకు నెల్లకాలము
సతియ కదా కారణంబు చర్చింపంగన్. 116

క. విడువఁదగు సతిఁ జలించిన
విడువంగారాదు ప్రాణవిభుఁ గులసతికిన్
బడఁతికిఁ బతిభక్తి కదా
తొడివాయఁగఁ జన్న వికచతోయజనేత్రా!.

ఉ. కావుననన్ను నిప్పు డధికంబగు సత్కృపమీఱఁ బ్రోవుమిం
దీవరనేత్ర! నీవనుచుఁ దెప్పుననాచరణద్వయంబుపై, వావి
రివ్రాలి యున్న నిజవల్లభుమ స్తముఁ బాయఁద్రోచి నేనా
విభుదోషముల్ దలఁచి యప్పుడుపల్కితి నాగ్రహంబునన్.

క. తామరసలోచనాధర
సోమరసాస్వాదమునను జొక్కుచు విలస
త్కామరతి యజ్ఞదీప్తా
ప్రేమరసోదయుఁడవైన పెద్దవు చాల్చున్. 119

తే. పుస్తెగట్టినయది మొద ల్పొంతఁ బ్రోవు
ధనముఁ బ్రాయంబు వారసుండరుల కొసఁగి
యాత్రసన్నాప్తస మిపుడు నీ వగుగుడెంచి
సత్యములు పల్కుటలు విటచక్రవర్తి!.

సీ. సమదృష్టి నొకనాఁడు చక్కఁగాఁజూడవు
పేరెత్తి చీరవు ప్రియ మెలర్ప

నన్నడమ్ములు లేని దని విచారింపవు
 చెలువంబునకు మెచ్చి చేరరావు
 చీరసామ్ములు వెట్టి చేపట్టవై తివి
 నొంటినుండఁగ భయం బుడుపవై తి
 ఋతుకాల మెఱిఁగి నీహితసౌఖ్య మీవై తి
 వింతనేయక గారివింపవై తి

తే. పుణ్యపాపంబు లాత్మలోఁ బూనవై తి
 వగ్నిసాక్షిగఁ గైకొన్న యాలియందుఁ
 బడయవై తివి తనుజులఁ బాపజాతి
 వేటిమగఁడవు నీకు నే నేటియాల.

121

మ. ఇవి నాసామ్ములు వీనిలోన మగఁడా! యేమేమి నీ విచ్చినాఁ
 డవు నాతల్లియుఁ దండ్రి బాంధవులు వేడ్కల్ మీఱఁజేయిం
 చిరీ, రవణంబుల్ విను వీనిలోన నొకతారంబై ననీజాల నీ
 చెవులాకుల్ పగనేయవచ్చితివి నీచేనింత నేనోర్తునే. 122

ఆ. అనుచు విడఁగనాడి యాప్రాదై తనపుట్టి
 నింటి కరుగు నప్పులిడినవారు
 నతనిఁ గట్టి కొట్టి యాఁకలఁబెట్టుచు
 నుండి రప్పు వెట్ట రోరి యనుచు

123

ఉ. ఆయెడఁ గాలకారకుఁ డహర్పతియన్ కనకంబుపూడెవై
 హాయసవీధియన్ కొలిమియందుల నెఱ్ఱఁగఁగాఁచి నీటిలోఁ
 బాయక ద్రోచున ట్లినుఁడు పశ్చిమవారిధిఁ గ్రుంకె శీకర
 ప్రాయవిధూమ రేఖలసఁబ రెన్ నుడు ప్రకరాంధ కారముల్.

సీ. గగనపల్వలసముత్కుటమహాపంకంబు

నందుఁ ద్రుళ్లెడు లులాయం బనంగ

రజనీవధూటి తారకహారకోభక్తై
 రమణఁ దాల్చిన నీలిరవికె యనఁగ
 బ్రహ్మాండపటుకర్పరమున నర్కానలా
 ర్పుల నుద్భవించు కజ్జల మనంగఁ
 గాలధాత్రీధరాగ్రమునందు నిలిపమై
 కనుపట్టు నీలమేఘం బనంగ

తే. సంధికాసురగర్వాపహరణకంఠ
 ఘటితహాలాహలప్రభ గగనరేఖ
 బలిమి జగ మంతయును నింత బలసె ననఁగ
 సంధికారంబు జగ మెల్ల నాక్రమించె.

125

క. ఆచీకటికట్లు దిగం
 ద్రోచి ద్విజం డడ్డు వారిఁదొఱఁగి యొకరికి
 గోచరుఁడు గాక నగర ము
 హాచల దుర్గములు గడచి యరిగెడు చోట.

126

మహాస్రగ్ధర.

కనియో గల్లోలమాలో
 త్కరజనితతటాక్రాంతడిండీరపుంజం
 బును ముక్తా వజ్ర నీలాం
 బుజ మరకత సంస్కూర్తి సంకోభితంబు
 వనకోలకూరదంతా
 వళ మకర ధులీ వ్యాళ మైనాకయుక్తం

బును గృష్ణా జహ్నుకన్యా
 ముఖ ఘనతటిసీమూర్తిభద్రుఁ సముద్రుఁ.

127

తే. అమృహంభోధిఁ జేరంగ నగుచోట
 నవనిసురముఖ్యుఁ డీక్షించె నబ్ధిలోనఁ
 గనకమయ వజ్ర వైడూర్య ఖచితమైన
 కల మొకం డట్లు కన్నుల కజివుదీర. 128

క. కని యతఁ డా బేహారుల
 యనుమతిఁ గలమెక్కి నదియ నప్పుడ కదలెన్
 ఘనభేరిశంఖమహా
 నినదంబుల నవనితలము నింగియు నద్రువన్. 129

చ. కదలి యనేకదీవు లొడికంబుగదాటి యోధిపైఁ జనన్
 వదలని తీవ్రవేగమున వాయువుదాఁ బిసరెత్తినన్ భయం
 బొదవఁగనందునున్న ప్రజలొక్కటనొక్కమహాద్రి చేరువన్
 గదలకయుండగుండ లెసఁగ న్వసవై చికుదించిరయ్యెడన్.

సీ. వరచకోరకతత్రీవ్రతి కన్నసత్త్రంబు
 కలితకై రణివికాసలక్ష్మీ
 బుధగుణహ్లాదై కభోజనమంత్రంబు
 తాఁగ నాముఖదర్పణంబు
 పృథులాంధకారని శ్చేదనోజ్జ్వలదీప
 మంగసంభూతసహాయకారి
 యామినీభామాకుచాగ్ర చందనచర్ప
 యుదధిసంచయసదాభ్యుదయశాలి

తే. సకలలోకై కమిత్రుండు జారచోర
 చక్రవాకసముత్కరోత్సాహశమనుఁ
 డబ్జహీతుసంగడిఁ డమృతాబ్ధిసుతుఁడు
 సోముఁ డుదయించె దారకస్తోముఁ డగుచు. 131

- క. తెలుపెక్కె దిశల వెన్నెల
బలుపెక్కెఁ జకోరకులకు బంధువు లయ్యెన్
బాలుపెక్కెఁ దొగలు గలువలు
నలుపెక్కెం జక్కవలకు నలవిరహులకున్. 132
- వ. అయ్యవసరంబున మహీసురో త్తముండు. 133
- క. ఆఁకటఁ జక్కి జలంబుల
కేఁకరి పెనుదప్పిఁ బెదవు లెండఁగ నేఁడి
ట్టికలములోన నూరక
నా కేటికి నవయ నని మనం బురియాడన్. 134
- ఉ. ఇక్కడ నీకలంబు దిగి యాయచలంబు రయంబుతో జవం
బెక్కఁగ నిందుమీఁద ఫలియింపవె చూతకపిత్థకాదు లే
దిక్కుననై ననంచుఁజనుదెంచి మహానగశృంగమెక్కి న
ల్లిక్కులుచూచికాంచె నొకదిక్కున నిర్మలతో యదీర్ఘికన్.
- సీ. కారండవ కౌంచసార సోత్కరటిట్టి
భవ్రాతకలకలోద్భాసితంబు
రాజీవ కేసర గ్రాసఖాదనమరా
శృవ్యహకూజతాలంకృతంబు
కోమలసౌగంధికామోదబిందురా
నందితేందిదిగానందితంబు
మందానిలోద్ధూతమంజులాబ్జపరాగ
ధూళినిరాఘాతధూసరితము
- తే. నతులఘనదాహదోహాలాయాతగహన
గజఘటాటోపభయదఘ్నిం కారితంబు

సమృతమయశీతతోయంబు సగుసరోవ
గంబు వొడఁగాంచి మదిలో ముదంబు నొంది. 136

క. ధరణీసురవరుఁ డవు డా
సరసిం జల్లఁగ మునింగి సంధ్యాదులు స
త్వరగతి నొనర్చి తృష్ణా
తురుఁ డై యుదకంబు గ్రోలఁ దొడరినకణఁక. 137

చ. అటచని కొంతదప్పున ధగామరుఁ డప్రతిమానమాధురీ
స్ఫుటపరిపక్వచారుఫలశోభితచూతవసంబు గాంచి యు
త్కటమగుచున్నయాఁకటికిఁగల్గెఫలంబులుచాలనంచు స
చ్చటఁబరితృప్తిగా ఫలరసంబులుగోలిముదం బెల్లర్పఁగ.

క. శీతలవాయువు లొలయఁగఁ
బ్రీతిఁ శశిశాంతవేదిఁ బృథివీసురుఁ డ
చ్ఛాతవనప్రాంతంబున
నాతతచంద్రాతపంబునందు సుఖంచె. 139

వ. అని నైమిశారణ్యవాసులై న మునీశ్వరులకుఁసూతుం డెఱిం
గించిన విని యటమూఁదివృత్తాంతం బెట్టి దనిన. 140

శా. వామాంకప్రమదా! మదాహితజతవ్యాపార! పారాశర
శ్రీమార్గప్రతిపాద! పాదకటకశ్రీధార! ధారాళగం
గామూర్ధాంచితభాగ! భాగరళసంగా! సంగతాంగక్రియా
సామా! సామజదైత్యభంజన! జనస్వాతంత్ర్యకల్పద్రుమా.

క. దండధరదమన! మనసిజ
చండతరామోపవిజయజయకారణ! కో
దండధర! ధరణిభృత్పణి
కుండలయుగ! యుగవిరామ! గుణమణిధామా!. 142

ఉత్సాహ. దేవదానవార్చితాంఘ్రిదివ్యపద్మ సప్తగో

దావరీజలావగాహాదక్షవాటపట్టణ

శ్రీవిహార! సామవేదచిత్రగానలో! రా

జీవమిత్ర కైరవాప్త చిత్రభానులోచనా!.

149

గద్యము. ఇది శ్రీమత్సార్వభౌమశ్రీరవరప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్ర
పోతయామాత్యపుత్ర సకలజనానందచర్య ప్రాథకవిమల్ల
నార్య ప్రణీతంబైన గుక్తాంగదంబను మహాపుణ్యకథ
యందు నవనీశ్వరుండు విదిశాపురంబుఁ బ్రవేశంబునీయు
టయు శరత్కాలవర్ణనయు నేకాదశీవ్రతోపకరణంబును
నావ్రతం బుడుగుమని మోహిని మహీపాలుని నిర్బంధించి
పలుకుటయు సంధ్యావళిచనుదెంచి పతివ్రతాధర్మం బెఱిఁ
గించుటయుఁ గాష్ఠకీటోపాఖ్యానంబునునందు చిత్రకథయుం
దు పద్మనాభుండను బ్రాహ్మణుని దుర్వర్తనంబునునతం డస్స
లవారిమొఱంగి కలం బెక్కి చని సముద్రమధ్యశైలం
బున వసియించుటయు నన్నది చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

రుక్మాంగదచరిత్రము.

పంచమాశ్వాసము.

క. శ్రీజంభాహితదత్తవి

రాజితకన్యావివాహరంజితహృదయాం

భోజాత! పాదపంకజ

పూజాలోకేశ! దక్షపురిభేమేశా!.

1

వ. అవధరింపు మక్కధకుండు శౌనకాదిసుహామునులకుంజెప్పె

నట్లు సుఖనిద్రంజెందియున్న భూమిసురకుమారు నొద్దకు

నొక్కదైత్యసుంకరియే తెంచి నిద్రమేల్కొలిపిన లేచి య

తండు నలుదిక్కుల గలయం గనుంగొను సమయంబున,

ఉ. కాముని దీమమో మరునికై దువయో రతిచేతిచిల్కయో

కోమలిరత్నపుత్రికయొ య్రొమ్మెఱుగో ననచంద్రరేఖయో

యామనిపూవుఁదీఁగెయొజయంతునిపట్టపుదంతియోయనన్

గామినియొప్పు విప్రునికిఁ గన్నులపండువుచేసె నెంతయున్.

ఉ. అంగనరూపురేఖలకు నద్భుత మంది మనంబులోపలన్

బొంగుచు నద్ధరామరుండు పుష్పసుగంధి! యెటుండిరాక నీ

కుం గలబంధు లెవ్వ రిటకుం జనుజేరఁగనేల నాకుఁ ద

న్వంగి! సమస్తముం దెలియునట్లు గఁజయ్యనఁజెప్పునావుడున్.

క. పనిత ధరణీసుపయ్యనిఁ

గనుఁగొని యిట్లనియె నాకుఁ గలతెఱఁ గెల్లెన్

వినిపించె వినుమా నె

ట్టన చల్లకు వచ్చి ముంత దాఁచఁగ నేలా!.

5

ఉత్సాహ. ధారుణీసుపర్య ! బాహువర్ప మొప్పు నిన్దుహః

దాగుణాద్రి నుండి సర్వధాత్రి సంచరించఁగాఁ

దాంకుం డ నేటివేరిదానవుండు బల్కిసం

సాగులన్ వధింపుచుండు సంతతింబు నల్కతోన్.

6

ఉ. నానికి భార్యనై వలయువస్తువు లెల్ల నొనర్తు నిచ్చులున్

భూనుశ! కామరూపమును బూనిచరింతు సుకేశియంద్రునన్

మానవభోజనుండు సతతంబు ననీతులు సేయుచుండఁగా

నేనవిచూచి యౌర్వక మహీసుర! నీకడ కేగుదెంచితిన్. 7

సీ. కాశికాపురి నభంగపరాక్రముఁడు రాజు

గలఁడు పాంచాలశేఖరుఁ డనంగ

నతనికూఁతురు రూపవతి పద్మినీకన్య

మణిమయంబైన హర్ష్యంబునందుఁ

గల్పిపాన్పున గల్గగణతయప్పింపఁగా

నిన్నసంధ్యావేళ నిద్రవోవ

శయ్యతోడనె దానిఁ జయ్యనఁ గొనివచ్చి

సమతలరమ్యదేశమున నునిచి

తే. దానికుచకుంభయుగళంబు నాననంబు

మెఱుఁగుఁగన్నులు నీక్షించి మేను వదలి

భామ నినుఁ బెండ్లియాడి నీబంట నగుదు

నేనసేయుదు నీకు నేఁ జిత్త మలర.

8

చ. వెఱవకుమాత్మలోన ననువితగఁజూడఁగఁ బోకటంచు న
తెఱవకు లోలుఁడై యశఁడు తెల్లమిగానను నొల్లకుండుటే
నెఱింగి సహింపలే కెచటికేనియు నేగువలంపుతోడఁ ద
త్తఱముననేగుదెంచి ప్రమదంబుననిన్లనుఁగొంటినియ్యెడన్.

క. విల్లును నమ్ములు నివె యా

ప్రల్లదుఁడు ధరించునవి శుభస్థితి నీ వీ

భల్లములు ధనువుఁ గైకొని

త్రైల్లంగా నేయవలయు దితిజాధమునిన్.

10

ఉ భూసురవర్య! నీ వతనిఁ బోర జయించిన నీకు భార్యనై
యే సతతంబు నీమదికి నెక్కఁగ నింపగు కామరూప ము
ల్లాసమునకధరించి శుభలక్ష్యము గల్గెడునట్లు సేయుదున్
వాసవభోగ! రక్కసునిఁ బొపునణంపఁ జలంపు సేయుమా.

ప. అనిన విని యతం డిట్లనియె.

12

ఉ. నీతలపె ట్లెఱుంగి నగు నీరజనేత్రులు మాయజోగినుల్
పాతక లుగ్రకోపలు కృపారహితల్ కపటస్వరూపిణుల్
వీతభయల్ మహోద్ధతలు విత్తవినాశను లవ్యయచ్యుతల్
చేతనహారిణుల్ కఠినచిత్తులు శౌర్యరతిక్రియాన్వితల్. 13

సీ. పతి విష్ణువర్ధను బగతు కొప్పించదా

కంచర్పసేన మార్గంబునందుఁ

దనయుచే బొడిపించదా శరభంగుని

వీడ్వడ శశిరేఖ విటుని దాఁచి

యనుజుఁ బుష్కరుని మిథ్యలు వల్కి కోయించ

దా పుష్పగంధి భూధవునిచేత

సహజన్తు భీముచేఁ జంపించదా హిడిం

బుని హిడింబ రణాగ్రభూమియందు

తే. భర్తృహరియా లొన్ననసాతకంబు

చేత నెంతేనిరోతలు చెప్ప నరది

యన్యపురుషరతిప్రియ లజ్జనదన

లింతి! నీమాట నస్తుంగ నెట్లు వచ్చు.

14

చ. అనవుడు యింతి యిట్లను ధరాసుర! నిక్కము నాదుపల్లు నీ

మనమున నమ్ము కల్లలగు మాటలు పల్కితినేని విప్రుని

దునిమిస పాతకంబునఁ గ్రతుక్రియమాన్పినకల్తవంబున

దనయువధించినట్టి దురితింబును బొందుదు శంకయేటికి.

ఆ. దనుజుఁ దునుము మనుట తప్పుగాఁ గొనకుమీ

పాతకుండు ఏడు పరిణయంపు

భర్త గాఁడు నాకు బాధ రతిక్రీడ

నలరియున్నదాన వలపు మిగిలి.

16

తే. అనుచుఁ దనచేతివిల్లు నయ్యంప దొనయు

భూసురునిచేతి కిచ్చినఁ బూని విప్రుఁ

డసుర నవలీలఁ దునిమెద నంబుజాక్షి!

చూడుమా! నీవు నావుడు సుదతి యలరి.

17

క. పసుథామరేంద్ర! దానవు

నసమున సమయింపు దేని యంతియ చాలు

బసుల మఱలించినాతఁడె

యెసఁగఁగ నర్జునుఁ డనంగ నెఱుఁగుదుమె కదా.

18

క. నావుడు మది నుబ్బి మహీ

దేవుఁడు విల్లెక్కువెట్టి దిక్కులు పగుల

గావించె గుణధ్వనిఁ ద

ద్రావంబునఁ గర్ణయుగము వ్రస్సినఁ బెలుచున్. 19

ఉ. వాలుమగంటిమిన్ దనుజవల్లభుఁడల్కవహించియెవ్వఁడో
శైలమునన్ గుణస్వనమునల్పెనుబాపురే! వంటయింటఁగుం
దేలిదెచొచ్చె రక్తములు తీవ్రతఁ గ్రోలఁగఁ గల్గె నంచు ను
త్తాలకరాసనాంచితగదాక్షురికాసిముఖాయథాధ్వఁ డై.

తే. పద్మినీకన్య నట్లనె పాన్పుమీఁదఁ

గదలకుండంగ నియమించె గర్వ మెసఁగ

నసుర పఱ తెంచి కాంచె దదగ్రమునను

గేశికడ నున్నవిప్రు నక్షీణబలుని.

21

చ. కనుఁగొని తీవ్రరోషమునఁ గన్నుల నిప్పులు రాల నోరి నా
వనితకుఁ గన్నులార్ప నిటు వచ్చినవాఁడవె నిన్నుఁబట్టి చ
య్యనసమయింతునంచు నితెత్త్రములేసినపద్మనాభుఁడు
క్కుననవిద్రుంచివై చియలఘుప్రదరంబున నేసె రాక్షసున్.

క. బలునారస మసుర మహా

బలమునఁ జాపమునఁగూర్చి పాటునిమేనన్

జొనిపిన నందుఁ జలింపక

నిలిచి ధరామరుఁడు చాపనిపుణత వెలయన్.

23

క. పదియును నిరుపదియును ము

ప్పదియును బాణంబు లసురపై నేసిన నా

త్రిదశరిపుఁడు పూసినబా

రిద మనఁగా రుధిరములు ధరిత్రిం బరఁగెన్.

24

ఉ. అంతటఁ బోక విప్రుఁడు లయాంతకుకై వడి నల్లి చాప మిం
తింతలుఁజేసి బాణము లనేకములొక్కట నారిఁగూర్చి య

త్యంతరయంబునం బరప సంగములెల్లను దూరిపోయి వాఁ
డంతకుపట్టణంబు దరియంబని క్రమ్మట వచ్చె థాత్రికిన్. 25.

తే. ఒండువిలుపూని యతిదర్ప మొలయ నగ్ర
జన్మఁ గని కూటికూరకు చంద్రహాస
మలవుమైఁ బూనఁబడెనంచు సశేనికల్ప
మగు శరం బేసి యార్చె సయ్యసురనరుడు. 26

క. పూనిక సురల జయించెను
దానవులకు మనుజు లెంత తలపోయఁగ దు
ర్లానవ! గుడి డిగమ్రంగే
వానికి నలనంది పిండిపడియము గాదే. 27

క. నాబాహుబలిమి కోర్వఁగ
నీబల మది యెంత త్రుంతు నెఱ నీక్షణమే
నాబలిమి నేల పెనఁగం
గా బాపనపోటు కప్పకాటుం గలదే. 28

క. కొంచెవువిలుఁ గొని న న్నది
రించంగా లేవు తుంధరిత్రి స్వినవే
మంచున కిడిన తుపారము
లెంచంగాఁ గాడిపేట్ల కేక్రియ నోర్చుక. 29

శా. ఈద్రాఁ బోరఁగ లేవు బాపఁడవు నీ విస్సీ! రణక్రీడకుఁ
దోద్రావల్లన శౌరివచ్చిననినుఁ ద్రుంతుఁ మనుష్యాధముల్
జోద్రా నన్నదిరింప శూలధరుఁడఁ జాలందు వీరుండవై
చూద్రా నాశరజాలవృష్టి సమరతోఁగిన్ఫలి భూసురా! 30

క. అనవుడు విప్రుఁడు దైత్యుని
గనుఁగొని తత్సాయకంబు ఘనశస్త్రమునఁ

దునుమాడి నయనములఁ గెం

పినుమణఁగుగ నాగ్రహించి యిట్లుని పలికెన్. 31

శా. వేద్రాబాపడు బాపని గెలువఁగా వీరుం డొకం డిద్దరన్
తేద్రా పట్టినవాఁడు పుట్టినదిగోలె న్విట్లు నీ జంకెనన్
బోద్రారెంతులుమానిశౌర్యమెసఁగన్ బోట్లాడరాభూసురున్
నీద్రా ని న్నికఁ దొల్లిట్లుమనఁగా నీకొండపై నెచ్చటన్.

చ. వదరులుపల్కినంతట నె వచ్చెనె ధైర్యము శౌర్యవృత్తి నీ
కొదవినఁజక్కనై నిలువు మోరినిశాచర! యిన్నగంబునన్
మదిమదినుండి నేఁడుననుమార్కొనియెందుల కేగవచ్చునీ
మదమణగింతుఁబోరహనుసుంతునిముందఱఁ గుప్పిగంతులే.

క. వలవదు రాక్షస! సమర

స్థలమున గర్వించ బాహుదర్పంబున నీ

యిలఁ దాడిఁ దన్నువారల

తలఁ దన్నినవారుగలగు తలపోయంగన్.

34

శా. నీచా! నీ విటు వల్కినంత నె మహి న్నీశౌర్యమొప్పారెనా
వాచాపౌరుషముల్ త్యజించిభుజగర్వంబొప్పసంగ్రామమున్
వైచిత్ర్యంబులఁజూపుచి త్రమునఁదాల్కి బల్లియున్మీఱఁ
గా, 'కాచింతామరజేరణే'యనినవాక్యంబుల్ విచారించరో.

క. రాత్రించర నినుఁ దునుమక

ధాత్రీసురుఁ డేల చను "నిదం బ్రాప్త్య మిదం

తాత్ర" మనుటెఱుఁగవా యీ

మాత్రమునకు బిరుదులేల మాకుం జెప్ప.

36

వ. అని పలికి తక్షణంబ.

37

అయ్యగ్రాహి.

అప్పుహితవిక్రముఁడు నమ్మనుజభోజియు మ
 నమ్మలను గ్రోధ ముదయ మ్మగుచు మీఱఁ
 హుమ్మనుచు డాయుచు శరమ్మ లరివోయుచు ర
 యమ్మెసఁగ నేయుచు జవ మ్మెసఁగఁగా నొ
 క్కుమ్మడిఁ బరాక్రమమున మ్మెఱసి రక్తములు
 గ్రమ్ముకొని మేనులఁ గరమ్మ దిగజారఁ
 రమ్మనుచు జీరుచు జవమ్మెసఁగ నుగ్రసమ
 రమ్మపుడు నేసిరి బలమ్ములు సెలంగఁ.

38

క. పులికైయ నుగ్రసింహం
 బులకరణి మదేభయుగముపోలిక శరభం
 బులపగిదిఁ గ్రూరభుజగం
 బులకై వడిఁ బోరి రధికభుజబల మొదవఁ.

39

క. అవనీసురుండు శరలా
 ఘవమున నిశితాస్త్ర మేసి గ్రక్కున దైత్య
 వ్రవరుని చాపము ద్రుంచెను
 ధవళేక్షణ యగు సుకేశి తనమది మెచ్చన్.

40

నీ. చాపంబు తుమురై నఁ జలమున దైత్యుండు
 శూలంబు వైచినఁ జూచి విప్రుఁ
 డది నాల్గుశరములఁ బదివ్రక్క లొసరింప
 ఘనగదాదండంబు గొని రయమునఁ
 దలమీఁదఁ గొట్టినఁ దప్పించుకొని పాటుఁ
 డెదురుతొమ్మనఁ గ్రుచ్చెఁ బ్రదర మొకటి

యసుర యంతట జవం బడిగి యంతటఁ దేరి
 పటుకతారమునఁ గోపమునఁ బొడిచె
 తే. నాకుతారంబు ద్విజుఁడు రెండంబకములఁ
 దునుక లొనరింప మానుషాదుండువాలుఁ
 బలుకయునుఁ బూని కవిసిన బ్రహ్మఁబుండు
 నమ్ముచే రాక్షసుని మున్న మపుడు ద్రుంచె. 41

ఉ. రక్కసు సల్కనుగ్రసమరంబునఁ గీటణఁగించి ముందటన్
 జక్కఁగనున్న భూమిసురసత్తముఁ గన్గొనిమోదమొప్పుగా
 నక్కమలాక్షి కౌఁగిటఁ బ్రియంబునఁ జేర్చి యనంగ కేలిసాం
 పెక్కఁగ నోలలాగ్చి దనయిచ్చుకువచ్చినయట్టి చోటులన్.

ప. అయ్యసరంబున. 48

మత్త. తార లొక్కటవిచ్చె భృంగకదంబముల్ చెలరేగఁ గా
 సారవీధులఁ బువ్వుఁ దేనెలు జారెఁ బువ్వులతాపళిన్
 గైరవంబులు వాడెఁ జంద్రునికాంతి నెల్వలఁబారె నం
 భోరుహాపుండు గానఁగా బడెఁ బూర్వశైలతటంబునన్.

సీ. వనజాతకహ్మర వనజాతయుతసరో
 వరవీచికలమీఁద వ్రాలివ్రాలి
 కలకంఠశుకశారికాకంఠ కాకలి
 కలితచూతములపైఁ గ్రాలి క్రాలి
 మల్లికామాధవీమందారనూతన
 సూనగంధములపై సోలిసోలి
 కేలీవనాంతకం కేలిశాఖాశిఖాం
 దోలాగతాళి బోఁ దోలితోలి

తే. యల్లనల్లనఁ జనుదెంచె నలసగతుల

భావభవనంగరాయాసభామినీకు

చాగ్రసంజాతఘర్తంబు లణఁచి యణఁచి

చంపనపుఁగొండపై నుండి చల్లగాలి.

45

మ. ధరణీదేవునిఁగూడి యప్పుడరుదందఁ బద్మినీకన్యయు

న్వరసాలాంఘ్రిపమౌద్వకేఁగగరుణఁ వామాక్షీనీక్షించియా

దరమౌఘంగసుకేశి! యోయబల! యీధా శ్రీసురుండుగ్రసం

గరభూమిఁబడనే సెదారకునికఁ గైకొమ్ముసాభాగ్యముల్.

క. పడఁతీ! నీతలిదండ్రుల

కడకుం గొనిపోదు నిన్నుఁ గలఁగకు మని యా

జలజాతనేత్రఁ బద్మిని

నొడఁబడఁగా గారవించి యుచితప్రీతిఁ.

47

ఉ. తా నొకహంసియై విభునిఁ దామరసాక్షి వహించి వీచికా

యానమునఁ మహంబుధిరయంబునదాఁటి తదగ్ర సీమసా

పానమణిప్రభాపటలభాసురగోపురహర్ష్యమంటపా

స్థానముఁగాశికాపురము దవ్వులఁగాంచెముదం బెలర్పఁగఁ.

ఆ. అచట పద్మనాభ నాపద్మినీకన్య

నవని డించి యెప్పటట్ల చారు

మూర్తిఁ దాల్చియున్న ముగ్ధేందుముఖమూర్తి

వసుధ లోచనోత్సవం బొనర్చె.

49

ఉ. ఆకనుదోయిచెల్వు వికచాబ్జములందు మెఱుంగులందు లే

దాకుచభాతి జక్కవలయం దిభకుంభయుగంబునందు లే

దాకచదీప్తి నీలమణులందు ద్విరేఫచయంబునందు లే

దాకలకంఠిరూపమహిమాతిశయంబున కెవ్వరీ డిలఁ. 50

క. తిన్ననిఱుదును దుఱుమును
జన్నులు గన్నులును ఘనత సంపాదింపన్
గన్నియకు వెన్న ముందట
నున్నతి నే పెల్లి లేక యొరపు వహించెన్. 51

వ. అవుడు సుకేశి పద్మనాభునిం జూచి యిట్లనియె. 52

మ. ఇది వారాణసి జహ్నుకన్య యిదె సంవీక్షింపుమాశోభన
ప్రదునిఁడుంఠివినాయకుం గొలుపు సద్భక్తిన్మహాభైరవున్
మదిలోఁగైకొను మాదికేశవుఁ దలంపన్ మేలుచేకూరు న
ల్లదిగో శ్రీమణికర్ణికాహ్రదము పుణ్యక్రేణి విప్రోత్తమా!

నీ. వింధ్యశైలంబున వింధ్యవాసినికాంచి
గామకోటి యవంతిఁ గాశరాత్రి
శ్రీగిరిభ్రమరాంబ చిద్యోగినీశక్తి
యొకచక్రపురి ననేకవీర
బాలభూస్థలియందు వైష్ణవి పురుషూతి
వీరను గోల్పురి వీరలక్ష్మీ
కొల్లాపురమ్మునఁ గోమలి శ్రీదేవి
మేరుకామాక్షి కాశ్మీరవాణి

తే. లంకశాంకరి సింహవిహార మఱియు
మండలికశాంతవాటిని మాణికమ్మ
కన్యకాకుబ్జమునఁ గన్యకరిణిఁ బటఁగుఁ
గరుణమీఱ విశాలాక్షి కాశియందు. 54

నీ. దేవేంద్రభోగంబు నేవగింపఁడుగదా
కాశిలోపలఁ జావఁగలిగినతఁడు

ధననాయకత్వంబు స్త్రస్తరింపఁడుగదా
 కాశిలోపలఁ జావఁగలిగినతఁడు
 గంధర్వసౌఖ్యంబు కాకు నేయఁడుగదా
 కాశిలోపలఁ జావఁగలిగినతఁడు
 నాకలోకసుఖంబు నోకిలింపఁడుగదా
 కాశిలోపలఁ జావఁగలిగినతఁడు

తే. గరుడ భేచర యక్ష రాక్షస భుజంగ
 సిద్ధ విద్యాధరోల్లాసశ్రీవిభూతి
 తోత్తువలెఁ జూడఁ డొకనాఁడు దూరముననె
 కాశిలోపలఁ జావంగఁ గలుగునతఁడు.

55

ఉ. ఎంగిలిఁ దిన్న పాపము మహీసురహత్యయు నన్యకామినీ
 సంగమదుష్కృతంబు మఖశాసనదోషముమాతృమస్తకం
 బంగనఁగొట్టివైచినయఘావళిఁ బాయును విశ్వభర్తపై
 రంగగుకాశికాపురవరంబున నిల్చుటఁజేసి ధూసురా! 56

ఉ. ప్రాణముతోడనుండిబహుభంగులఁబుణ్యములాచరించియుం
 బోణిమిగాఁగ మోక్షమును బొందుటదుర్లభ ముగ్రజన్మ!వా
 రాణసియందుఁ జచ్చిసుకరంబుగఁగాంచునమస్తజంతువుల్
 రాణవిరించికిం బడయరాసి వృషధ్వజరూపసంపదల్. 57

క. విష మెక్కుఁ దలకు మెసఁగిన

విష మమృతంబై తనర్చు విషమాస్త్రుడుఁ వి
 ద్విషుఁడై యణంగుఁ గాశీ
 విషయమునన్ దెగినజంతువిసరంబులకున్.

58

చ. కరి కరి తోలు గప్పు నురగం బురగంబుధరించు శాక్వరం
 బిరవుగశాక్వరంబుగనియెక్కున్మృగంబుమృగంబుదాల్చు

భూ, సురవర! కాశీలోనధికము ప్రి వహించినతత్త్వణంబయే
పురముల కీర్విభూతి పరపూర్ణతనొందుఁ దలంచిచూచినన్.

శా. శ్రీవిశ్వేశ్వరుసాటిదైవమును గాశీక్షేత్రముంబోలఁ బు
ణ్యవాసంబును జహ్నుకన్య సరిభవ్యంబైనతీర్థంబుఁ దే
జోవిఖ్యాతివిశాలనేత్ర కెనఁగాఁజూసన్ మహాశక్తియున్
భావింపన్ సమకూరుటెట్లఖిలభూభాగంబునన్ భూసురా!.

సీ. కల్పవృక్షము లిందుఁ గల భూరుహము లెల్ల
సిద్ధలింగము లిందుఁ జడిపిరాలు
కామధేనువు లిందుఁ గల గోగణము లెల్లఁ
బటుసుధాంబుధు లిందుఁ బల్వలములు
గంగాసమము లిందుఁ గల నిర్మలము లెల్ల
నమరు లిందుఁ జరించు సంత్యజనులు
ఖగకులాధిపు లిందు గల మళికము లెల్ల
సంజీవిలత లిందుఁ గుంజసమితీ

తే. పరసవేదులగను మిందుఁ బజ్జ గోచ
రంబు లగుచున్న గండ్తలెలంబు లెల్లఁ
గమలగర్భనకై న నీకాశీమహిమ
ప్రస్తుతింపంగవచ్చునా ప్రాభవమున.

61

క. కాశీసంస్కరణంబును
గాశీదర్శనముఁ గాశికానివసనమున్
గాశీమరణము గలనరుఁ
డాశంభునిరూపుఁ దాల్చు నాశ్చర్యముగన్.

62

మ. అనికాశీనగరప్రభావము ప్రియం సౌరంగ నాపద్మనా
భునకున్ జెప్పిను కేశితానుద్విజాఁడున్ భూపాలపుత్రంబ్రియ

బున భాగీరథిఁ దీర్ఘమాడి కరుణారభోరాశి లోకత్రయా
వనునిం గాంచిరి విశ్వనాథుని మణిద్వారై కమార్గంబునన్.

సీ. తమ్మటధ్వనులు మృందగనినాదముల్
శంఖస్వనములు నిస్సాణరవము
లాతపత్రములు సింహాననంబులు దోమ
తెఱుమంచములు మణిదీప్తతతులు
పంచఘంటలు పైఁడిపల్లెరంబులు చామ
రంబులు చిత్రవర్ణధ్వజములు
ముత్యాలపచ్చడంబులు మేలుకట్టును
నిలువుటద్దము లింద్రనీలవేదు

తే. లంగనాజనకలకలం బతివినోద
రథగజవిమానతురగగోవ్రతతు లమర
నలరు నాదేవు దేవాలయమ్ము సొచ్చి
విశ్వనాథుని దర్శించి వేడ్కతోడ.

64

మ. పదపద్మంబులకుఁ బ్రణామములు సద్భక్తిఁ సమర్పించియో
త్రిదశేంద్రార్చిత! పార్వతీశ్వర! మహాదేవా! శరన్నేఘపా
రద కర్పూరపటీర హీర హిమతారా చంద్రసంకాశ! మా
హృదయంబుల్ భవదంఘ్రిలీనములుగావీక్షించువిశ్వేశ్వరా!.

చతుర్విధకంఠము. కాశీపురీశ! శ్రీవి
శ్వేశా! కైలాసవాస! హితపరిపాలా!
క్షేత్రహర! యభవ! భవభయ
నాశా! పాలింపు మము ఘనంబగు శ్రీలక్.

66

సీ. గోటిమన్మథరూప! హాటకాచలచాప!
చటులబాహుతోప! శరణుశరణు

శ్రుతిచతుష్టయఘోట! శుభ్రగంగాజూట!

జలజాసనకరోట! శరణుశరణు

వ్యాఘ్రాసురధ్వంస! వర్ణితమీమాంస!

చంద్రఖండవతంస! శరణుశరణు

భుజగేంద్రకేయూర! భువనత్రయాధార!

సద్భక్తమందార! శరణుశరణు

తే సామజాసురమదభంగ! శరణుశరణు

శైలకన్యామనస్సంగ! శరణుశరణు

సతతకరుణారసాపాంగ! శరణుశరణు

శర్వ! విశ్వేశ! శివ! లింగ! శరణుశరణు.

67

సీ. కన్నప్పవిభుని వక్తము మజ్జనవుబిందె

పంచసాయకుమేను పచ్చపట్టె

కరటిదానవమాతృగర్భంబు బొక్కెన

భుజగశాయిముఖంబు పువ్వుదోట

పాతాళభువనంబు పసిడిసొమ్మలపెట్టె

పద్మగర్భశిరంబు పల్లెరంబు

పాథోనిధానంబు భరితబోనవులోవి

వెలియాలిచనుగుబ్బ వీడుపట్టు

తే. లంజవా రిల్లు నీకు బల్లాడనిలయ

మశ్వరత్నంబు పశువై నయాలపోతు

నీమహత్త్వంబు దలపోయ నీక యొప్పు

కాశికాధీశ! విశ్వేశ! కలుషనాశ!.

68

తే. ఆయు రారోగ్య మాకార మర్థ మార్జ

నంబు నీసేవ వారిచింతనంబు నతుల

వాక్పటుత్వంబు శుభము కై నల్యలక్ష్మి
యింద్రభోగమ్ము నిమ్ము విశ్వేశలింగ!

69

క పన్నగపతిభూషణ! మీ

సన్నతపదసేవ గలుగ సగతికై మా
కన్నమత మరయ నేటికి

వెన్న గలుగ నెయ్యి వెదకు వేదులు గలఁడే!

70

సీ. నీటఁ దేలుశరంబు పాటసోలుసరంబు

ధరియింప భరియింపఁ దలఁచఁడేని

యుబ్బిపాటినయాలు గబ్బుమీఱినతోలు

జడలందు నొడలందుఁ బడయఁడేని

యుగముగాల్చినచేదు జగముగెల్చినజోదు

గడిసేయఁ బొడిసేయఁ గలుగఁడేని

యలివేణిపలిచంట వెలయాలివెలిగుంట

నుండఁగాఁ బండఁగాఁ నోష్టఁడేని

తే. యీడుపత్తురె నీసాటి యితరమూర్తు

లవనిమండలి దేవవేశ్యాభుజంగ!

త్రిపురసంహార! జాహ్నువితీగవాస

కాశికాధీశ! విశ్వేశ! కలుషనాశ!

71

సీ. అని విశ్వనాథు మహాదేవు సేవించి

కాలభైరవదేవుఁ గని భజించి

దుంతి విఘ్నేశు వేడుకఁ బ్రార్థనముఁ జేసి

శ్రీవిశాలాక్షిఁ బూజించి కొలిచి

యాదికేశవు చరణాబ్జంబులకు మ్రొక్కి

లోలార్కు హృదయంబులోన నిల్చి

సిద్ధలింగముల నూర్జితభక్తి సేవించి
ముక్తిమంటపము శాస్త్రోక్తి దరిసి

జ్ఞానవాపిమహాస్థిచంద్రఖండ
పుష్కరేణువులం దోగి పుణ్యమోక్ష
లక్ష్యులం దేలి ద్విజాడు బాలామణులును
భూమిపాలుని మందిరంబునకుఁ జనిరి.

72

వ. ఇవ్విధంబున వార లారాజభవనంబు ప్రవేశించి నిజపుత్రి
కారత్నంబునకై తిదేకచింతాక్రాతుం డై యున్న పాంచా
లశేఖరమహిపాలుసమ్ముఖంబునకుం జని యారాజపరమే
శ్వరు సన్నిధిని సుకేశి పద్మినీకన్య నునుచుటయు నిరీక్షిం
చి సంభ్రమాశ్చర్యయుక్తుండై పెన్నిధిం గన్న పేదచందం
బునఁ బ్రమోదాయత్తుండై నయనాంబుజంబుల హర్షాశ్రు
కణంబులు దొటుఁగం బులకితాఖిలాంగుండై తత్పుత్రికా
రత్నంబు నక్కునం జేర్చుకొని యంతరిపురంబునకుం గొని
పోయి తన మహాదేవులుం దానును నాపద్మినీ శనూజాత
వలసఁ దారకుండగు దానవుండు దన్వేత్తుకొని సముద్ర
నుధ్యైలంబునకుం జనుటయుఁ బద్మాభినిచేతం దార
కుని సుకేశిచంపించుటయుఁ దనయున్నరసాభూజంబు చ
క్కటికిం బో నేఁగుదెంచి వారిరువురుఁ దన్ను వెఱవకుమని
యూరార్చి సుకేశి కామగూపిణి యగుటంజేసి తానొక
హంసి యై విప్రకుమారునిం దన్నును వహించి వారాణసీ
క్షేత్రంబునకుం దెచ్చుటయు నెప్పటియట్ల స్త్రీరూపంబు
వహించి తమసమ్ముఖంబునం దన్నునుచుటయుఁ దెలియుఁ
జెప్పిన విని యారాజవరేణ్యుండును సతనిమహాదేవులు సం

తోవధరితాంతరంగు లై పద్మనాభుని సుకేశిని దమ
సమ్ముఖంబునకు రావించి కనకాననంబుల నునిచి రత్నభూష
ణదివ్యాంబరంబులు గట్ట నిచ్చి సవిసయంబున నబ్బుపాల
నేఖరుం డిట్లనియె 73

శా. ఓవిప్రౌత్తను! నేను నాసతులు నీ యుత్ఫుల్లపత్రాక్షికై
భావంబుల్ ఘనశోకవహ్నులఁ దపింపన్ వేగుచున్నట్టిచో
నావిశ్వేశ్వరదేవదేవుఁడు విశాలాక్షిన్ మముఁబ్రోవఁగా
నావిర్భావమునొందినట్టివుడు మీరాశ్చర్య మేతెంచుటల్.

క. రక్కసు నాయోధనమున

సుక్కణఁచి మదీయపుత్రి నొగిఁ గాచి మముఁ
గ్రక్కున రక్షించిన మీ
చక్కనికారుణ్యరసము చను వర్ణింపన్.

75

తే. మీ రొనర్చిన యాయుషకారమునకు

మగుడ నుపకార మొనరింప మావశంబె
సన్న రాజ్యంబు ప్రజలఁ బ్రసన్నబుద్ధి
నీయధీనంబులుగఁ బూని నిర్మలాత్మ!

76

సీ. ఈపాప నిచ్చెద నిల్లాలిఁగా నీకుఁ

బరిణయంబుగఁ గొమ్ము పద్మనాభ!
యని బంధువర్గంబు నాప్రాదై రావించి
పురము శృంగారించి భూరిమహిమఁ
జరణముల్ గడిగి భూసురకుమారకునకుఁ
బట్టాంశుకము మధువర్క మిచ్చి
తగుముహూర్తంబునఁ దనకూర్చి సుత నలం
కారపూర్వకముగ ధారవోసి

తే వినుతికెక్కిన కళ్యాణవేదిమీఁద

సప్తపదములు ద్రొక్కించి చంద్రములు
ధవళములు వాడ ద్విజులు మంత్రములు చదువ
లాజహోమంబు నేయించె రాజవరుడు.

77

చ. కమలదళాక్షి నేత్రములఁ గాటుకయైచనుదోయినింద్రనీ
లమణులహారమై యలకల న్వికచోత్పలదాను మై ముఖా
బ్జమున ద్విరేఫమై నుదుటఁ జక్కని కస్తురిబొట్టుచంద మై
యమరెనవీనహోమసముదంచితకోమలధూమమయ్యెడన్.

చ. తనయకు భూసుపర్వనకుఁ దత్పరబుద్ధి మహీవిభుండు కాం
చనమణిభూషణంబు లరణంబులుగానిడియన్పఁ బంపిన
వనితల నిద్దఱఁగొనుచు వారణ ఘోటక వాస చేటికా
జనములతోడ నాకడకు సమ్మతి మత్పతి వచ్చె వేడుకన్. 79

మ. తన కే మున్నొనరించినట్టి యపరాధంబుల్ విసర్జించి చం
దనరత్నాంబరభూషణప్రకరముల్ నా కర్ణితో నిచ్చి మ
న్ననమీఱఁ దనయేగ్రాసుమునకుఁ మావారితోఁ గూ
డఁ, జయ్యన గొంపోయి సమస్త భోగముల నిత్యంబున్

తే కొంతకాలంబునకు విప్రకుంజరుండు [బ్రహ్మపింపుచున్.
దివికి నేఁగిన మఱికొన్నిదివసములకు
మగని కేఁ జేసినట్టి దోషములు దలఁచి
తాళనీరంబు విడిచితిఁ దత్తఱంబ.

81

సీ. ఉడుకునూనియల బిట్టారలఁగా నుడికించి

కూటశాల్మలలందుఁ గుదియఁగట్టి
గండుకుక్కలచేతఁ గండలు కఱపించి
చట్రాతిపై మేను చదియఁగొట్టి

క్రొవాఁడిశరములఁ గ్రుచ్చి పారఁగ వైచి
పలలంబు లుక్కుఁజంపములఁ గోసి

నిప్పులయేటిలోనికి నుగ్రముగఁ ద్రోచి
నిగుడుపెన్నంటల మొగము గాల్చి

తే. దండహస్తుండు మఱియు బాధలనుబెట్టి
కట్టకడపట వెయ్యేండ్లు కావ్వకీట
కముగఁ బుట్టించె నని తనకలుష మెఱుంగఁ
జెప్పి యాపురుష నన్న నీక్షించి పలికె.

82

తే. జలజలోచన! మాఘమాసమున నీవు
త్తిర్థమాడిన నొక నాఁటి తిర్థఫలము
నాకు దయసేయు మఁదైన నాకమునకుఁ
జనుదు నెమ్మేను దొఱఁగి తేజంబుతోడ.

83

చ. అని సనువేఁడుకొన్నఁ బ్రియమారఁగనట్లనెచేసితిరయం
బుననదియున్ వినూత్నమణిభూషణరాజదనర్పి పొల్పునం
గనచెలువంబు దాల్చి కనకప్రభలీల విమాన మెక్కి య
య్యనిమిషరాజధానికి మహావిభవంబున నేఁగె వేడుకక.

మత్త. కావునఁ దరళాయతాక్షి! మగండ దైవము నాథునిఁ
గారవంబున ధిక్కరించినఁ గల్గవంబును నొందు రా
జీవలోచన! వాదులాడక చేయనిమ్ము వ్రతమ్ము ధా
త్రివరుం బ్రమదంబెలర్ప మదింజలంబు త్యజంపుమా. 84

సీ. అని యిట్లు పీఠి సంధ్యావళిదేవి ప
తివ్రతాధర్మంబు వెలియఁబలుక

విని మోహినీకాంత తనమదిఁ గోపించి
కల్పవం బెఱిగిన గరిత వగుదు
భామ! నేనిను బుణ్యపాపముల్ దెలియఁగాఁ
జెప్పమన్నది లేదు సిగ్గుమాలి
పిలువనిపేరంట మలవుమై నిందఱు

నవ్వఁగాఁ బఱి తొంచి నడుమఁ జొచ్చి
తే. మగనిముందఱ నివుడు నీమహిమ నెఱపి
కతలు సెప్పెదు వినుమంచుఁ గాఱులఱచు
నేర్పు గలుగుట గనుఁగొంటి నేర్పడంగ
వలప దిచ్చోట నుడుగు నీచాక్యసగణి.

86

తే. అవనిపతితోడ నే మాటలాడుచోట
భామ! నీవాడుమాటలు పనికిరావు
కంచువిస్మాణములు భోగుకలిగి మ్రోయ
ధక్కవాద్యంబు లెక్కడి కెక్కుఁ జెవును.

87

క. ఎమ్మెలు నాముందఱనా
యమ్మక్కరో! చెల్ల “వగ్రహారములోనన్
దమ్మలిజోనయము” లన్నవి
ధమ్మిది నీవలన నాకుఁ దధ్యం బయ్యెన్.

88

క. ఊసంబుగాని చెఱచదు
మానుము నీయరపులకును మాకును వెఱవం
గా నేల “యెద్దు బెదరిన
గానుగునకు బెదరు గలదె” గణుతింపంగన్.

89

క. నీయడ్డగఱమాటల
కీయెడఁ బనిలేదు నిల్వ మెప్పటివలెనే

చీయన్నఁ గడమ రాగము

నేయుదురా యెఱుకగల్గు చేడియ లెందుఁ.

90

క. నీనుడువుల కే నడు గెం

దై నను దాఁట నని సత్యమాడెను గౌరీ

బాని విన విభుఁడు నేఁ డా

సూన్యత మెఱువోయెఁ దలఁచిచూడఁగఁ దరళా!.

91

మ. అని సంధ్యావళిదూఱఁబల్కినరనాథాగ్రే, నరుంజూచి య
వ్వనితారత్నముభూమిపాల! తగవా వాక్యోపవాక్యంబు నీ
వును నీనూర్వురుభార్యలున్ వరుసవావుల్ దప్పి నాతోడనె
ట్టనసల్పం బరికింపఁగావలదెఱుండందొంటివాక్యంబులన్.

క. శర్మమున నుండి నీపై

నర్మిలిఁ జనుదేర నేల యవనిప! “బుద్ధిః

కర్మానుసారిణీ” యను

నిర్మలవచనంబు తప్పునే యెందైనన్.

93

వ. అని పలికి మఱియును,

94

ఉ. బొంకినఁ బాతకంబొలయుబొంకిన నాశమునొందుఁబుణ్యము
ల్బొంకినరోగముల్ వొడము బొంకిన నిర్మలక్తి ర్తి హీనమా
బొంకిన లక్ష్మీ వాసి చను బొంకిన నాయునణంగుఁ గావునన్
బొంకుదురే మహాత్ములు ప్రభుత్వముదప్పి నరేంద్ర శేఖరా!.

నీ అంత్యజన్మనితోడ నన్మతంబులాడినఁ

జరియించుఁ బదియేండ్లు జమునివీఁట

శూద్రుతో మిథ్యలు పోకనాడిన నల్ప

దేఁదులు నివసించు నినజావీఁట

వైశ్యతోడ ససత్యవాక్కులాడిన దండ
 ధరుప్రోల నూతేంద్రదాక నిలుచు
 క్షత్రియాన్వయునితోఁ గల్లలాడిన దక్షి
 జేశు లోకమున వెయ్యేడు లుండు

తే. నవనిర్జరుతో మృష లాడెనేని
 నరకముల నొందు లక్షజన్మముల నరుడు
 పుణ్యసతితోడ బొంకులు బొంకి యగణి
 తాబ్దములు రౌరవంబులయందుఁ బడును.

96

సీ. చిరభక్తిఁ దీర్థముల్ సేవించుపుణ్యముల్
 సత్యవాక్యమునకు సవతురావు
 ఘనతులాపురుషంబు గావించుపుణ్యంబు
 సత్యవాక్యమునకు సవతురాదు
 కలకాలమును దపంబులు సేయుపుణ్యంబు
 సత్యవాక్యమునకు సవతురాదు
 ధృతి శతక్రతువు లర్థి నొనర్చుపుణ్యముల్
 సత్యవాక్యమునకు సవతురావు

తే. దేవతాపూజలును భూమిదేవపాద
 పూజలును సేయునతిశయపుణ్యఫలము
 సత్యవాక్యమునకు నెన్న సవతురాదు
 మనుజుఁడనువాడు సత్యము మరునరాదు

97

ఉ. సత్యముఁబోలుధర్మమును శాంతముఁ బోలుఁదపంబుసాధు
 సాం, గత్యముఁబోలు లాభము నగర్వముఁబోలుగుణంబు
 సన్నతా, పత్యముఁబోలుమోదము కృపామతిఁబోలగఁ దీర్థ

ముగ్ బుధ, స్తుత్యముఁ బోలు భాగ్యము వసుంధరఁగల్గునె
[రాజశేఖరా! 98

శా. శ్రీలక్ష్మిమించుసమస్తరాజ్యసుఖముఁజిత్రంబుగాడించియి
ల్లాలిం బిష్టని నమ్మి మాలనికి బండ్లై ముగ్ హరిశ్చంద్రభూ
పాలగ్రామణి యెల్లలోకములకుఁ బ్రఖ్యాతిగా సత్యముఁ
బాలింపండె నిలింపవర్గము నులింపఁ రాజచూడామణి!.

క. పాటకు సత్యము శ్రుతి గడి
గోటకు సత్యంబు సమతఁ గొల్చెడిసై న్యం
బాటకు సత్యము తాళము
మాటకు సత్యంబు నిజము మనుజాధీశా! 100

ఆ. శమములేనితపము సతిలేనిసౌఖ్యంబు
పతిహితంబు లేని భటునిసేవ
శాస్త్ర మెఱుంగ నీవి పగ దీర్చుఁగాలేని
బలిమి నిజములేని పలుకు లేల. 101

క. కులసతికి వన్నె మానము
కలిమికి వితరణము వన్నె కదనంబునకుఁ
దలకమియె వన్నె భటునకుఁ
బలుకునకు నిజంబు వన్నె పార్థివముఖ్యా! 102

క. “అకలంకనాస్పృతాత్పా
తకం పరం” బనుచు నూస్పృతం బెప్పుడు ద
ప్పి నిర్వహించుఁ గావునఁ
ప్రకటింపుము నీవు సత్యఫణితి నరేంద్రా! 103

సీ. పర మేశ్వరుని మ్రోలఁ బరిణయకాళంబు
నందు నాడినసత్య మాత్మ నిలుపు

నేను నామానినుల్ నీమాట యనురక్తిఁ
జేసెద నంటివి సేయవయితి
నిను బాసి నిముసమేనియును నుండఁగఁజాల
నను గారవింపఁగాఁ జనదె నీకు
నేమిటి కార్తిక మేటి యేకాదశి

యేమిటి యుపవాస మేటివ్రతము
తే.నన్నుఁ గొనినచ్చనవుడు భూనాథ! నీవు
నీకుఁ గలుగువ్రతంబులు నియమములును
దెలియఁజెప్పిన ని న్నేల యేరీచూతు
భూప! వలవదు న న్నింత బూమెసేయ.

104

చ. ఎటువలె బ్రహ్మనన్ను సృజించెనొ కానివ్రతంబుచెప్పినన్
దటతటనాదు దేహముచ్చథా యెడరుండలయేర్చుచుండు నే
మిటికలయింపనన్ను రమియింపఁగఁగాక వ్రతంబులంచు నీ
విటువలెఁబల్కుఁగాఁదగు నెయ్యెనుఁగ నెక్కియుద్దిడిదూరఁగన్

క. కంతుని బూజింపుము సుతు
నింతటికిన్ రాజు సేయు మిల్లపై వ్రతముల్
చింతింప నేల నృప “రా
జ్యాంశే నరకం వ్రజంతి” యనఁగా వినవే!.

106

క. చెలువంబు జన్మనంబును
దలఁగినచో నీవు నన్నుఁ దలఁచెదె మదిలోఁ
దలఁచు గగుర్పొడ నేటికిఁ
జలి వోయినవెనుక రాజసత్తమ! చెవుమా,

107

క. కట్టుము రతిసౌఖ్యములకుఁ
బట్టుము గాకున్న ననిచివేయుము నన్నున్

మిట్టకుఁ జెట్టాకుఁ గాదను

నట్టివిధము సేయవలవ దవసీనాథా!.

108

క. అంగభవతంత్రములను బొ

సంగం బాలింపు నన్ను జయ్యన వల దీ

భంగి నలయింప జాజులు

మంగలముల వేతు రోటు మనుజాధీశా!.

109

చ. అనిబహుభంగులందుఁ గమలాయతలో చనవల్లువాక్యమూల్

మనమునొగుల్పధైర్యమున మానవనాయకుఁడాలకించియుం

గన! నను నేలదూతెనవు కల్లులు నీయెడ నేమియాడితి-

తనయుఁడు నాసతుల్ దగవుఁదప్పిరె నీపలుకాక్రమించిరే.

ఉ. వేయిటికై నబొంకఁ బదివేలకునై న నసత్యమాడ న

న్యాయమువల్కు లక్షకయినక వనజాయతనేత్ర! యూరకే

రాయిడిచేసి మానుమనరానివ్రతం బిది మానుమన్న నే

నీయెడ నెట్లుమానుదు నిఁ కేమిటి కింతచలంబు చెప్పమా.

నీ. రాజసూయాదిసత్కృతుదీక్షులందైన

మగువ! యేకాదశి మానరాదు

కళ్యాణకమనీయ కాలంబులందైన

వనిత! యేకాదశి వదలరాదు

పితృదేవతాసమంచితపూజలందైన

వెలది! యేకాదశి విడువరాదు

జాతనూతకమృతనూతకంబుల నైన

నువిద! యేకాదశి నుడుగరాదు

తే. బాలురకు వృద్ధులకు గర్భభారవాహ

తరుణులకు రోగులకు నొషధక్రియాది

నిరతులకునై న ఎర్దింప నీతిగాదు

సితకరాసన! యేకాదశీవ్రతంబు.

112

ఉ. భూమిసమస్తమున్వీడుతు భోగములెల్లఁద్యజింతు భామినీ
స్తోమము నుజ్జగింతు నిజసూనుశిరం బసిధారఁ ద్రుంతు నో
కామిని! నీవు నిల్పుమనఁగా విడఁజాలఁగరాని దేవతా
గ్రామణి యుజ్జగించిన ధర్మ హరివాసరమేలమానుడు.

చ. అనుడుఁదదీయసద్వీతమహావృథభంగికి నాత్మనంతయు
వనిత ముదంబునక్కి తనవచ్చిన కార్యము తప్పెనంచుఁ జ
య్యననొకకుత్ససింబుహృదయంబునఁదోచిన భూమిపాలనీ
వనినవిధంబునకదనయునొదలఁ ద్రుంపుముమాట లేటికిన్.

తే. కన్నతండ్రివి సుతునిపైఁ గరుణలేక
బలిమిఁ దలఁ ద్రుంతు నని బిట్టు వలికె దట్టె
తల్లియును వీని కాత్మలోఁ దలఁక దట్టె
మీకులేని కృపాబుద్ధి మాకు నేల!.

115

క. ఖండింపుము సుతు నటుగా
కుండిన వ్రతమైన మాని యుండుము నీ పిం
దొండైన జేయ కూరక
ఖండించిన పరమపదము గలదె నృపాలా!.

116

వ. అని మోహినీకాంత యివ్వీధంబునం బలుకు నతికూర
వచనంబులు కులిశసమానంబై హృదయంబు భేదింప నమ్మ
హీపాలకేఖరుండు మాటుమాట పలుకకున్నతటి సంధ్య
వలి కదియ నేతెంచి.

117

చ. అమరఁదనువ్రథల్ మణిమయాభరణైకరుచుల్ విశాలనే
త్రముల తటిల్లతల్ కచకిదంబము మేచకమేఘ మింద్రగో

వము లరుణాంశుదీప్తులు శుభస్థితిగాఁ జెలువారి యంబుదా
గమమనఁజూడనొప్పెగజగామినిమోహినిజూచియిట్లన్తున్.

మ. ఒడఁబాటించుకలేక నీమనసులో నుత్పల్లవత్రాక్షి! యీ
యెడ నేకాదశిమానకున్న సుతునిఁ హింసింపుమా యంచు
మా, కడనే యుండి విసంగరాని పలుకుల్ త్కౌపాలకుఁ
బల్కుటల్, గుడినుండే గుడిత్రాళ్లు గోయుటయు నాకుం
జూడ నీచందముల్.

119

తే లవనిపతి నేముఁ బరితాప మందుచుండ
నాత్మజని ద్రుంపు నీ నంచు నశనికల్ప
మైన మాటాడ నాలుకెట్లాడె నీకుఁ
దెఱవ! గొడ్డాలు బిడ్డకు జ్ఞైఱుఁగు నోటు!

120

క. మగువా! నీహృదయంబునఁ
దగు లొకయింతయును లేక తలపోయఁగ నీ
జగతీనాయకుపట్టున
నొగిఁ దామరపాకుమీఁది యుదకము భంగిఁ.

121

క. రమణునిమన్నన గలదని
క్రమ మెడలఁగ మాటలాడఁగాఁ దగవగు నో
కమలాక్షి! వ్రేళ్లతోడుత
నములుదురే చెఱకు తీయనఁగదా! యనుచున్.

122

క. మానిని! యెఱుఁగవుగా కీ
త్కౌనాయకు వ్రతము మాన్పుఁగా నీతరమా!
యేనుఁగుకుఁ గొమ్ము వెల్లిన
నేనాటను మగుడఁద్రోయ నెవ్వం డోవున్.

123

వ. అని మోహినిం బలికి సంధ్యావళి నరనా యకుం జూచి యి
ట్టనియె. 124

ఉ. ఓనరనాథ! ప్రాకృతునియోజ విచారము నొందనేల నీ
మానసశుద్ధిఁ బద్మభవమాధన శంభు లెఱుంగఁ గోరియీ
మానినిఁ బంపఁ బోల్చు రనుమానములే దటుగాకయున్ననే
లా నలినాయతాక్షికిఁ జలంబున నీవ్రతహాని సేయఁగన్.

క. పాత్రమగుచోట నార్యులు
పుత్రకళత్రాత్మదేహముల నైన మహా
చిత్తముగ నిత్తు రెఱుంగవె
“పాత్రం త్యాగాయ” యన్నపలుకు నృపాలా!. 126

క. ఈపనికి మీరు ధైర్యముఁ
జేపట్టుట యిరవుగా దె చిత్తమున యశః
స్థాపక! “నావిష్ణుః పృథి
వీపతి” యనుమాట నీకు విహితమకాదే. 127

తే. ధనమనోవాంఛనలు దక్క ధరణినాథ!
యెందుఁబట్టిన నిదియకా నిడక నగుఁడు
చింత నొందినఁ గైవల్యసిద్ధి యగునె
నట్టిపిడికిలికోండ్ర వేలెట్టునందు 128

తే. అనుచు సంధ్యావళి దేవి యధివుఁ దరమి
పలుకుచోఁ బుత్రుఁ డచ్చటిభంగి దెలియ
విని రయంబునఁ బట తెంచి విభునిమ్రోల
నిలిచి ముకుళితహస్తం దై నెమ్మిఁ బలికె. 129

క. ఏకాదశీవ్రతంబున
కై కామిని ప్రాణమడుగునఁట నీతనయుక్

లోకేశ! కలదె పుణ్యము

నా కింతటికంటె త్రిభువనంబులయందున్. 130

క. ఇయ్యన్తు మనసుకోరిక

సయ్యనఁ గావించి వ్రతము సాగింపక మీ

రియ్యెడ చలచిత్తుల రై

నుయ్యో కొండో యనంజనునె భూనాథా! 131

క. భూరమణ! “యనిత్యాని శ

రీరాణి” యటంచుఁ బలుకఁగే పెద్దలు ని

స్సారపుశరీరమునకు న

శారణ మవిచార మొందఁగా నేమిటికిన్. 132

సీ. జ్వర పాండు శోభా తినారంబు లొకవేళ

నరికట్టుకొని యొంప నఱచియుఱచి

కుష్ఠవీనస మేహ గుల్మంబు లొకవేళ

నుద్రేక మొనరింప నొఱలియొఱలి

శీతాంగ కఫ వైశ్య వాతంబు లొకవేళఁ

బొదివి శారీరంగఁ బొఱలిపొఱలి

క్షయ వీనసశ్వాస శామర లొకవేళ

బలిమిమై గుదియింప ములిగి ములిగి

తే ఘన జరాభారమునఁ జాలఁ గాఁగిక్రాఁగి

తనువుఁ దొఱఁగుటకంటె వ్రతంబుకొఱకు

దేహ మర్పించి శ్రీహరిదివ్యలోక

మున వసించుట దగదె యోభూవరేణ్య! 133

సీ. అజనంబు రవిసూనుఁ డగ్రజన్తున కిచ్చి

సత్కీర్తినిందఁడా జగ మెఱుంగఁ

గలమాంసమెల్ల డేగకుఁబెట్టి శిబిరాజు
పడయఁడా కై వల్యభవ్యలక్ష్మి
నెముకలు సురలోటి కిడి నధీచివిభుండు
సొందఁడా మితలేనిపుణ్యవదవి
యహిపుత్రునకుఁ బ్రాణ మప్పించి జీమూత
వాహుండు నడువఁడా స్వర్గమునకు

గీ. ఘనులు తొల్లింటిపెద్దలు జనుల కేల
నెఱుంగఁజెప్పిరిగాదు యిట్లెఱిగియెఱిగి
యవనినాథ! యనిత్య దేహంబు నమ్మి
శాశ్వతంబైన ధర్మంబుఁ జనదు విడువ.

134

చ. సుతుల ననేకులంబడయఁ జొప్పడు నోనరనాథ! నీకు నీ
యతివల నూర్చురందు నొకయాత్మజునికా హరిపుణ్యవాసర
వ్రతమునకై త్యజించి గగువంబున ధర్మమునిల్పి యుచ్యుత
స్థితఁజరియింపఁగాఁదగదె చిత్తమునకా దలపోసిచూడుమా.

చ. తనువులు గావునిత్యములు తామరసాక్షులు నశ్వముల్ కరుల్
ధనములు రాజసంబులు నృధాసహజన్తులు బంధుమిత్రులుం
దనయులు నేమియౌదురుమువంబునఁ జేసినధర్మ మొక్కటే
మనుజవరేణ్య! నమ్మఁదగు మానవకోటికి నెల్లకాలమున్.

క. ధరణీశ్వర! యాలస్యము
జరవంబనిలేదు పుణ్యచయ మొనరింపక
బరఁగినచో “ధర్మస్య
త్వరితా గతి” యనెడిమాట తథ్యముగాదే.

137

క. నందనుఁ దునుమఁగరా దను
సం దేహము మాని వ్రతము సాగింపుము గో

విందపురవిభవలక్ష్మీ

బొందుదు సురసిద్ధవాక్ప్రభులు పర్ణింపన్. 138

తే. అనుచు సరనాయకునిఁ బల్కి యాక్షణంబ

స్నానమొనరించి ధాతవస్త్రములు గంధ

పుష్పములు రత్నభూషణములును దాల్చి

కడఁక ధర్మాంగదుఁడు భక్తి గడలుకొనఁగ. 139

క. పద్మాసనస్థుఁడై హృ

త్పద్మంబునఁ బద్మనాభ భవ్యాంఘ్రిశ్రీ

పద్మములు నిలిపి నిలిచిన

పద్మా ప్రచుచుం దనూజఁ బార్థివముఖ్యుఁ. 140

చ. కనుఁగొని వేడ్క నిర్లరనికాయముతోఁజనుదెంచి యంబరం

బున వనజాతనేత్రుఁడు సమున్నతఁ గన్గొనుచుండ నిందిగా

వనిత మహాద్భుతం బమర వంద్య! ప్రసన్నుడవేలకావు స

య్యనన్యపపుత్రుఁగావుచునియర్చిలెడ తరమందిపల్కఁగన్.

చ. జనపతి శ్రీవఖిద్ద మపసవ్యకరంబునఁ బూని నంసమం

దునియఁగవ్రేయ నెత్తుటయుఁ దొయ్యలి మోహినియ

గ్రభార్యతెంపునకు నిశేషుతెంపునకుఁ బుత్రునితెంపున కా

త్త విస్తయం, బును భయముం బెనంగొనఁగ భోరున ఖిద్ద

[ముఁబట్టి యిట్లనున్. 142

క. అరపైకంబును జేయని

హరివాసరమునకునై నిజాత్మజఁ దునుముఁ

గరవాలుఁ జేతఁ బూనిన

కరిణి నినుపమొలకు మేడఁ గాల్పుట సువ్నిఁ. 143

తే. ఆత్మజాని జంప దుఃఖంబు నవజయంబు
 నఘముఁ బ్రాప్తిండుఁ బ్రత్యక్షమగుచు నివుడు
 మీఁద నెవ్వఁ డెఱుంగు నోమేదిసీత !
 వ్రతముచే నీవు పొందెడు నైభవములు. 144

క. ఎఱుఁగవు వ్రతమున మోక్షము
 నెఱిఁ గాంచెదనంచుఁ బుత్రునిం దునుముదురే
 పఱుమొగులు నన్ని నిండిన
 చెఱువుదకము నెల్లఁజల్లు చెనఁటియుఁ గలఁడే 145

క. అస్తాకదాననిరత! ప్ర
 భుస్తుతచారిత్ర! ధర “నపుత్రస్య గతి
 రాస్తి” యను వేదఫణితి ప్ర
 శస్త్రముగా నీవు వినవె చదువులవలన. 146

సీ. సగరుండు పుత్రసంజననంబుకొఱకునై
 తరుణేందుధరుఁ గూర్చి తపమునేసెఁ
 దనర దిలీపుండు తనయులకొఱకునై
 కామదేనువునేవ కడఁకఁ జేసె
 దశరథేశ్వరుండు సంతానంబుకొఱకునై
 పుత్రకామేష్టి పొల్పుగ నొనర్చెఁ
 బాండుమహారా జపత్యంబుకొఱకునై
 యారాధనముచేసె నఖిలసురుల

తే. మందపాల జరత్కారమౌనివరులు
 సుతులు వెలిగాఁగఁ బుణ్యసద్గతులు వడయఁ
 దవము లొనరించి కాదె యీధరణిలోన
 యెంతపాటులఁ బడిరి ధాత్రీశచంద్ర! 147

క. పాపనిఁ దునిమెద నని నీ

వీపణఁతులయొద్దఁ గినియె నేటికిఁ “గామాం
ధోపి న పశ్యతి” యను కథ
భూపా! నీతరమునందె పుట్టెనె చెపుమా.

148

సీ. హితవుచెప్పిన నాగ్రహించు బాంధవమిత్ర

తతి దక్కు దక్కు సద్ధర్మగరిమ
ధైర్యంబు దొఱఁగు నర్థమువోకఁ దెలియండు
పతికార్య మేమరుఁ గృతము మఱచు
నసకీర్తికిని లోఁగఁడొ గాము లెఱుఁగఁడు
లజ్జాభిమానంబు లుజ్జగించు
బొంకు రోయఁడు పాపమునకు శంకింపఁడు
కులశీలముల పోక కలయఁ డతఁడు

తే. చోరులనుగూడు సత్యంబుచోటు విడుచు
భయమునొందఁడు రిపులచే భంగమొందు
దొరతనము నీతి నియమంబు ధూళిఁ గలుపు
సంగనాజనలోలుఁ డై నట్టినరుఁడు.

149

క. కావున నూర్వురుభార్యల

లో విడువక మెలఁగు కామలోలుఁడవు నృపా!
భావంబు నీకుఁ గలదే
యేవిధమునఁ జర్చనేయ నినకులతిలకా!.

150

వ. అని చనుమతీశ్వరుం దూఱఁబలికి ధర్మాంగదుం జూచి మో
హినీకాంత యిట్లనియె.

151

క. తెంపరిమాటలు పతికిని

నింపగునో తండ్రి! నీకు నేటికి వల దీ

లంపటము చచ్చి కుడిచేడు

సంపద లెందైన గలవె చర్చింపంగన్.

152

క. సొలుపునఁ జచ్చియు సంతటి

కలఁగాంచిన నిద్ర మేలుకని యుండంగా

వలయు ననుపల్కు పెద్దల

పలుకులు తెలియంగవలదె పార్థివతనయా!.

153

ఆ. మారరూప! విను “శరీర మాన్యం ఖలు

ధర్మసాధనమ్” ముదమున ననుచుఁ

బలుకు నీతిశాస్త్రపదతు లెఱుంగవా

పడుచుబుద్ధు లెల్లఁ బరిహరించు.

154

క. కలిమికి గాజ్యవిభూతికి

నిలవ్రతములు పూని వదల కీగతిఁ జావక

వలవదు ప్రాణము గలిగిన

బలుసుగూరఁ దినియునైన బ్రతుకఁగవచ్చుక.

155

ఆ. అవనినాథుఁ డెఱుంగఁ డా గ్రహంబేకాని

నీచవృత్తి నిట్లు నీకు నేల

ప్రాణ మిత్తు ననుచుఁ బైసిక వెట్టంగ

వలదు రమ్మ భూపవరతనూజ!.

156

వ. అని ధర్మాంగదుం దరమివలికి భూమిపాలుం గనుంగొని.

మ. కలవాఁడొక్కఁడెనందనుండయిననొఁ గాకేమిసామ్యం

దుని, శృలచిత్తుండనఘుండుధర్మగుణవిస్తారుండుశ్రీవిష్ణుపా

దలసన్నక్తుఁడు వంశసావనుఁడు మీఁదఁదిక్కుమీ కీతఁడే

చలమేలా వ్రతముజ్జగించి నుతునిక సంతక గావింపుమా.

క. నీకే జెప్పినమాటలు

చేకొన కప్పెలయు భూప! శిశువు వధింపక

బైకొంట వెట్టి దీటున

రోకలి తలఁ జట్టుమనుట రూపింపంగక.

159

క. నిందలకు నోర్చి నిజసుతు

నిం దునుమక మాన ననుచు నిలిచెడు కట్టా!

యెందును దలపోయఁగ నృప

సుందర! యిందునకు వెలుఁగు చులకనకాదే!

160

ఉ. నావుడు భామతోడ నరనాథవరేణ్యుఁడు వల్కె నింక రా

జీవదళాక్షి! యీహితవు సెప్పుకు మిప్పునిఁబూనబ్రహ్మయ్య

దేవవిభుండు నేడరుగుదెంచి ప్రతప్రతికూలులైన నే

నావిధమేలమానుదుఁ బెనంగకతక్కుమటంచుఁద్రోయుచుక

క. కరవాల మెత్తి నందను

శిర ముపలక్షించి ప్రేయఁ జిత్రంబుగ న

క్కరవాలు ఘోషదామ

స్ఫురణంబులు పాటి కంఠభూషణ మయ్యెక.

162

వ. అయ్యవసరంబునఁ దదగ్రభాగంబున.

163

నై. సనకాదిమునియోగిసంఘంబు లుభయపా

ర్శ్యములందు భయభక్తి సంస్తుతింపఁ

దురబురు నారదాదులు వీణియలు గూర్చి

సంకీర్తనంబులు సలుపుచుండ

గంభీరరవమున సంభోజభవశివుల్

సందడు లెడఁగల్గ బడియుచుండ

రంభాదికాష్టరోరామాసమూహంబు

లభినయం బలర నాట్యంబు సలుప

తే. వ్యాస శౌనకముఖభాగవతులతోడ

సిద్ధ గంధర్వ కిన్నర శ్రేణి గొల్పి

గరుడవాహన మెక్కి యిరిదిరయుఁ దాను

నాదినాగాయణుండు వ్రత్యక్షమయ్యె

164

సీ. క్రతువులు ఋతువులు కాలముల్ వేదముల్

నదులు కిన్నరలు వనధులు నిధులు

యతులు వాక్పతులు బ్రహ్మాండముల్ కుండముల్

రుద్రులద్రులు చతుశ్శ్చతులు గతులు

దైత్యులు భృత్యులు ధర్మముల్ కర్మముల్

దినములు ఘనములు దిశలు నిశలు

పక్షముల్ ఋక్షముల్ పవనముల్ సవనముల్

మందులు మంత్రముల్ మణులు ఘృణులు

తే. ఘనము లగములు చౌషష్టికశలు గశలు

రవులు భైరవు లాహ్నాయరతులు వ్రతులు

శక్తు లితిహాససూక్తులు శౌర్యపాణి

మ్రౌల నిలిచిరి తమ నిజమూర్తితోడ.

165

లయవిభాతి.

హరి యనల కాల సరహార వరుణ వాయు నిధి

ధర హర దిశాధిపులు చరణములఁ గొల్వొ

గిరిజ విధితరుణి శిచి మరునిసతి ముఖులు వర

కరములను మృదులచామరములను వీవ

స్థర గుహా వినాయకులు సరసిజతనూజ పుర
 వార సనకనారదులు గరిని నుతినేయక
 సరసిజకరాభిసుత సురసతులు గొల్వఁ గరి
 వరదుఁడగునట్టివారి కరుణ దయచేసెన్. 166

వ. ఇట్లు ప్రత్యక్షంబైన పరమేశ్వరుని నిరీక్షించి సంభ్రమా
 శ్చర్యచిత్తులై భయభక్తితాత్పర్యంబుల వార లందఱు
 నయ్యిందిరాధీశ్వరుపాదారవిందంబులకు నందంద దండప్ర
 ణామశతంబు లాచరించి ముకుళితకరకమలులై ముందట
 నిలిచి తదీయ శేజోవిలాసంబు తమనేత్రసర్వంబుగా విలో
 కింపుచు నిట్లని స్తుతియింపం దొనంగిరి. 167

ఉ. కౌస్తుభవక్ష! సన్మునినికాయశరణ్య! సమస్తదేవరా
 జస్తవనీయపాదజలజాత! సితాంబుజపత్రనేత్ర! ల
 క్ష్మీస్తనచంద్రచందననిషిక్తసమంచితదివ్యదేహ! వి
 ధ్వస్తనిశాచరేంద్ర! బలదర్పవిరాజిత! యోగిపూజితా. 168

చ. శ్రుతులు హరించి యంబుధులుచొచ్చినదోడ నె మీనరూ
 పమై, యతులితవార్ధిఁజొచ్చి యసురాధిపుగర్భము ప్రక్క
 లించి దేవతలునుతింప వేదములు వాక్పతికిచ్చిననీమహా
 గ్రహ, రత వొగడంగనేర్తుమె సురవ్రజభూషణ! భక్త
 [పోషణ!]. 169

చ. అమరులు దానవావలియునంబునిధానమునందు మందరం
 బమరఁగనిల్చి త్రచ్చునెడనయ్యచలంబు తలంబునకబడక
 గమతమురూపుఁదాల్చి నిజకర్పర మద్రికి నూతనేసి నీ
 వమృతముఁగల్గఁజేసిన మహత్త్వము వర్ణనసేతు మచ్యుతా!.

ఉ. అతరశౌర్యగర్వమహిమాతిశయంబున నుగ్రుడ్డ హిర
ణ్యాక్షుఁడు భూమిఁ జాట్టి యతలాభిముఖుండయి పోవఁగా
ననిఁ, రాక్షసుఁజంపి కొమ్మున ధరావలయం బవలీలనెత్తునీ
యక్షయయజ్ఞసూకరమహత్త్వముఁబ్రస్తుతినేతుమచ్యుతా!.

చ. కలఁడుచరాచరస్థితినికాయమునందుఁ బరావరేశుఁ డ౯
బలుకుతనూజవాక్యములభంగికిఁగోపమునొందియెందునుఁ
గలఁడెయటంచు వ్రేయబలుకంభమునందుజనించి దైత్య
నిఁ, గలిచిననీచుహోగ్రనరకేసరివిక్రమమొప్పునచ్యుతా!.

క బలి మూఁడడుగులకై భూ
తల మొకపాదంబుచే నతల మన్యముచేఁ
గొలిచి యొక టతనిశిరమున
నిలిపిన నీవామనత్వ నిపుణత యొప్పుఁ.

178

చ. పరఁగుమహోగ్రధారఁబృథుబాహుబలంబుదలిర్పభూమిపై
నిరువదియొక్కమారు ధరణీశ్వరసంఘము నెల్లఁ ద్రుంచి ని
ర్జరు లలరం దదీయరుధిరంబులఁ దీర్థము లాచరించు నీ
గురుతరశౌర్యసంపద దగుం దలపోయఁగ నంబుజోదరా!.

సీ. తరణికులుండవై తాటకిఁ గూల్చి య
జ్ఞము గాచి విలు ద్రుంచి జనకజను వ
రించి భార్గవు నోర్చి ఋషివృత్తిఁ జని ఖరుఁ
జంపి చిత్రమృగంబు సమయఁజేసి
యినసుతు నేలి వాలి నణఁచి పురిఁ గాల్చి
యభిఁ గట్టి సువేలయందు విడిసి
కలన రావణకుంభకన్దులఁ గెడపి వి
భీషణునకు లంక పేర్చి నొసఁగి

తే. యవనిసుతబంధుహితుడ వై యశ్వమేధ
 శతము లొసరించి దశసహస్రమ్ము లొక్క
 నేయు వర్షంబు లిల యేలి వెలయునీదు
 రానుచంద్రవిభూతి వర్ణనకు నెక్కు. 175

తే ముష్టికాసుర చాణూర ముఖసమస్త
 దుష్టజనకోటి సనిలోనఁ ద్రుళ్లఱించి
 ప్రస్తుతికి నెక్కు బలభద్రరామ! నీదు
 గరిను యొప్పు ముకుంద! లోకములయందు. 176

చ. అరవముభార్యసారథి పరాశ్రజాక్షులు చక్రముల్ వహి
 గరిమతురంగముల్ భటనికాయముచాపము శయ్యనారిశ్రీ
 కరవిశిఖంబు నీవు నయి గ్రక్కున నంధకిదైత్య సంహారు
 బురములుగెల్వఁ జేసినప్రభుత్వముఁ బ్రస్తుతిఁ జేతుమిశ్వరా!.

తే తురగరూపంబు సవరించి ఖురపుటముల
 సకలధాత్రీతలంబును సమతలముగ
 నాచరింపంగఁ గల్గు కల్కాశ్రీకృతియును
 నభినుతింపంగ నొప్పు బద్ధాయతాక్ష! 178

క. సొగసుగ దశావతారము
 లగుఁ బ్రస్తుతి నేయ నొక్క యరకందమున
 కగ వనగ ఖర్వ భార్గవ
 ఖగకుల బుద్ధా యటంచు కల్కి యటంచు. 179

క. మేదిని భవరుజలకు మం
 దేదీ నరసింహ! “రుక్మిణీశాయ నమో
 వేదాంతవేదినే” యను
 మీదివ్యకథామృతంబు మీఱ ముకుందా! 180

మ. రవిచంద్రగ్రహతారకంబులుదివారాత్రుల్ దిశల్ వాహినుల్
భువినాకంబచలంబులంబుధులునామూడగులింద్రుల్ ఘని
ప్రవరుం డంబుజగర్భుఁ డీశ్వరుఁడు దిక్పాలవ్రజం బధ్వర
వ్యవసాయాగ్రఫలంబు సేవ తలఁపన్ వారాశికన్యాధిపా!

తే. భక్తిమీఱంగ! నీరీతిఁ బ్రస్తుతించు
వారిలో ముఖ్యుఁడగు ధరావరుని జూచి
సంతసంబును గరుణారసంబు నిగుడ
సంబుగుహపత్ర నేత్రుఁ డిట్లనుచుఁ బలికె.

182

క. ఓరుక్మాంగద నీదగు
వీరవ్రతమునకు నాత్మవిమలతకు మహా
దారత్వమునకు మెచ్చితిఁ
గోరుము వర మెద్దియైనఁ గుతుకం బలరన్.

183

శ్రీ భూకాంత! యిమ్మోహినీకాంతయును నీకు
ననుకూలగాని నెయ్యంబు వదలి
దుష్కర్తమునకునై తోడరినయదిగాదు
పన్నసంభవుఁడు నీభావశుద్ధి
సరయఁగాఁగోరి యీయరవిందలోచనఁ
గలుగఁగాఁజేసి నీకడకుఁ బంపె
ద్వాదశిపారణోత్తరమున నిద్రించు
వారిపుణ్యంబు లీవనితఁ బొందు

తే. బ్రహ్మమానసపుత్ర శోభనచరిత్ర
సీతనూజుండు భార్యలుం బూతమతులు
నిందఱకు మోక్ష మొసఁగితి నీసుతుండు
ధరణిఁ బాలించి మీఁద మత్పురికి నడుచు.

184

క. కావున ధర్మాంగదు నీ

భూవలయంబునకుఁ బట్టముం గట్టెద నీ

దేవులును నీవు వైకుం

ఠావాసంబునకు నడువుఁ డని నెయ్యమునన్.

185

క. అమరుల విహంగవంశో

త్తముఁ గమలాక్షుండు చూచి ధర్మాంగదుఁ బ

ట్టము గట్టవలయు నుపకర

ణము లొనగూర్చుఁ డని పనిచినం జని వారున్.

186

సీ. గంగాదిపుణ్యాపగాపావనోదకం

బులు సముద్రోదకంబులును దెచ్చి

హేమకుంభములందు శ్రీమీఱఁగా నిల్చి

సకలధాన్యంబులు సంఘటించి

వజ్ర వైడూర్యప్రవాళ రత్నంబులు

బహుదివ్య భూషణప్రకరములును

బారిజాతకందంబపద్మప్రసూనముల్

పనస రంభా చూత ఫలచయంబు

తే పట్ట మాంజిష్ఠ నేత్రకోభనపటములు

గంధ కర్పూర కస్తూరికా గణంబు

పసిడిపాత్రలఁ దాంబూలవత్తపూగ

కుళ తిల వ్రీహి లాజ ప్రకోరకములు.

187

తే. విశదముగ నుంచి కల్యాణవేదిపై ను

దుంబరోన్నతభద్రవీథంబు నిల్చి

సింహచర్మంబు దానిపై చెఱఁగు లమరఁ

బఱచి విప్రోత్తములఁ బిల్వబంపుటయును.

188

సీ హాత భీమేశుఁ డచ్యుతశర్క, యెఱ్ఱాన
 ధాని యజ్ఞేశుఁ డాధానయాజి
 చల్లవల్లభుఁ డగ్రచర్చ గోవిందుండు
 భట్టమేభళుఁడు దర్శలముకుందుఁ
 డీశ్వరభట్టు బ్రహ్మాండయోధులు క్రమ
 దాడిమాధవుఁడు జంద్యాలపెద్ద
 భాస్కరోధులు చక్రపాణిచతుర్వేది
 శౌంఠికృష్ణుఁడు మల్లుసోమయాజి

తే. వామదేవుండు నరసింహ వాజపేయు
 లాది కేశుండు వడ్డిదామోదరుండు
 పట్టవర్ధనయెల్లన్న పల్లమంచి
 యాదియగువిప్రు లేతెంచి రచటి కవుడు.

189.

వ. ఇవ్విధంబునం జనుదెంచిన భూసురోత్తముల సుచితప్ర
 యోజనంబుల నియమించిన వారలయ్యిందిరాధీశ్వరుసమ్ము
 ఖంబునకుం జని దేవా! సకలోపకరణంబుల సౌనగూర్చి
 యగుగుదెంచితి మని విన్నవించిన నద్దేవతాసార్వభౌముం
 డచ్చోటు గదలి చనుచో నగ్రభాగంబున మకరతోరణా
 లంకృతంబును ఫలిత క్రముక పాదప విలసితంబును
 బహుపతాకాభిరామంబును ధవళ ఛత్ర చామర కలితం
 బును సనేకపుష్పమాలికాలంకృతంబును గరితురగ స్యం
 ద నా నేకరాజకుమార నానాదేశసామంతసంకులంబును
 శంఖ భేరీ పటహ తవ్వుట మృదంగ నిస్సాణధ్వజసంబం
 ధురంబును సగురాజమార్గంబునకుం జని పట్టాభిషేకమంట
 పంబు గదియు నెడ శౌంతకుంభకుంభసహస్ర నిర్మితం.

బును జంద్రకాంతోపలసోపానరచితంబును సనేకరత్న
 ఖచితంబును బట్టమంజుష్టాదివిదిత్రవస్త్రవితాన భా
 సురంబును ముక్తాఫలరంగవల్లి సమన్వితంబును బుష్ప
 పహారసుందరంబును జంద నాగరు కర్పూర ధూప
 వాసితంబును జాతాశ్వత్థ పల్లవోల్లాసంబును నై
 మిసిమి గల పసిండిలొలంపులం జిత్తరువులు వ్రాసిన గోడ
 లు నింద్రనీలమణి స్తంభంబులుఁ బచ్చలగవాక్షులుఁ బ్రవా
 శసాలభంజకలును బద్ధరాగకపోతపాలికలును జెలువార
 రంభాద్యపురస్త్రీనాట్యశోభితంబును వంది వైతాళిక మా
 గధ సాతక సంస్తుత్యరావంబును దుంబురు నారదాదిగీత
 వాద్యంబులును సకల దేశమానవ జయజయశబ్దంబులును
 కర్పూర నీరాజన సమన్వితంబును నై కనకపాత్రలు ధరి
 యించిన కామినీసహస్రంబునుం గలిగి యొప్పురు పట్టాభి
 షేకమండపమధ్యసింహాసనంబున ధర్మాంగదు నాసీనుం
 జేసి ధరణీసురుల గంధపుష్పాక్షతాంబరతాంబూలంబులం
 బూజించి రజత సువర్ణ నిష్కంబులు మణిమయాంచితభూ
 షణంబులు కరితురగస్యందనధేనుదానంబుల నొసంగిన
 భూసురోత్తములుసువర్ణాక్షతంబుల వీతిహోత్రునలంకరించి
 యాద్య తిల తండుల సమిచ్చురు మధావ్దిహోమద్రవ్యం
 బులచేత సనేకవిధమంత్రంబుల విహితహోమంబు గావించి
 ముక్తామణి మయోపరిభాగంబునఁ జందనాగరుకస్తూరి
 కర్పూర హరిద్రాక్ష తాంబర పుష్పమాల్యాంకృతం
 జైన గంగాదిపుణ్యనదీ సముద్రోదకపూర్ణంబులైన హే
 మకలశంబులు నిలిపి పుణ్యాహంబు లొనర్చిన పవిత్రవారి

పూరితకలశంబులు దేవేంద్రముఖ్యబృందారకులును గను
లసంభవాదిమునులును సందుకొని యిందిరాదేవియు భా
రతియు శచీకాంతయు సగుంధతియు సననూయయు నాది
యైన పుణ్యాంగనలు గౌరీకళ్యాణంబులు వాడుచు ముత్యా
లసేస లిడ భూసురులు చతుర్వేదంబుల నాశీర్వదింప నభి
షిక్తుం గావించి.

190

శా. ఆచంద్రార్కము భూమియేలుమనినిత్యశ్రీల ధర్మాంగదుర్
భూచక్రంబునకెల్ల బట్టము కృపాస్ఫూర్తి దగం గట్టిల
క్తిచేతోవిభుఁ డంగనాసహిత మాస్పష్టిత్వరుగ గాంచన
ప్రాచుర్యాగ్రవిమానపంక్తి నిడ దిక్పాలామరశ్రేణితో.

క. ఇందిరయుఁ దాను సనకస

నందనయోగీంద్రమునిజనస్తుతు లమరక

స్యందనము లెక్కి నరపతి

ముందుగ వైకుంఠలోకమునకై నడచె.

192

సీ. సర్వసర్వసహచక్రంబు లంఘించి

తగ భవల్లోకంబు త్రన్తరించి

త్రిదశలోకము లిరువదిమూఁడు పడి దాటి

మనమాహల్లోకమార్గంబు గడచి

జనలోకనిస్తీర్ణసరణి వేగ క్రమించి

గురుతపోలోకంబుఁ బరిహరించి

బ్రహ్మలోకసమగ్రపదము విసర్జించి

శివలోకవిఖ్యాతిశీమ దరసి

తే. మాధవుని గొల్చి దివ్యవిమానపంక్తి

గగనగమనంబునందు నఖర్వమహిమఁ

జనియె రుక్మాంగదక్షి తీర్థ్యరునితోడ
భూరివిస్ఫూర్తి వై కుంతపురమునకును.

193

శా. ఆవై కుంతపురంబునందు సురకన్యారత్నముల్ గొల్వ రా
జీవాప్తాన్వయుఁ డంగనాసహితుఁడై శ్రీవిష్ణుపాదాబ్జసం
సేవానిశ్చలమానసస్థితి వసించెన్ రమ్యహర్మ్యంబులన్
శ్రీవిఖ్యాతసమగ్రవైభవమునన్ జిత్తంబు మోదింపఁగన్.

సీ. అక్కథకుఁడు శౌనకాదిసన్తునులకు
రుక్మాంగదునికథ చూఁగిగాను
జెప్పి యోమునులార! చిరభక్తి నీవుణ్య
చరితంబు నిరతంబుఁ బదువువారు
వినువారు పుస్తకంబును లిఖించెడివారు
కలశాంబునిధిశాయి కరుణగల్గి
ధనధాన్య పుత్రపౌత్రాయురైశ్వర్య వై
భవశత్రుజయము సద్భక్తి గలిగి

తే. యంతమీఁదట సిద్ధవిద్యాధరోర
గులకు దుర్లభమైన వై కుంతపురము
నందు నిజపుత్రపౌత్రదారాన్వితముగ
సూర్జితప్రాభవంబుల నుందురనుచు.

195

శా. నూతుండమ్మనిసార్యభాములమనస్సుల్ మెచ్చఁజెప్పెన్ సు
ధా, రీతిన్ ప్రాథకవీశ్వరుం డదిప్రచారించెన్ మృదూర్తి
గళా, చాతుర్యుండగుభీమనాథునకుశశ్వద్భక్తితోడన్ మహా
ఖ్యాతిఁ బొల్పుఁ గాతమీసుచరితంబాచంద్రతారార్చమై.

శా. కైలాసాద్రివిశేష! కేషభానిసంగా! సంగరాభంగా! భం
గాలీలాస్యవికాస! కాసజితమార్గా! మార్గణాకార! గో

పాలా! పాలసదైత్యభంజన! జనప్రాణైకరక్షాకళా
జాలా! జాలనిబద్ధపాపచయ! సాక్షాన్ముక్తికాంతాధిపా! 197

శ్రీరమణబాణ! బాణా
ధారా! ధారాభరైకదానకళావి
స్తారా! తారనగేంద్రవి
హారా! హాకేందురత్న! యగజ్ఞాంగా! 198

ఉత్సాహ.

ముక్తికామినీవిహార! ముగ్ధచంద్రశేఖరా!
భక్తపాలనప్రచార! పన్నగేంద్రభూషణా!
శుక్తివైఖరీవిలాస! సుందరీకుచాలయా!
శక్తిమానవేశ్వరా! ప్రళయసారస్వతీశ్వరా! 199

గద్యము.

ఇది శ్రీమత్పారవీర్యవరప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్ర పోత
యామాత్యపుత్ర సకలజనానందచర్య ప్రాధకవిమల్లనార్య
ప్రణీతంబైన రుక్మాంగదంబను మహాపుణ్యకథయందు
సుకేశియను దానవాంగన పద్మనాభునిం గాంచుటయుఁ
దారకాసురవధయును గాశీప్రవేశంబును బాంచాలశేఖర
మహీపాలసంవీక్షణంబును బద్ధినీవివాహంబును బద్ధినీసు
కేశిసమన్వితండ్డై తనపతి తనకడ కేతెంచి తన్నుం జేపట్టు
ననియును దానొనర్చిన కలుషంబునకై జముఁడివీధంబునఁ
బుట్టించెనని కీటంబుచెప్పినకథ విని మోహిని సంధ్యావళిని

ధిక్కరించుటయు మోహినీ రుక్మాంగదసంవాదంబును
 వ్రతంబునకై భూమిశ్వరుడు నిజతనూభవుశిరముఁ దును
 మం గరవాల మెత్తుటయుఁ దక్షిణంబున లక్ష్మీశ్వరుండు
 ప్రత్యక్షం బగుటయు ధర్మాంగదు రాజ్యాభిషేకంబును
 రుక్మాంగదు వైకుంఠాగమంబును నన్నది సర్వంబును
 బంచమాశ్వాసము.

రుక్మాంగదచరిత్రము సంపూర్ణము.

—

